

Justitieutskottets betänkande 2025/26:JuU48

Ett nytt straffrättsligt påföljdssystem

Sammanfattning

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag till ändringar i bl.a. brottsbalken och till en ny lag om verkställighet av villkorligt fängelse.

Den föreslagna reformen syftar till att åstadkomma ett mer rättvist straffsystem där straffen på ett bättre sätt återspeglar brottslighetens allvar, påföljderna som döms ut i större utsträckning framstår som rimliga och rättvisa, brottsofferperspektivet ges ett ökat inflytande och samhällsskyddet förbättras.

Genom den nya regleringen införs det ett påföljdssystem med villkorligt fängelse och tilläggssanktioner. Samtidigt tas presumtionen mot fängelse bort, och påföljderna villkorlig dom och skyddstillsyn utmönstras. Det införs också en ny bestämmelse som syftar till en ökad användning av hela straffskalan vid straffmätningen och därmed en mer nyanserad straffmätning för alla brotstyper. En annan ny bestämmelse tar sikte på s.k. flerfaldig brottslighet och syftar till att tillkommande brott ska ges ett större genomslag vid straffmätningen. Straffmätningen ska då utgå från det sammanlagda straffvärdet för de brott som den tilltalade döms för. Vidare tas vissa straffflindringsgrunder, s.k. billighetsskäl, bort.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den dag som regeringen bestämmer.

Utskottet anser att riksdagen bör avslå motionsyrkandena.

I betänkandet finns två reservationer (S, V, C, MP) och fyra särskilda yttranden (S, V, C, MP). I en av reservationerna (S, V, C, MP) föreslås att riksdagen ska avslå regeringens förslag.

Utskottet föreslår att ärendet får avgöras trots att betänkandet har varit tillgängligt kortare tid än två vardagar före den dag då ärendet ska behandlas.

Behandlade förslag

Proposition 2025/26:297 Ett nytt straffrättsligt påföljdssystem.

Fem yrkanden i följdmotioner.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut3

Redogörelse för ärendet5

Utskottets överväganden6

 Ett nytt straffrättsligt påföljdssystem6

 Utskottets ställningstagande22

Reservationer27

 1. Regeringens lagförslag, punkt 1 (S, V, C, MP)27

 2. Ny översyn av brottsbalken, punkt 2 (V, MP)27

Särskilda yttranden29

 1. Regeringens lagförslag, punkt 1 (S)29

 2. Regeringens lagförslag, punkt 1 (V)30

 3. Regeringens lagförslag, punkt 1 (C)31

 4. Regeringens lagförslag, punkt 1 (MP)33

Bilaga 1

Förteckning över behandlade förslag36

 Propositionen36

 Följdmotionerna37

Bilaga 2

Regeringens lagförslag39

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Ett nytt straffrättsligt påföljdssystem

1. Regeringens lagförslag

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om verkställighet av villkorligt fängelse,
2. lag om ändring i brottsbalken,
3. lag om ändring i lagen (2025:1415) om ändring i brottsbalken,
4. lag om ändring i lagen (2025:1416) om ändring i brottsbalken,
5. lag om ändring i rättegångsbalken,
6. lag om ändring i socialförsäkringsbalken,
7. lag om ändring i lagen (1930:173) om beräkning av lagstadgad tid,
8. lag om ändring i lagen (1946:804) om införande av nya rättegångsbalken,
9. lag om ändring i lagen (1957:668) om utlämning för brott,
10. lag om ändring i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare,
11. lag om ändring i passlagen (1978:302),
12. lag om ändring i lagen (1978:801) om internationellt samarbete rörande kriminalvård i frihet,
13. lag om ändring i bötesverkställighetslagen (1979:189),
14. lag om ändring i lagen (1988:688) om kontaktförbud,
15. lag om ändring i lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall,
16. lag om ändring i lagen (1991:1137) om rättspsykiatrisk undersökning,
17. lag om ändring i lagen (1991:2041) om särskild personutredning i brottmål, m.m.,
18. lag om ändring i lagen (1998:620) om belastningsregister,
19. lag om ändring i lagen (1998:714) om ersättning vid frihetsberövanden och andra tvångsåtgärder,
20. lag om ändring i utlänningslagen (2005:716),
21. lag om ändring i fängelselagen (2010:610),
22. lag om ändring i häkteslagen (2010:611),
23. lag om ändring i lagen (2015:96) om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen,
24. lag om ändring i lagen (2015:650) om erkännande och verkställighet av frivårdspåföljder inom Europeiska unionen,
25. lag om ändring i lagen (2018:1250) om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande,
26. lag om ändring i strafftidslagen (2018:1251),
27. lag om ändring i lagen (2018:1699) om kriminalvårdens behandling av personuppgifter inom brottsdatalogens område,

28. lag om ändring i lagen (2020:616) om verkställighet av ungdomsövervakning,

29. lag om ändring i lagen (2022:482) om elektronisk kommunikation,

30. lag om ändring i lagen (2024:326) om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder,

31. lag om ändring i lagen (2025:520) om internationell verkställighet i brottmål,

32. lag om ändring i lagen (2025:1053) om verkställighet av fängelsestraff med elektronisk övervakning,

33. lag om ändring i lagen (2026:786) om nordisk verkställighet i brottmål.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2025/26:297 punkterna 1–33 och avslår motionerna

2025/26:4213 av Teresa Carvalho m.fl. (S),

2025/26:4223 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 1,

2025/26:4229 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) och

2025/26:4230 av Gudrun Nordborg m.fl. (V).

Reservation 1 (S, V, C, MP)

2. Ny översyn av brottsbalken

Riksdagen avslår motion

2025/26:4223 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 2.

Reservation 2 (V, MP)

Utskottet föreslår att ärendet får avgöras trots att betänkandet har varit tillgängligt kortare tid än två vardagar före den dag då ärendet ska behandlas.

Stockholm den 12 augusti 2026

På justitieutskottets vägnar

Henrik Vinge

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Henrik Vinge (SD), Teresa Carvalho (S), Heléne Björklund (S), Pontus Andersson Garpvall (SD), Petter Löberg (S), Charlotte Nordström (M), Adam Marttinen (SD), Fredrik Kärrholm (M), Gudrun Nordborg (V), Torsten Elofsson (KD), Ulrika Liljeberg (C), Mats Hellhoff (SD), Ulrika Westerlund (MP), Sanna Backeskog (S), Ludvig Ceimertz (M), Lars Isacsson (S) och Patrik Karlson (L).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet proposition 2025/26:297 Ett nytt straffrättsligt påföljdssystem. I propositionen finns en redogörelse för ärendets beredning fram till regeringens beslut om propositionen.

Regeringens förslag till riksdagsbeslut finns i bilaga 1. Regeringens lagförslag återges i bilaga 2.

Fyra motioner med totalt fem yrkanden har väckts med anledning av propositionen. Förslagen i motionerna finns i bilaga 1.

Riksdagen har tidigare gjort flera tillkännagivanden till regeringen som rör frågor som behandlas i detta ärende. I betänkandet behandlar utskottet även regeringens redovisning av åtgärder med anledning av dessa tillkännagivanden.

Utskottets överväganden

Ett nytt straffrättsligt påföljdssystem

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens lagförslag om ett nytt straffrättsligt påföljdssystem. Därmed avslår riksdagen motionsyrkanden om att propositionen ska avslås i dess helhet.

Vidare avslår riksdagen ett motionsyrkande om att det ska göras en ny översyn av brottsbalken.

Jämför reservation 1 (S, V, C, MP) och 2 (V, MP) samt särskilt yttrande 1 (S), 2 (V), 3 (C) och 4 (MP).

Bakgrund

Dagens påföljdssystem fick sin huvudsakliga utformning genom 1989 års påföljdsreform (prop. 1987/88:120, bet. 1987/88:JuU45, rskr. 1987/88:404). Genom reformen introducerades straffvärde som rättslig konstruktion, och straffvärdet har därefter utgjort utgångspunkten för straffmätning och påföljdsval. Straffvärdets centrala roll i påföljdsbestämningen framgår av 29 kap. 1 § brottsbalken. Enligt den paragrafen ska straff, med beaktande av intresset av en enhetlig rättstillämpning, bestämmas inom ramen för den tillämpliga straffskalan efter brottets eller den samlade brottslighetens straffvärde (första stycket). Vid bedömningen av straffvärdet ska beaktas den skada, kränkning eller fara som gärningen inneburit, vad den tilltalade insett eller borde ha insett om detta och de avsikter eller motiv som han eller hon haft (andra stycket första meningen). Det ska särskilt beaktas om gärningen inneburit ett allvarligt angrepp på någons liv eller hälsa eller trygghet till person (andra stycket andra meningen). Bestämmelsen i 29 kap. 1 § kompletteras av bestämmelser i samma kapitel om försvårande, synnerligen försvårande och förmildrande omständigheter som, vid sidan av vad som gäller för varje särskild brottstyp, ska beaktas vid bedömningen av straffvärdet (29 kap. 2–3 §§). I avsnitt 7.1 i propositionen (s. 373 f.) redogörs närmare för straffvärdet som grund för påföljdsbestämningen enligt gällande rätt.

Vid påföljdsbestämningen ska rätten också beakta vissa strafflindringsgrunder, bl.a. de s.k. billighetsskälerna (29 kap. 5 § brottsbalken). Det är fråga om omständigheter som saknar betydelse vid straffvärdebedömningen men som vid påföljdsbestämningen verkar i lindrande riktning och främst anknyter till gärningspersonens personliga förhållanden eller något som har inträffat i tiden efter brottet. Rätten ska också beakta om den tilltalade har lämnat uppgifter av väsentlig betydelse för utredningen av egen eller annans brottslighet (29 kap. 5 a § brottsbalken). Strafflindringsgrunderna enligt gällande rätt redogörs närmare för i avsnitt 9.1 (s. 434 f.) i propositionen. Det finns även

särskilda regler om att den tilltalades ungdom ska beaktas vid straffmätningen (se 29 kap. 7 § brottsbalken och föreslagna ändringar i prop. 2025/26:293 Skärpta regler för unga lagöverträdare).

Till påföljderna räknas straffen böter och fängelse samt villkorlig dom, skyddstillsyn, överlämnande till särskild vård och säkerhetsförvaring (1 kap. 3 § brottsbalken). Påföljden överlämnande till särskild vård tar sikte på lagöverträdare som är unga, lider av en allvarlig psykisk störning eller är missbrukare. En villkorlig dom eller skyddstillsyn kan förenas med en föreskrift om samhällstjänst. I avsnitten 4.2 (s. 104 f.) och 4.3.4 (s. 114 f.) i propositionen finns en närmare beskrivning av de olika påföljderna enligt gällande rätt.

De grundläggande bestämmelserna om valet mellan fängelse å ena sidan och villkorlig dom eller skyddstillsyn å den andra finns i 30 kap. 4 § brottsbalken. Där framgår att rätten vid val av påföljd ska fästa särskilt avseende vid omständigheter som talar för en lindrigare påföljd än fängelse. Innan fängelse väljs som påföljd ska rätten alltid pröva om inte villkorlig dom eller skyddstillsyn är en tillräcklig påföljd. Detta brukar uttryckas så att det finns en presumtion mot att bestämma påföljden till fängelse (prop. 1987/88:120 s. 99). De skäl som får åberopas för att välja fängelse som påföljd anges i 30 kap. 4 § andra stycket. Dessa skäl är brottslighetens straffvärde och art samt att den tilltalade tidigare gjort sig skyldig till brott.

Huvudregeln när någon döms för flera brott är att rätten ska bestämma en gemensam påföljd för den samlade brottsligheten (30 kap. 3 § första stycket brottsbalken). Det är den samlade brottslighetens straffvärde som ligger till grund för valet av påföljd. Vid straffvärdebedömningen tillämpas den s.k. asperationsprincipen som i praktiken innebär att tillkommande brott får en avtagande betydelse för straffvärdet. En närmare redogörelse för påföljdsbestämningen vid flerfaldig brottslighet enligt gällande rätt finns i avsnitt 8.2 (s. 406 f.) i propositionen.

Riksdagens tillkännagivanden

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anfört om att regelverket om straffvärdesbestämning vid flerfaldig brottslighet ska skärpas och ge uttryck för en strängare syn på flerfaldig brottslighet än vad som är fallet i dag (bet. 2014/15:JuU14 punkt 48, rskr. 2014/15:138).

Riksdagen har även tillkännagett för regeringen det som utskottet anfört om systematiska stölder (bet. 2015/16:JuU18 punkt 30, rskr. 2015/16:196) samt om vikten av att se upprepade stölder i ett sammanhang och att påföljderna i större utsträckning ska stå i proportion till den samlade brottsligheten (bet. 2016/17:JuU13 punkt 8, rskr. 2016/17:272).

Riksdagen har vid två tillfällen tillkännagett för regeringen det som utskottet anfört om ändringar i strafflagstiftningen i syfte att åstadkomma en skärpt straffmätning vid flerfaldig brottslighet (bet. 2018/19:JuU11 punkt 64, rskr. 2018/19:181 och bet. 2020/21:JuU24 punkt 54, rskr. 2020/21:344).

Vidare har riksdagen tillkännagett för regeringen det som utskottet anfört om skärpt straffmätning vid flercaldig brottslighet (bet. 2021/22:JuU23 punkt 52, rskr. 2021/22:245).

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anfört om utökade möjligheter att undanröja en skyddstillsyn till följd av misskötsamhet (bet. 2020/21:JuU22 punkt 2, rskr. 2020/21:235).

Riksdagen har vidare tillkännagett för regeringen det som utskottet anfört om en översyn av de s.k. billighetsskäl i 29 kap. 5 § brottsbalken (bet. 2020/21:JuU24 punkt 51, rskr. 2020/21:344). Av tillkännagivandet följer att översynen bör göras med inriktningen att det i straffmätningen inte ska beaktas att en gärningsman riskerar att förlora jobbet på grund av brottet, att han eller hon skadat sig fysiskt till följd av detsamma eller att brottsoffret av någon anledning har dröjt med att anmäla brottet.

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anfört om skärpta straff för rattfylleri och grov olovlig körning (bet. 2017/18:JuU14 punkt 20, rskr. 2017/18:240), om att regeringen skyndsamt ska återkomma till riksdagen med förslag om skärpta straff för rattfylleri och olovlig körning (bet. 2020/21:JuU24 punkt 40, rskr. 2020/21:344) och om skärpta straff för grova trafikbrott (bet. 2021/22:JuU10 punkt 1, rskr. 2021/22:240).

Härutöver har riksdagen tillkännagett för regeringen det som utskottet anfört om åtgärder mot ungdomsrån (bet. 2021/22:JuU27 punkt 9, rskr. 2021/22:273), om höjd straffskala för barnfridsbrott (bet. 2020/21:JuU35 punkt 4, rskr. 2020/21:314) och om stärkt skydd för eftersöksjägare m.fl. (bet. 2021/22:JuU40 punkt 6, rskr. 2021/22:325).

Propositionen

I propositionen lämnar regeringen förslag om ett nytt straffrättsligt påföljds-system. Regeringens förslag och bedömningar innebär bl.a. följande.

Allmänna utgångspunkter för ett nytt påföljdssystem

Regeringen konstaterar att kriminalpolitikens övergripande mål är att förebygga och skydda samhället mot brott samt att öka människors trygghet. Straffsystemet, inbegripet påföljdssystemet, har en central roll i det sammanhanget. Övergripande handlar det om att staten har en skyldighet att vidta åtgärder för att minska brottsligheten och skydda sina medborgare mot brott.

Regeringen anser att det finns ett behov av en höjd allmän repressionsnivå och att det bör åstadkommas genom förändringar av straffsystemet som innebär att fler och längre fängelsestraff döms ut.

Som skäl anför regeringen bl.a. följande. Det kan vara svårt att påvisa vilka effekter på brottsligheten, och i förlängningen för enskilda och för samhället, som straffrättsliga åtgärder kan ha. Straffet är repressivt, men möjliggör också kontroll och påverkan för att förebygga återfall i brott. Det går enligt regeringen inte att bortse från detta. Regeringen bedömer därmed att en höjd allmän repressionsnivå i form av längre straff kan ha en viss brottsreducerande effekt.

Effekterna på brottsligheten är dock endast en delförklaring till regeringens slutsats att den allmänna repressionsnivån bör höjas. Även moraliska aspekter och rättviseskäl motiverar en allmän höjning.

Regeringen konstaterar att samhället har genomgått stora förändringar under de senaste två årtiondena. Det har bl.a. skett en markant ökning av grova våldsbrott i form av skjutningar och sprängningar, och den systematiska och organiserade brottsligheten har kommit att påverka allt fler delar av samhället. Brottsligheten drabbar också i allt större utsträckning tredje man. Den oro-väckande utvecklingen gäller inte minst i förhållande till unga, där allvarlig brottslighet tränger allt längre ned i åldrarna.

För regeringen är en grundläggande utgångspunkt att brottslighet måste mötas med ett tydligt avståndstagande från samhällets sida. I annat fall riskerar det att gro en allmän uppfattning att staten inte tar brottslighet på allvar, vilket i förlängningen kan leda till bristande förtroende för rättsstaten och minskad tilltro till samhällets förmåga att skipa rättvisa. Regeringens uppfattning är att det nuvarande påföljdssystemet i vissa fall kan leda till resultat som inte kan beskrivas som rättvisa. Med det menas enligt regeringen att brottsligheten, särskilt grova brott, inte sällan möts av en reaktion som inte fullt ut kan anses återspegla brottslighetens allvar. Att så är fallet är enligt regeringen delvis en följd av att det nuvarande påföljdssystemet i alltför stor utsträckning har utformats med utgångspunkt i gärningspersonens behov och intressen. Humanitetsaspekter har naturligtvis sin roll vid utformningen av straffsystemet. Enligt regeringen kan samtidigt sådana aspekter inte tillåtas få så stort inflytande att de resulterar i vad som kan uppfattas som orättvist lindrig bestraffning.

För att påföljderna ska framstå som rimliga och rättvisa och för att systemet som helhet ska uppfattas som trovärdigt är det viktigt att reglerna är anpassade till den rådande samhällsutvecklingen. Enligt regeringen behöver särskilt brottsofferperspektivet och behovet av att skydda samhället mot den fara eller skada som allvarlig brottslighet innebär vara närvarande i större utsträckning än i dag vid utformningen av de regler som ska vara styrande för påföljdsbestämningen.

När det gäller brottsofferperspektivet anför regeringen att det för straffsystemets trovärdighet är angeläget att straffen som döms ut framstår som rimliga och rättvisa. Om den straffrättsliga reaktionen på ett brott framstår som alltför lindrig eller som i alltför stor utsträckning anpassad efter gärningspersonens intressen och behov kan det upplevas som att staten inte prioriterar brottsoffret eller tar brottsoffrets lidande på allvar. Enligt regeringen innebär 1989 års reform i en nutida kontext att för stor hänsyn tas till gärningspersonens intresse av att undvika ett fängelsestraff jämfört med de berättigade förväntningar på upprättelse som ett brottsoffer kan ha.

Utöver brottsofferperspektivet anser regeringen att även samhällsskyddsaspekter måste ges större inflytande när förändringar i straffsystemet övervägs. Samhällsskydd handlar om att staten i vissa fall har ett ansvar för att skydda sina medborgare från en persons (fortsatta) brottslighet. Det handlar med andra

ord om ett skydd för samhället i kollektiv bemärkelse. Statens skyldighet att vidta lämpliga åtgärder för att skydda individer från brott gäller såväl för dem som är direkt drabbade som för dem som är potentiella brottsoffer. Ju allvarligare och farligare brottslighet det är fråga om, desto större ansvar är det befogat att samhället tar för att förhindra återfall i brott.

Regeringen konstaterar därvid att det inte kan bortses från att längre frihetsberövanden i sig kan ha en brottsförebyggande effekt på så sätt att den som avtjänar ett fängelsestraff under frihetsberövandet förhindras från att begå brott ute i samhället. Under den tid som gärningspersonen avtjänar ett fängelsestraff kan han eller hon också få vård eller andra återfallsförebyggande stödinsatser. Enligt regeringen bör den här typen av effekter eller andra preventiva ändamål inte vara styrande för exempelvis reglerna för den konkreta straffmätningen. Däremot kan en ökad repressionsnivå i allmänhet och framför allt i förhållande till brott som typiskt sett begås av brottsaktiva personer indirekt innebära att samhällsskyddsaspekterna får en mer framträdande plats i straffsystemet. Att sådana aspekter bör få ett större genomslag i systemet ligger i linje med förslag som regeringen lämnat även i andra sammanhang.

Beredningen vid framtagandet av propositionen

Regeringen konstaterar att Lagrådet har anfört att lagstiftningsärendet inte kan anses vara tillfredsställande berett. Bristerna har bedömts som påtagliga men inte av så generellt allvarligt slag att det finns anledning att avstyrka lagförslagen i deras helhet.

Enligt Lagrådet är det uppenbart att förslagen kräver en särskilt omsorgsfull beredning och att denna bör genomföras på ett sätt som är vedertaget i Sverige. Lagrådet anser dock att det, bl.a. med hänsyn till utredningsdirektivens styrande utformning, den tidsbrist som präglat utredningsarbetet, remissinstansernas svarstid och Regeringskansliets arbete med att ta fram en lagrådsremiss, finns anledning att ifrågasätta om beredningen av lagstiftningsärendet har skett på det omsorgsfulla sätt som hade varit att förvänta. Lagrådet framhåller också bl.a. att granskningen av förslagen har avsevärt försvårats av att regeringen under en kortare tid har lagt fram ett stort antal olika lagförslag med nära anknytning till de nu aktuella lagförslagen. Även flera remissinstanser är kritiska mot eller ifrågasätter direktivens utformning samt utrednings- och remisstiden i lagstiftningsärendet.

Regeringens uppfattning är att remissinstanserna och därefter regeringen har haft ett brett underlag att ta ställning till och att frågorna har blivit allsidigt belysta. Regeringen konstaterar att utredningen, med få undantag, har lämnat förslag som följer av de egna ställningstagandena. När det gäller utredningstiden uppgick den till nästan två år, och utredningen bemannades med fem sekreterare. Under remisstiden har många remissinstanser lämnat omfattande och detaljerade svar. Inom Regeringskansliet har arbetet med utredningens förslag delats upp med hänsyn bl.a. till förslagets effekter på Kriminalvården.

Regeringens sammantagna bedömning är att förslagen och deras konsekvenser har blivit tillräckligt belysta genom utredningen och remitteringen. Till skillnad från Lagrådet anser regeringen därför inte att beredningen har varit bristfällig.

Ett påföljdssystem med villkorligt fängelse

Regeringen föreslår att presumtionen mot fängelse ska avskaffas och att det i stället ska införas ett system med villkorligt fängelse. Samtliga icke frihetsberövande alternativ till fängelse för vuxna lagöverträdare ska enligt förslaget inordnas under det villkorliga fängelsestraffet. Det innebär att påföljderna villkorlig dom och skyddstillsyn ska utmönstras ur påföljdssystemet. Vidare föreslås att överlämnande till vård enligt lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall inte längre ska vara en särskild påföljd för brott. Påföljdssystemet för vuxna lagöverträdare ska därmed i huvudsak bestå av två påföljder, böter och fängelse. Rätten ska få besluta att ett fängelsestraff på viss tid ska vara villkorligt. Ett villkorligt fängelsestraff ska förenas med en prøvotid, och det ska också som huvudregel förenas med en tillägssanktion i form av dagsböter, samhällstjänst eller övervakning. Prövotiden ska löpa under två år eller den längre tid – i de undantagsfall detta kan förekomma – som motsvarar straffets längd.

Villkorligt fängelse enligt förslaget innebär närmare att det döms ut ett fängelsestraff på viss tid men att verkställigheten av straffet – i bemärkelsen att den dömd avtjänar straffet i kriminalvårdsanstalt – efterges om den dömd under prøvotiden uppfyller vissa villkor. Förutom en skyldighet att avhålla sig från fortsatt brottslighet kan villkoren bestå i att den dömd ska fullgöra en tillägssanktion som straffet har förenats med. Om han eller hon uppfyller villkoren anses straffet helt verkställt vid prøvotidens utgång. Bristande uppfyllelse kan däremot leda till att beslutet om villkorlighet upphävs och straffet måste avtjänas i kriminalvårdsanstalt.

Enligt förslaget ska rätten få besluta att ett fängelsestraff på viss tid ska vara villkorligt om inte straffets längd, brottslighetens art eller den tilltalades tidigare brottslighet medför att ett sådant straff inte skulle bli tillräckligt ingripande. Det föreslås inte någon lagstadgad gräns för hur långa fängelsestraff som kan förklaras villkorliga, men i propositionen anförs att villkorligt fängelse som regel inte bör komma i fråga när straffets längd uppgår till ett år eller mer. Om det finns synnerliga skäl ska rätten dock få besluta att fängelsestraffet ska vara villkorligt även om straffets längd, brottslighetens art eller den tilltalades tidigare brottslighet talar mot villkorligt fängelse. Vid den bedömningen ska särskilt beaktas omständigheter som en hög ålder eller dålig hälsa hos den tilltalade, en påtaglig förbättring av den tilltalades personliga eller sociala situation eller att den tilltalade genomgår behandling för t.ex. missbruk.

Som skäl för att avskaffa den nuvarande presumptionen mot fängelse anför regeringen bl.a. att presumptionen har ett alltför stort inflytande över påföljdsvalet genom den riktning för prövningen som den etablerar. Att rätten uppmanas att fästa särskilt avseende vid omständigheter – typiskt sett hänförliga till gärningspersonens förhållanden – som talar för en lindrigare påföljd än fängelse kan ge intryck av att rättsordningen inte tillräckligt värnar andra ibland motstående intressen, t.ex. brottsoffrets intressen. Vidare framför regeringen att presumptionen mot fängelse bidrar till att göra systemet mer komplext. Regeringen anser att påföljdssystemet bör vara överskådligt och enkelt att tillämpa och att det nuvarande påföljdssystemet får betecknas som alltför komplext. En utmönstring av presumptionen möjliggör för en enklare och mer logiskt uppbyggd struktur.

Att införa ett system med villkorligt fängelse motiverar regeringen i sin tur bl.a. med att ett sådant system på ett tydligt sätt förmedlar det klander som gärningspersonen har gjort sig förtjänt av på grund av brottet. Genom att rätten mäter ut ett fängelsestraff av en viss längd även i fall där straffet inte behöver avtjänas i anstalt görs det klart hur allvarligt samhället ser på den begångna gärningen. Det innebär enligt regeringen en tydlig fördel i jämförelse med de nuvarande påföljderna villkorlig dom och skyddstillsyn, där det många gånger inte anges ett alternativstraff. Dessutom inskräps vad den dömda ytterst riskerar om han eller hon gör sig skyldig till nya brott eller på annat sätt bryter mot de villkor som har ställts upp. Den straffrättsliga reaktionen ökar på det sättet både i tydlighet och skärpa i förhållande till de frivårdspåföljder som finns i dag. Efter att rätten har konstaterat att brottsligheten föranleder ett fängelsestraff av en viss längd kommer den fortsatta påföljdsbestämningen att främst bestå i att besluta om straffet ska vara villkorligt och, i så fall, vilken tilläggs-sanktion det ska förenas med. Regeringen framhåller att detta innebär betydande förenklingar av beslutsstrukturen samt ett mer logiskt och renodlat system. En klar majoritet av remissinstanserna ser också positivt på att ett system med villkorligt fängelse av den angivna typen införs. En ytterligare fördel är enligt regeringen att ett system med villkorligt fängelse innebär en större harmonisering med de påföljdssystem som finns i övriga nordiska länder och i flera andra EU-länder, vilket kan underlätta det internationella samarbetet på det straffrättsliga området.

När det gäller tilläggs-sanktionerna syftar dessa till att förse straffet med ett verkställighetsinnehåll, på liknande sätt som dagens villkorliga dom och skyddstillsyn. Regeringen anför att sanktionen samhällstjänst till stor del bör likna en sådan föreskrift om samhällstjänst som kan meddelas vid villkorlig dom eller skyddstillsyn enligt dagens reglering. Vidare bör övervaknings-sanktionens innehåll likna innehållet i en skyddstillsyn enligt den nuvarande ordningen. Enligt förslaget ska samhällstjänst och övervakning betraktas som mer ingripande än dagsböter, medan de två förstnämnda sanktionerna ska vara likställda i ingripandegrad. I valet mellan samhällstjänst och övervakning ska rätten beakta behovet av stöd eller kontroll och övriga omständigheter. Därmed ska rätten, enligt regeringen, kunna beakta den tilltalades personliga

förhållanden och andra omständigheter som saknar bäring på hur ingripande straffet bör vara men som ändå bör ha betydelse i sammanhanget. I den mån den tilltalade exempelvis är i behov av vård eller behandling för något som kan antas ha bidragit till brottsligheten bör det således kunna beaktas. Detsamma gäller om han eller hon har gjort sig skyldig till sådan brottslighet eller annars har en sådan problematik som något av Kriminalvårdens påverkansprogram inriktar sig mot. Det ska även vara möjligt för rätten att förena straffet med mer än en tilläggsstraffsanktion.

Enligt förslaget ska Kriminalvården ansvara för verkställigheten av samhällstjänst och övervakning. Verkställigheten ska utformas på ett sätt som är ägnat att förebygga att den dömda återfaller i brott och så att den dömdes anpassning i samhället även i övrigt underlättas. Kriminalvården ska upprätta en individuellt utformad verkställighetsplan för den som har dömts till villkorligt fängelse med samhällstjänst eller övervakning. I likhet med vad som i dag gäller för t.ex. skyddstillsynsdömda ska Kriminalvården få besluta om särskilda föreskrifter under övervakningen. En sådan föreskrift ska beslutas för viss tid, högst ett år åt gången, och få avse t.ex. missbruksvård, psykiatrisk vård eller annan behandling.

Eftersom de befintliga reglerna om påföljdsvalet för unga lagöverträdare och för psykiskt störda lagöverträdare är utformade utifrån fängelsestraffet i dess nuvarande form, föreslår regeringen att dessa regleringar anpassas efter det system med villkorligt fängelse som föreslås. Genom anpassningarna ska regleringen så långt som möjligt ha samma innebörd som hittills.

En mer nyanserad straffmätning

Behovet av att hela straffskalan kommer till användning

Regeringen bedömer att det finns ett behov av lagändringar för att hela den praktiskt tillämpbara straffskalan ska komma till användning i fler fall. Lagändringarna bör enligt regeringen göras i bestämmelsen om grunderna för bedömningen av straffvärdet.

Som skäl för bedömningen anför regeringen bl.a. följande. Som utgångspunkt ska straffskalorna vara utformade så att de kan innefatta i princip alla tänkbara gärningar som faller inom den aktuella brottstypens tillämpningsområde. För att den straffrättsliga reaktionen ska uppfattas som rättvis och proportionerlig krävs enligt regeringen att allvarigare brott bestraffas strängare än mindre allvarliga brott, vilket kräver en dynamisk och nyanserad användning av straffskalorna. Regeringen är därför av uppfattningen att det finns ett behov av att hela straffskalan ska komma till användning. Av den statistik som utredningen presenterat framgår dock att den övre delen av straffskalan utnyttjas mer sällan och att många straff bestäms omkring den nedre tredjedelen av straffskalan.

Anledningen till att den övre delen av straffskalan används mer sällan får enligt regeringen anses ha sin förklaring i de uttalanden som gjordes i förarbetena till 1989 års reform om att den övre delen av en straffskala normalt

inte skulle vara avsedd för mer ordinär brottslighet, utan för exceptionella fall som sällan inträffar i praktiken (se prop. 1987/88:120 s. 78). Regeringen konstaterar att det inte kan uteslutas att domstolarna på ett generellt plan har tillmätt förarbetsuttalandena till 1989 års påföljdsreform en alltför stor betydelse i den konkreta straffmätningen. Eftersom utgångspunkterna för den reformen fortfarande anses vägledande, samtidigt som behovet av en mer nyanserad straffmätning för vissa typer av brottslighet har framhållits, framstår den sammantagna bilden av hur det konkreta straffvärdet ska bedömas enligt regeringen som otydlig.

Regeringen framhåller att straffen har skärpts under de senaste åren genom höjningar av straffskalorna och ändrade regler för påföljdsbestämning. Regeringen bedömer dock att enbart ändringar av straffskalorna inte är tillräckligt för att uppnå en förändrad syn på bedömningen av straffvärdet. Det finns därför ett värde i att, genom ändringar i de generellt gällande bestämmelserna om straffvärde, framhålla och betona vad som ska föranleda att straffvärdet bedöms vara högre än minimistraffet för ett visst brott. På så sätt kan en nyanserad straffmätning uppnås generellt, oavsett vilken typ av brott som bedöms.

När det gäller Lagrådets synpunkt om att förslaget tangerar en principiell fråga om ansvarsfördelningen mellan lagstiftaren och domstolarna, framhåller regeringen att det även fortsättningsvis är rätten som i varje enskilt fall ska tillämpa lagstiftningen och göra en straffvärdebedömning utifrån omständigheterna i det enskilda fallet. Det är inte fråga om att ändra ansvarsfördelningen mellan lagstiftaren och domstolarna eller att skapa en helt ny metod för att bedöma straffvärdet, utan om att klargöra hur straffvärdebedömningen ska gå till.

Brottsofferintresset och andra skyddsvärda intressen ska beaktas vid straffvärdebedömningen

Regeringen föreslår att det i bestämmelsen om grunderna för bedömningen av straffvärdet ska klargöras att det är den skada, kränkning eller fara som gärningen inneburit för brottsoffret eller de andra intressen som straffbestämmelsen ska skydda som ska beaktas vid bedömningen av straffvärdet.

Som skäl för förslaget anför regeringen bl.a. följande. Betoningen av brottsofferintresset kan bidra till ökade förutsättningar att mäta ut ett straff som svarar mot ett brottsoffers berättigade förväntningar på upprättelse. Lagtexten fyller en viktig kommunikativ funktion och understryker hur centralt brottsofferintresset, och andra skyddsvärda intressen, är vid straffvärdebedömningen. Regeringen konstaterar att det krävs mer än att enbart reformera reglerna för påföljdsbestämning för att fullt ut tillgodose brottsoffers intressen och behov, men att den föreslagna lagändringen är en av flera åtgärder som kan vidtas i syfte att förstärka brottsofferperspektivet.

Även andra intressen som straffbestämmelsen ska skydda omfattas av den föreslagna bestämmelsen om grunderna för bedömningen av straffvärdet. Regeringen framhåller i denna del bl.a. att åtskilliga straffbestämmelser syftar

till att skydda annat än ett enskilt brottsoffers intresse och att något som alla brott har gemensamt är att det finns någon form av skyddsvärt intresse som straffbestämmelsen ska skydda.

Bestämmelsen om grunderna för bedömningen av straffvärdet ska enligt regeringen ta sikte på s.k. enkel brottslighet. När det gäller straffvärdebedömningen vid flerfaldig brottslighet lämnar regeringen i stället ett separat förslag (se nedan).

Omständigheter vid brottet ska ges ett tydligt genomslag vid straffvärdebedömningen

Regeringen föreslår att det i bestämmelsen om grunderna för bedömningen av straffvärdet ska framgå att de omständigheter vid brottet som går utöver vad som krävs för att döma till ansvar för den aktuella brottstypen ska ges ett tydligt genomslag vid straffvärdebedömningen. Vidare föreslås att bestämmelsen om att det vid bedömningen av straffvärdet särskilt ska beaktas om gärningen inneburit ett allvarligt angrepp på någons liv eller hälsa eller trygghet till person ska tas bort. Avslutningsvis föreslås språkliga ändringar i bestämmelserna om försvårande, synnerligen försvårande respektive förmildrande omständigheter.

Som skäl för förslaget om att de omständigheter som går utöver vad som krävs för att döma till ansvar för den aktuella brottstypen ska ges ett tydligt genomslag, anför regeringen bl.a. följande. Hittillsvarande lagstiftning anger vad som ska beaktas vid bedömningen av brottslighetens straffvärde och ger exempel på omständigheter som ska anses som försvårande, synnerligen försvårande respektive förmildrande. Däremot innehåller den ingen anvisning om vilket genomslag sådana omständigheter ska ges vid straffvärdebedömningen. Genom att införa en bestämmelse om detta framhålls vad som ska föranleda att straffvärdet bedöms vara högre än minimistraffet för ett visst brott. Detta kan enligt regeringens bedömning bidra till en generellt sett mer nyanserad straffmätning där hela straffskalan kommer till användning.

När det gäller Lagrådets synpunkter på utformningen av den aktuella bestämmelsen, som ligger till grund för att Lagrådet inte kan tillstyrka förslaget, anför regeringen bl.a. följande. Regeringen delar inte bedömningen att uttrycket ”omständigheter vid brottet” medför en oklarhet i fråga om vilka omständigheter som kan beaktas vid straffvärdebedömningen. Enligt regeringen framgår det av lagtextens konstruktion att det endast är straffvärdepåverkande omständigheter som kan beaktas. Att, som Lagrådet föreslår, hänvisa till listorna över försvårande och förmildrande omständigheter i andra bestämmelser riskerar enligt regeringen att bli missvisande. Regeringen delar inte heller Lagrådets synpunkt om att bestämmelsen bör få en annan placering, utan konstaterar att det är naturligt att i en och samma paragraf reglera vilka omständigheter rätten ska beakta vid straffvärdebedömningen och vilket genomslag dessa ska få. Regeringen instämmer dock i Lagrådets bedömning att en omformulering av lagtexten i övrigt kan bidra till ett tydliggörande av bestämmelsens innebörd och delar även vissa remissinstansers synpunkter när

det gäller formuleringen av bestämmelsen. Av denna anledning har regeringen gjort vissa justeringar av bestämmelsen i förhållande till utredningens förslag.

Regeringen framhåller att förslagen inte innebär någon ny metod för att bestämma straffvärdet. Det handlar i stället om att vidareutveckla den metod som används för att bedöma det konkreta straffvärdet genom att på ett ännu tydligare sätt understryka att bedömningen ska göras på nu angivet sätt i samtliga fall. Regeringen ser därför inte framför sig att metoden kommer att vara förenad med betydande svårigheter. Metoden ställer dock krav på att domstolarna, i alla de fall där det finns tillkommande försvårande inslag utöver dem som krävs för att döma till ansvar för den aktuella brottstypen, ska bestämma straffet högre upp i straffskalan. Hela straffskalan, inklusive maximistraffet, ska komma till användning.

När det gäller förslaget om att ta bort bestämmelsen om att det vid bedömningen av straffvärdet särskilt ska beaktas om gärningen inneburit ett allvarligt angrepp på någons liv eller hälsa eller trygghet till person anför regeringen bl.a. följande. Bestämmelsen, som infördes genom 2010 års reform om skärpta straff för allvarliga våldsbrott m.m. (se prop. 2009/10:147, bet. 2009/10:JuU32, rskr. 2009/10:272), har inte fått det genomslag i rättspraxis som eftersträvades, och det framstår sammantaget som något oklart vad det tillägg som gjordes numera fyller för funktion i praktiken eftersom gärningarnas allvar förefaller kunna beaktas ändå. Mot bakgrund av den översyn av straffskalorna som regeringen har gjort och de förslag som nu lämnas, kommer sådana omständigheter att beaktas inom ramen för straffvärdebedömningen. Regeringen anser därför att den särskilda bestämmelsen om allvarliga våldsbrott är överflödig och kan tas bort.

Straffmätning vid flerfaldig brottslighet

Regeringen bedömer att det nuvarande sättet för straffmätning vid flerfaldig brottslighet inte tar tillräcklig hänsyn till straffvärdet för de enskilda brott som ingår i brottsligheten och att det därför finns ett behov av en ny reglering av straffmätningen vid flerfaldig brottslighet, där tillkommande brott ges ett större genomslag. Som skäl för sin bedömning anför regeringen bl.a. att dagens påföljdssystem i många fall kan leda till utfall som inte kan beskrivas som rättvisa. Det nuvarande sättet för straffmätningen vid flerfaldig brottslighet innebär i praktiken att tillkommande brottslighet regelmässigt ges ett begränsat och avtagande genomslag i straffmätningen. Särskilt brottsofferperspektivet och behovet av att skydda samhället mot den fara eller skada som allvarlig brottslighet innebär behöver enligt regeringen i större utsträckning än i dag vara vägledande för utformningen av påföljdssystemet.

Regeringen konstaterar vidare att den ordning som styr straffmätningen vid flerfaldig brottslighet endast delvis är lagreglerad och att de närmare principerna har utvecklats i samspel mellan lagstiftning, praxis och den juridiska

litteraturen. För att tillkommande brott ska få en större påverkan på straffvärdet och därmed på straffmätningen vid flerfaldig brottslighet finns det därför behov av en lagändring.

Mot denna bakgrund lämnar regeringen följande förslag om straffmätningen vid flerfaldig brottslighet. När ett gemensamt straff för flera brott bestäms ska rätten vid bedömningen av den samlade brottslighetens straffvärde som utgångspunkt lägga samman straffvärdena för vart och ett av de brott som ingår i brottsligheten. Vid bedömningen ska också brottslighetens sammantagna allvar och det samband som kan finnas mellan brotten beaktas.

Förslaget om att brottslighetens sammantagna allvar ska beaktas innebär att om en sammanläggning av straffvärdena inte står i proportion till allvaret i den aktuella brottsligheten ska en annan bedömning göras. Regeringen framhåller att hänsyn ska tas till omständigheterna i det enskilda fallet, vilket ger förutsättningar att bedöma straffvärdet som lägre än summan av straffvärdena för vart och ett av brotten när det finns skäl för det. Skälen för sådana avsteg kan variera, både i fråga om vad som motiverar avsteget och hur stort det bör vara.

Det samband som kan finnas mellan brotten ska enligt förslaget också beaktas, exempelvis kan brottslighet som har utövats systematiskt eller bestått av upprepade brott mot samma person ge anledning till en strängare bedömning än annars. I vissa andra fall av flerfaldig brottslighet framstår dock antalet brottsenheter som det döms för inte alltid som en lika betydelsefull omständighet för bedömningen av den samlade brottslighetens allvar, och en sammanläggning av straffvärdet för varje brott kan i sådana fall leda till ett alltför högt värde.

När en slutlig bedömning av straffvärdet görs anser regeringen att ett lämpligt riktmärke är att det konkreta straffet åtminstone inte understiger straffvärdet av de tre allvarligaste brotten som begåtts.

När det gäller Lagrådets invändning om att förslaget inte ger tillräcklig grund för en enhetlig och likformig rättstillämpning, och som ligger till grund för att Lagrådet avstyrker förslaget, uttrycker regeringen förståelse för synpunkten. Regeringen menar dock att en mera utförlig reglering av hur bedömningen ska göras skulle riskera att bli svår att tillämpa. Regeringen pekar på värdet av att reglerna utformas med avseende på alla typer av brott och att det därmed framstår som lämpligast att ge helhetsbedömningen en generell utformning. Därigenom undviks en reglering som skulle riskera att begränsa möjligheterna att i rättstillämpningen beakta omständigheterna i varje enskilt fall, vilket i sig vore olämpligt. Det framstår enligt regeringen som ofrånkomligt att vissa tillämpningsproblem, särskilt inledningsvis, kan uppstå vid en reform av detta slag. Mot bakgrund av att förslaget ger både en tydlig utgångspunkt för bedömningen och reglerar hur helhetsbedömningen ska göras bedömer regeringen att förslaget ger förutsättningar för en enhetlig och likformig rättstillämpning. Enligt regeringen får därför de krav på förutsebarhet och rättssäkerhet som bör ställas på lagstiftning av detta slag anses uppfylla.

Färre och mer begränsade strafflindringsgrunder

Regeringen konstaterar att den nuvarande ordningen innebär att rätten ska beakta vissa strafflindringsgrunder, bl.a. de som benämns billighetsskäl, vid både straffmätningen och påföljdsvalet. Regeringen anser att det finns skäl att överväga färre och mer begränsade strafflindringsgrunder i det reformerade påföljdssystemet. Strafflindringsgrunderna bör dessutom fortsättningsvis som utgångspunkt inverka endast på straffmätningen.

Regeringen föreslår mot den bakgrunden att vissa billighetsskäl ska tas bort. Sålunda ska strafflindringsgrunden som innebär att rätten vid straffmätningen i skäligen omfattning ska beakta om den tilltalade till följd av brottet drabbats av allvarlig kroppsskada slopas. Regeringen delar utredningens slutsats att det inte framstår som rimligt att det brottsliga agerandet, när det leder till att gärningspersonen skadar sig allvarligt, i sig bör utgöra ett skäl för strafflindring. Ordningen innebär nämligen att gärningspersonen i någon mån kompenseras vid påföljdsbestämningen för sitt otillåtna risktagande. Ovan framgår dessutom att regeringen föreslår att ålder eller dålig hälsa kan utgöra skäl för att besluta att fängelsestraffet ska vara villkorligt. Regeringen anser att en sådan ordning är tillräcklig för att uppnå rimliga resultat vid påföljdsbestämningen, även i de fall den tilltalade har drabbats av en allvarlig kroppsskada till följd av brottet.

Regeringen föreslår även att strafflindringsgrunden som innebär att rätten vid straffmätningen i skäligen omfattning ska beakta om den tilltalade till följd av hög ålder eller dålig hälsa skulle drabbas oskäligt hårt av ett straff utmätt efter brottets straffvärde ska tas bort. Regeringen anser att det blir mer följd-enligt att låta den tilltalades höga ålder eller dåliga hälsa i första hand få inverkan på valet om fängelsestraffet ska vara villkorligt, inte på straffmätningen.

Vidare föreslås att strafflindringsgrunden som innebär att rätten vid straffmätningen i skäligen omfattning ska beakta om en i förhållande till brottets art ovanligt lång tid förflutit sedan brottet begicks, s.k. sen lagföring, ska tas bort. Regeringen anser att det inte är tidsfaktorn i sig som bör motivera en mildare påföljdsbestämning. Vad som enligt regeringens mening i stället framstår som rimligare att kunna beakta är gärningspersonens agerande i tiden efter brottet och då särskilt om den sena lagföringen riskerar att omkullkasta en för den tilltalade ordnad tillvaro. Regeringen konstaterar att de föreslagna reglerna om villkorligt fängelse ger utrymme att beakta sådana omständigheter som skäl för att bestämma straffet till villkorligt fängelse.

Slutligen föreslås att strafflindringsgrunden som innebär att rätten vid straffmätningen i skäligen omfattning ska beakta om den tilltalade förorsakas men till följd av att han eller hon på grund av brottet blir eller kan antas bli avskedad eller uppsagd från anställning eller drabbas av annat hinder eller synnerlig svårighet i yrkes- eller näringsutövning ska tas bort. Regeringen konstaterar att ett brottsoffer skulle kunna uppfatta det som orimligt att gärningspersonen får sitt straff reducerat på den grunden att han eller hon till följd av brottet måste avsluta sin anställning eller tvingas upphöra med en viss

typ av yrkesutövning. Sådana hänsynstaganden kan dessutom innebära risker för sociala orättvisor vid straffmätningen. Regeringen konstaterar även att strafflindringsgrunden är förenad med vissa tillämpningsproblem.

Regeringen konstaterar att färre strafflindringsgrunder visserligen begränsar rättens handlingsutrymme vid straffmätningen. Att låta omständigheter som anknyter till den tilltalades personliga förhållanden eller till något som har inträffat i tiden efter brottet få betydelse i straffmätningen är dock ett avsteg från utgångspunkten om att straffet ska bestämmas utifrån brottets allvar. Regeringen anser att det därmed inte råder någon motsägelse på det sätt som Lagrådet har anfört mellan inriktningen om mer begränsade strafflindringsgrunder och förslaget om en mer nyanserad straffmätning, som framför allt syftar till att straffet bättre ska återspegla brottets allvar. Tvärtom är en grundläggande inriktning för båda förslagen att reglerna ska leda till straff och påföljder som framstår som rimliga och rättvisa i förhållande till det brott som har begåtts, även i de fall brottet i fråga saknar ett enskilt brottsoffer.

När det gäller Lagrådets påpekande att det bör överlämnas till domstolarna att avgöra vad som är rimliga omständigheter att beakta i det enskilda fallet, anför regeringen att det även fortsättningsvis ytterst är upp till rätten att i varje enskilt fall avgöra på vilket sätt en viss omständighet ska beaktas. Samtidigt bör, för att det nya påföljdssystemet ska uppfattas som trovärdigt, en omständighet inte få ett större genomslag än vad som är motiverat utifrån syftet bakom de föreslagna lagändringarna.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringen föreslår att de föreslagna lagändringarna ska träda i kraft den dag som regeringen bestämmer.

Regeringen anser i likhet med utredningen att den föreslagna lagstiftningen bör träda i kraft så snart som möjligt. En genomgripande reform av påföljdssystemet förutsätter dock inte bara att det vidtas ett flertal anpassningsåtgärder och utbildningsinsatser hos berörda myndigheter, utan även att myndigheterna har tillräcklig kapacitet och tillräckliga resurser för att hantera reformen och det behov av t.ex. lokaler och personal som reformen kan ge upphov till.

Enligt regeringen kan de samlade förslagen förväntas få en mycket stor påverkan på Kriminalvården. Myndigheten befinner sig sedan en längre tid i ett ansträngt läge med kraftig överbeläggning. Genomförandet av förslagen behöver anpassas så att Kriminalvården ges rimliga förutsättningar att omhänderta ökningen av antalet utdömda fängelseår. Samtidigt bedömer regeringen att förändringsbehovet är angeläget. Vid fastställandet av när förändringarna kan träda i kraft gäller det att finna en balans mellan dessa olika intressen.

Regeringen konstaterar att det i nuläget inte går att fastställa vid vilken tidpunkt en tillräcklig kapacitet för att omhänderta samtliga förslag är uppnådd. För att säkerställa att reformen kan hanteras av Kriminalvården när den väl träder i kraft föreslår regeringen, på motsvarande sätt som för vissa av

lagändringarna i propositionen Skärpta regler för villkorlig frigivning (se prop. 2025/26:34, bet. 2025/26:JuU8, rskr. 2025/26:96), att lagändringarna ska träda i kraft den dag som regeringen bestämmer. Ikraftträdandet bör ske med beaktande av vikten av förutsebarhet för enskilda och av framförhållning för berörda myndigheter, särskilt Kriminalvården.

En redogörelse av de föreslagna övergångsbestämmelserna framgår av propositionen (avsnitt 11.2).

Konsekvenser

Regeringen konstaterar att förslagen vid ikraftträdande kommer att leda till kostnadsökningar för staten. De ökade kostnaderna kommer främst att belasta Kriminalvården för bl.a. ett ökat behov av anstaltsplatser och fler transporter. Förslagen kommer också att innebära ökade kostnader för andra myndigheter, se närmare om detta i propositionen (avsnitt 12).

Regeringen anför att konsekvenserna av förslagen för berörda myndigheter kommer att uppstå först när regeringen beslutar om ikraftträdande. Som framgår ovan föreslår regeringen att lagändringarna ska träda i kraft den dag som regeringen bestämmer, med hänsyn till att Kriminalvården i nuläget inte bedöms ha tillräcklig kapacitet för att omhänderta förslagen. Det har inte kunnat fastställas med tillräcklig säkerhet vid vilken tidpunkt Kriminalvården kommer att ha uppnått nödvändig kapacitet för att genomföra reformen, jfr budgetpropositionen för 2026 (prop. 2025/26:1 utg.omr. 4). Kriminalvården bedömer att myndighetens plats- och personalbehov till följd av bl.a. förslagen kommer att kunna omhändertas tidigast 2040. Fram till den tidpunkten kan mycket inträffa som påverkar kostnaderna för påföljdssystemet. Det medför att det kommer att vara nödvändigt att följa upp bedömningen av förslagens konsekvenser inför ett beslut om ikraftträdande. Innan regeringen beslutar om datum för ikraftträdande kommer regeringen att återkomma med nödvändiga finansieringsförslag.

Riksdagens tillkännagivanden

I propositionen behandlar regeringen sex av riksdagens tillkännagivanden gemensamt utifrån att de samtliga går ut på att straffmätningen bör skärpas vid flerfaldig brottslighet genom att större hänsyn tas till de enskilda brottens straffvärde och att aspirationsprincipen bör ges ett mindre genomslag än hittills. Det rör sig om

- tillkännagivandet om att regelverket om straffvärdesbestämning vid flerfaldig brottslighet ska skärpas och ge uttryck för en strängare syn på flerfaldig brottslighet än vad som är fallet i dag (bet. 2014/15:JuU14 punkt 48, rskr. 2014/15:138)
- tillkännagivandet om skärpt straffmätning vid flerfaldig brottslighet (bet. 2021/22:JuU23 punkt 52, rskr. 2021/22:245)

- tillkännagivandet om stölder (bet. 2015/16:JuU18 punkt 30, rskr. 2015/16:196) enligt vilket den s.k. straffrabatten bör ses över och en ny brottsrubricering som tar sikte på systematiska stölder införs
- tillkännagivandet om vikten av att se upprepade stölder i ett sammanhang och att påföljderna i större utsträckning ska stå i proportion till den samlade brottsligheten (bet. 2016/17:JuU13 punkt 8, rskr. 2016/17:272)
- två tillkännagivanden om ändringar i strafflagstiftningen i syfte att åstadkomma en skärpt straffmätning vid flerfaldig brottslighet (bet. 2018/19:JuU11 punkt 64, rskr. 2018/19:181 och bet. 2020/21:JuU24 punkt 54, rskr. 2020/21:344).

När det gäller ovan redovisade tillkännagivanden framhåller regeringen att förslaget om att straffmätningen vid flerfaldig brottslighet ska utgå från det sammanlagda straffvärdet för de brott som den tilltalade döms för innebär att varje brott ges större betydelse vid straffmätningen. Förslaget innebär också att samband mellan brotten som består i att brottsligheten varit upprepade eller systematisk ska beaktas i skärpande riktning. Enligt regeringen bidrar förslaget till att komma till rätta med den problematik som för låga straff vid flerfaldig brottslighet som tas upp i tillkännagivandena. Regeringen anser därmed att tillkännagivandena är tillgodosedda och slutbehandlade.

När det sedan gäller tillkännagivandet om utökade möjligheter att undanröja en skyddstillsyn till följd av misskötsamhet (bet. 2020/21:JuU22 punkt 2, rskr. 2020/21:235) anför regeringen att förslaget om ett system med villkorligt fängelse bl.a. innebär att påföljden skyddstillsyn utmönstras ur påföljdssystemet och att förslaget innefattar särskilda bestämmelser om åtgärder vid brister i fullgörandet av tilläggssanktioner till villkorligt fängelse. Enligt regeringen innebär systemet med villkorligt fängelse sammantaget en skärpt syn på återfall i brott och annan misskötsamhet, vilket ligger väl i linje med de lagändringar som efterfrågas i tillkännagivandet. Regeringen anser därmed att tillkännagivandet är slutbehandlat.

Genom förslagen i propositionen som innebär att vissa billighetsskäl tas bort anser regeringen att riksdagens tillkännagivande om en översyn av de s.k. billighetsskälen i 29 kap. 5 § brottsbalken (bet. 2020/21:JuU24 punkt 51, rskr. 2020/21:344) är tillgodosett och därmed slutbehandlat.

I propositionen behandlar regeringen slutligen sex tillkännagivanden gemensamt utifrån att de samtliga går ut på att skärpa straffen för vissa angivna brott för att de bättre ska återspegla brottens allvar. Detta gäller inte minst i förhållande till brott med försvårande omständigheter, upprepade brott eller flerfaldig brottslighet. Det rör sig om

- tillkännagivandet om skärpta straff för rattfylleri och grov olovlig körning (bet. 2017/18:JuU14 punkt 20, rskr. 2017/18:240)
- tillkännagivandet om att regeringen skyndsamt ska återkomma till riksdagen med förslag om skärpta straff för rattfylleri och olovlig körning (bet. 2020/21:JuU24 punkt 40, rskr. 2020/21:344)

- tillkännagivandet om skärpta straff för grova trafikbrott (bet. 2021/22:JuU10 punkt 1, rskr. 2021/22:240)
- tillkännagivandet om åtgärder mot ungdomsrån (bet. 2021/22:JuU27 punkt 9, rskr. 2021/22:273)
- tillkännagivandet om höjd straffskala för barnfridsbrott (bet. 2020/21:JuU35 punkt 4, rskr. 2020/21:314)
- tillkännagivandet om stärkt skydd för eftersöksjägare m.fl. (bet. 2021/22:JuU40 punkt 6, rskr. 2021/22:325).

När det gäller dessa tillkännagivanden anför regeringen följande. Förslaget om att de omständigheter vid brottet som går utöver vad som krävs för att döma till ansvar för den aktuella brottstypen ska ges ett tydligt genomslag vid straffvärdebedömningen kan generellt sett förväntas leda till skärpta straff. Förslaget kan särskilt förväntas leda till skärpta straff i fall där det finns försvårande omständigheter, som att det vid brottet förekommit förnedrande inslag eller att det begåtts mot någon med ett samhällsviktigt uppdrag. Förslaget bidrar vidare till att de straff som döms ut står i bättre proportion till brottens allvar. Vidare lämnas förslag som innebär att tillkommande brott ges ett större genomslag. De angivna förslagen bidrar till att komma till rätta med den problematik med för låga straff som tas upp i tillkännagivandena. Regeringen anser därmed att tillkännagivandena är tillgodosedda och slutbehandlade.

Motionerna

Regeringens lagförslag

I kommittémotion 2025/26:4213 av Teresa Carvalho m.fl. (S) föreslår motionärerna att riksdagen ska avslå propositionen i dess helhet. Samma förslag läggs fram i kommittémotionerna 2025/26:4230 av Gudrun Nordborg m.fl. (V), 2025/26:4229 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) och 2025/26:4223 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 1.

Ny översyn av brottsbalken

I kommittémotion 2025/26:4223 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om att regeringen bör göra en ny översyn av brottsbalken, med ett brett mandat och ordentligt med tid att föreslå förbättringar och bara sådana straffskärpningar som bedöms motiverade.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att dagens påföljdssystem fick sin huvudsakliga utformning genom 1989 års påföljdsreform. Enligt regeringen innebär den reformen i en nutida kontext att för stor hänsyn tas till gärningspersonens intresse av att undvika ett fängelsestraff jämfört med de berättigade förväntningar på upprättelse som ett brottsoffer kan ha. Även samhällsskyddsaspekter behöver enligt

regeringen ges ett större inflytande. Samtidigt bör de nuvarande principerna i påföljdssystemet, bl.a. principerna om proportionalitet och ekvivalens, även fortsättningsvis vara vägledande. Förändringsbehovet handlar enligt regeringen snarare om att balansen mellan de olika principerna och intressena bör ändras, bl.a. genom att brottsofferperspektivet och samhällsskyddsaspekter får en mer framskjuten plats än i dag. Utskottet instämmer i dessa utgångspunkter.

Vidare konstaterar utskottet att riksdagen, på utskottets förslag, har riktat ett flertal tillkännagivanden till regeringen som ger uttryck för problematiken att det nuvarande regelverket medför att det döms ut alltför låga straff. Detta gäller inte minst vid brott med försvårande omständigheter, upprepade brott eller flerfaldig brottslighet. Riksdagen har även begärt en översyn av billighetsskäl med inriktningen att dessa ska begränsas. Tillkännagivandena handlar också om behovet av en skärpt syn på misskötsamhet i samband med en skyddstillsyn. Utskottet välkomnar därför regeringens slutsats att den allmänna repressionsnivån bör höjas.

Mot bl.a. den bakgrunden syftar regeringens förslag till att åstadkomma ett mer rättvist straffsystem där straffen på ett bättre sätt återspeglar brottslighetens allvar, påföljderna som döms ut i större utsträckning framstår som rimliga och rättvisa, brottsofferperspektivet ges ett ökat inflytande och samhällsskyddet förbättras. Det handlar sammanfattningsvis om ett nytt påföljdssystem med villkorligt fängelse där presumtionen mot fängelse tas bort, en mer nyanserad straffmätning genom en ökad användning av hela straffskalan, en ny reglering av hur ett gemensamt straff ska bestämmas vid flerfaldig brottslighet samt begränsningar av strafflindringsgrunderna.

I fråga om förslaget om ett system med villkorligt fängelse konstaterar utskottet att införandet av ett sådant system har diskuterats länge och att det redan finns i våra grannländer. Enligt förslaget ska det villkorliga fängelsestraffet förses med ett verkställighetsinnehåll genom tilläggssanktionerna dagsböter, samhällstjänst eller övervakning. För den som har dömts till villkorligt fängelse med samhällstjänst eller övervakning ska Kriminalvården upprätta en individuellt utformad verkställighetsplan. I likhet med vad som i dag gäller för t.ex. skyddstillsynsdömda ska Kriminalvården också få besluta om särskilda föreskrifter under övervakningen. En sådan föreskrift ska få avse t.ex. missbruksvård, psykiatrisk vård eller annan behandling. I propositionen framhålls att villkorligt fängelse på ett tydligt sätt förmedlar det klander som gärningspersonen har gjort sig förtjänt av på grund av brottet. Genom att rätten mäter ut ett fängelsestraff av en viss längd även i fall där straffet inte behöver avtjänas i anstalt görs det klart hur allvarligt samhället ser på den begångna gärningen. Sammanfattningsvis har regeringen bedömt att förslaget skulle ge goda möjligheter att skapa ett påföljdssystem som är tydligare, enklare och ger ett större genomslag för proportionalitetsprincipen än det nuvarande. Starka skäl talar således enligt regeringen för att villkorligt fängelse nu ska införas i påföljdssystemet. Utskottet delar regeringens uppfattning. Utskottet konstaterar också att en klar majoritet av remissinstanserna har sett positivt på att ett system med villkorligt fängelse av den angivna typen införs.

När det gäller förslaget om en ökad användning av hela straffskalan vid straffmätningen handlar det om en ny bestämmelse som syftar till en sådan ökad användning. Enligt den föreslagna bestämmelsen ska de omständigheter vid brottet som går utöver vad som krävs för att döma till ansvar för den aktuella brottstypen ges ett tydligt genomslag vid straffvärdebedömningen. Avsikten är att straff inte längre ska mätas ut relativt nära straffminimum och att den övre delen av straffskalan inte ska vara reserverad för fall som sällan eller aldrig inträffar i praktiken. Det handlar om att åstadkomma en nyanserad bedömning på ett sätt som spänner över alla brottstyper och att därmed motverka resultatet av vissa förarbetsuttalanden som gjordes i samband med 1989 års påföljdsreform. I propositionen framhålls att avsikten däremot inte är att ändra ansvarsfördelningen mellan lagstiftaren och domstolarna eller att skapa en helt ny metod för att bedöma straffvärdet, utan om att klargöra hur straffvärdebedömningen ska gå till. Även fortsättningsvis är det rätten som i varje enskilt fall ska tillämpa lagstiftningen och göra en straffvärdebedömning utifrån omständigheterna i det enskilda fallet. Regeringen har i propositionen också bemött de invändningar som Lagrådet har framfört när det gäller vissa oklarheter i den nya bestämmelsen och har även följt Lagrådets förslag till omformulering i en viss del för att tydliggöra bestämmelsens innebörd. Utskottet ansluter sig till regeringens överväganden.

När det gäller förslaget om en ny reglering av hur ett gemensamt straff ska bestämmas vid flerfaldig brottslighet handlar det om att tillkommande brott ska ges ett större genomslag än i dag, eftersom det nuvarande sättet för straffmätning inte tar tillräcklig hänsyn till straffvärdet för de enskilda brott som ingår i brottsligheten. Straffmätningen ska därför enligt förslaget göras med utgångspunkt i det sammanlagda straffvärdet för vart och ett av brotten. Brottslighetens sammantagna allvar och det samband som kan finnas mellan brotten ska också beaktas. Detta innebär enligt propositionen att en helhetsbedömning alltid ska göras och att avvikelser från summan av de enskilda brottens straffvärden därmed får göras om det finns anledning till det i det enskilda fallet. Regeringen har i propositionen bemött de invändningar som Lagrådet framfört och har bedömt att förslaget ger förutsättningar för en enhetlig och likformig rättstillämpning. Enligt regeringen får därför de krav på förutsebarhet och rättssäkerhet som bör ställas på en lagstiftning av detta slag anses uppfyllda. Utskottet gör ingen annan bedömning.

När det sedan gäller förslaget om begränsningar av strafflindringsgrunderna handlar det om att ta bort vissa billighetsskäl och därigenom begränsa det avsteg som billighetsskäl kan sägas utgå från utgångspunkten att det är brottets svårhet som ska styra straffets stränghet. Det handlar också om att anpassa strafflindringsgrundernas betydelse vid påföljdsbestämningen till det föreslagna nya systemet med villkorligt fängelse. Enligt förslaget ska sålunda vissa typer av omständigheter i första hand inverka på straffmätningen, medan andra företrädesvis ska beaktas inom ramen för bedömningen av om det finns skäl för villkorligt fängelse. I det förstnämnda fallet (dvs. inverkan på straffmätningen) gäller det omständigheter som knyter

an till den tilltalades klandervärdhet eller utredningsmedverkan eller som har att göra med hur sträng den samlade reaktionen blir med beaktande av även andra rättsliga sanktioner till följd av brottet. I det andra fallet (dvs. inverkan på påföljdsvalet) handlar det om omständigheter som påverkar hur den tilltalade kan komma att drabbas av ett fängelsestraff i anstalt. En sådan ändrad ordning framstår enligt regeringen som både förutsägbar och ändamålsenlig. Utskottet instämmer i detta.

I propositionen framhålls också att de aktuella förslagen är en del av en större helhet i en genomgripande omläggning av kriminalpolitiken som regeringen aviserat att den avser att genomföra och som har resulterat i flera större och mindre reformer på straffrättens område. Enligt regeringen är förslagen i propositionen angelägna åtgärder, och det finns inte skäl att följa upp redan beslutade förändringar innan ytterligare åtgärder vidtas – inklusive en ökad användning av fängelsestraff. Utskottet är av samma uppfattning.

När det gäller ikraftträdande föreslås att lagändringarna ska träda i kraft den dag som regeringen bestämmer. I den delen föreslog den underliggande utredningen att dess förslag som helhet skulle träda i kraft den 1 januari 2028, och regeringen delar i propositionen utredningens bedömning att den nya lagstiftningen bör träda i kraft så snart som möjligt. Regeringen befarar dock, i likhet med flera remissinstanser, att Kriminalvården skulle ha stora svårigheter att hantera konsekvenserna av förslagen som helhet om de träder i kraft i januari 2028. Vidare bedömer regeringen att tidpunkten när Kriminalvården kommer att ha uppnått nödvändig kapacitet för att hantera förslagen i propositionen inte i nuläget kan fastställas med tillräcklig säkerhet. Detta har sin bakgrund bl.a. i Kriminalvårdens kraftiga expansion till följd av andra lagändringar som påverkar myndigheten. För att säkerställa att reformen kan hanteras av Kriminalvården när den väl träder i kraft anser regeringen därför att lagändringarna – på motsvarande sätt som vissa av lagändringarna i lagstiftningsärendet om skärpta regler för villkorlig frigivning (prop. 2025/26:34, bet. 2025/26:JuU8, rskr. 2025/26:96) – bör träda i kraft den dag som regeringen bestämmer. Utskottet anser att de angivna skälen är godtagbara.

Vidare konstaterar utskottet att regeringen i fråga om de ekonomiska konsekvenserna av reformen anför att förslagen kommer att leda till kostnadsökningar för staten och att dessa främst kommer att belasta Kriminalvården. Bedömningarna av de ekonomiska konsekvenserna för berörda myndigheter är förenade med stora osäkerheter. Konsekvenserna kommer dock att uppstå först när regeringen beslutar om att de nya reglerna ska träda i kraft. Fram till den tidpunkt när Kriminalvården har uppnått nödvändig kapacitet kan enligt regeringen mycket inträffa som påverkar kostnaderna för påföljdssystemet. Detta medför att det kommer att vara nödvändigt att följa upp bedömningen av konsekvenserna inför ett beslut om ikraftträdande. Innan regeringen beslutar om datum för ikraftträdande kommer regeringen därför att återkomma med nödvändiga finansieringsförslag.

Sammantaget delar utskottet regeringens bedömning att det aktuella lagförslaget om ett nytt straffrättsligt påföljdssystem är ägnat att leda till ett mer

rättvist straffsystem där straffen på ett bättre sätt återspeglar brottslighetens allvar, påföljderna som döms ut i större utsträckning framstår som rimliga och rättvisa, brottsofferperspektivet ges ett ökat inflytande och samhällsskyddet förbättras. När det gäller regeringens beredning vid framtagandet av propositionen och de invändningar som har riktats mot denna av bl.a. Lagrådet delar utskottet också regeringens bedömning att förslagen och deras konsekvenser har blivit tillräckligt belysta. Enligt utskottet finns det därför inte skäl att vidta ytterligare beredningsåtgärder. Utskottet anser alltså att underlaget är tillräckligt för att riksdagen ska kunna ta ställning till förslagen.

Utskottet ställer sig därför, av de skäl som anförs i propositionen, i sak bakom regeringens förslag. Under de aktuella omständigheterna ställer sig utskottet även bakom förslaget om ikraftträdande. I den delen vill dock utskottet särskilt framhålla det som också understryks i propositionen om att ikraftträdandet bör bestämmas med beaktande av vikten av förutsebarhet för enskilda och av framförhållning för berörda myndigheter, särskilt Kriminalvården. Utskottet konstaterar också att regeringen dessförinnan kommer att återkomma med nödvändiga finansieringsförslag.

Det som nu har anförts innebär alltså att regeringens lagförslag bör antas och att motionsyrkandena om avslag på propositionen bör avslås.

Vidare anser utskottet att lagförslagen ligger väl i linje med det som riksdagen har efterfrågat i sina tillkännagivanden, och utskottet har därför inte några invändningar mot hur regeringen i propositionen har redovisat tillkännagivandena.

Vid den angivna bedömningen när det gäller lagförslaget finner utskottet inte skäl att ta initiativ till en sådan ny översyn av brottsbalken som begärs i motion 2025/26:4223 (MP) yrkande 2. Det motionsyrkandet avstyrks därför.

Reservationer

1. Regeringens lagförslag, punkt 1 (S, V, C, MP)

av Teresa Carvalho (S), Heléne Björklund (S), Petter Löberg (S), Gudrun Nordborg (V), Ulrika Liljeberg (C), Ulrika Westerlund (MP), Sanna Backeskog (S) och Lars Isacson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2025/26:4213 av Teresa Carvalho m.fl. (S),

2025/26:4223 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 1,

2025/26:4229 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C) och

2025/26:4230 av Gudrun Nordborg m.fl. (V) samt

avslår proposition 2025/26:297 punkterna 1–33.

Ställningstagande

Vi anser att riksdagen bör avslå propositionen. Vi utvecklar våra respektive skäl för detta i våra särskilda yttranden 1–4.

2. Ny översyn av brottsbalken, punkt 2 (V, MP)

av Gudrun Nordborg (V) och Ulrika Westerlund (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2025/26:4223 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 2.

Ställningstagande

Som framgår av vår reservation 1 ovan anser vi att propositionen ska avslås. Vi menar att bristerna i regeringens förslag hör ihop med hur underlaget till reformen har tagits fram. Utredningen hade 22 månader på sig att ta fram ett mycket omfattande underlag på nästan 2 000 sidor. Utredningstiden förkortades dessutom med två månader. Tre av utredningens experter ansåg att tidsbristen innebar att arbetet i huvudsak fick inriktas på att ta fram lagtekniskt

fungerande författningsförslag som svarade mot direktivets önskemål om en högre repressionsnivå, snarare än att göra en fullständig och förutsättningslös analys av brottsbalken. Experterna framhöll också att det inte var möjligt att förutse konsekvenserna för kriminalpolitiken eller för lagöverträdare.

En utredning som saknar tid att bedöma förslagets samlade konsekvenser, och om straffskärpningarna kommer att leda till minskad brottslighet, bör inte ligga till grund för ny lagstiftning. Särskilt inte på ett område där flera parallella och nyligen genomförda reformer påverkar den samlade effekten. Straffrätten måste hanteras utifrån ett helhetsperspektiv. Vi anser därför att regeringen bör göra en ny översyn av brottsbalken. Denna bör ha ett brett mandat och ordentligt med tid att dels analysera och föreslå förbättringar och bara sådana straffskärpningar som kan vara motiverade, dels bedöma konsekvenserna. Det handlar om att föreslå reformer som faktiskt kan bidra till att minska brottsligheten och minska risken för återfall i brott. Sverige behöver en straffrätt som är både tydlig, genomtänkt och träffsäker.

Särskilda yttranden

1. Regeringens lagförslag, punkt 1 (S)

Teresa Carvalho (S), Heléne Björklund (S), Petter Löberg (S), Sanna Backeskog (S) och Lars Isacson (S) anför:

Den aktuella propositionen utgör den andra och avslutande delen av regeringens straffreform baserad på förslagen från Straffreformutredningen (SOU 2025:66). I juni röstade vi för förslagen i proposition 2025/26:218 Dubbla straff för brott i kriminella nätverk och skärpta straffskalor, den första delen av reformen. Bakgrunden till att vi ställde oss bakom de förslagen var framför allt deras betydelse i kampen mot den grova gängkriminaliteten och den bakomliggande organiserade brottsligheten. Regeringen har på ett bra sätt tagit vidare det lagstiftningsarbete som påbörjades under den förra mandatperioden och som innebär att denna grova kriminalitet nu straffas hårdare än tidigare. Straffskärpningar är en viktig del i det samlade arbetet mot systemhotande kriminalitet.

Samtidigt ser inte utvecklingen likadan ut när det gäller all brottslighet, som på andra områden ligger stilla eller till och med minskar. Inom sådana områden finns det inte samma behov av mer allmänna straffskärpningar. Kriminalvårdens resurser är inte oändliga, och värdet av ökade utgifter måste ställas mot andra samhällsbehov som att t.ex. korta sjukvårdsköerna, minska barngrupperna i skolan eller underlätta för vanliga hushåll att klara de ökade kostnaderna för mat och el.

Vi anser att kriminalpolitiken behöver bedrivas fokuserat, med det vi kallar ”repression med precision”. Det innebär att vi som samhälle behöver kraftsamla och rikta resurser samt lagstiftningskapacitet mot de mest prioriterade problemen, dvs. gängkriminaliteten, den organiserade brottsligheten, mäns våld mot kvinnor och sexuella övergrepp mot barn.

Med detta fokus anser vi att det finns både mer och mindre motiverade förslag i den aktuella propositionen. Att som regeringen föreslår genomföra dessa omfattande förändringar av det svenska påföljdssystemet utan något föreslaget ikraftträdandedatum och utan någon redovisad finansiering är dock både olämpligt och oseriöst.

Regeringens argument för att lämna den nu aktuella propositionen utan fastställt ikraftträdandedatum är bristen på anstaltsplatser inom Kriminalvården. Myndighetens bedömning är att förslagen tidigast kan omhändertas 2040. Det innebär alltså att lagstiftningen skulle vara beslutad under mycket lång tid men ändå inte gälla, eventuellt i mer än ett decennium. Vi anser att det är en oacceptabel lagstiftnings teknik, särskilt på det kriminalpolitiska området, i strid med syftena bakom riksdagens möjligheter enligt 8 kap. 5 § regeringsformen att bemyndiga regeringen att meddela föreskrifter om ikraftträdandedatum. Att regeringen lägger fram propositionen på detta vis framstår

mer drivet av behovet att presentera något före valet. Det är ett oseriöst förhållningssätt när det gäller så omfattande lagändringar inom ett så viktigt politikområde.

Att regeringen agerar oseriöst blir ännu tydligare i relation till förslagets uppskattade kostnader. Regeringen har inte redovisat någon finansiering för kostnaderna och redogör dessutom för betydande osäkerheter i fråga om beräkningarna. Det handlar om mycket stora summor som regeringen anser att riksdagen ska besluta om på ett mycket osäkert underlag.

Den mest omdiskuterade delen av regeringens lagförslag är den som rör flerfaldig brottslighet. Vi och vårt parti anser att dagens mängdrabatt bör slopas för vålds- och sexualbrott. Det har vi föreslagit tidigare under mandatperioden och det är också i linje med Straffreformutredningens förslag i den delen. Men eftersom regeringen har valt att lägga fram reformen som en helhet där enskilda delar inte kan brytas ut utan vidare så yrkar vi avslag på propositionen i sin helhet.

Sammantaget vore det djupt olämpligt om riksdagen skulle bifalla den aktuella propositionen. Av dessa skäl och på dessa grunder bör regeringens förslag avslås.

2. Regeringens lagförslag, punkt 1 (V)

Gudrun Nordborg (V) anför:

Regeringens förslag syftar till att genomgående skärpa alla straff. Genom förslagen görs en genomgripande förändring av hela det straffrättsliga systemet i en mycket repressiv riktning. När det gäller den totala kostnaden för reformen säger skillnaderna i utredningens och regeringens beräkningar både något om osäkerheten i effekterna av reformen och om hur ovissa kostnadsberäkningarna är. Oavsett vad den slutgiltiga kostnaden landar på är det oerhörda summor för förslag som endast Tidöpartierna själva verkar tro kommer att ha någon positiv effekt.

Reformen innebär en systemomläggning som leder till ett mer fängelsecentrerat och standardiserat system. Den sammantagna effekten av förslagen tillsammans med tidigare ändringar kommer att driva upp repressionsnivån i samhället till mycket höga nivåer. Det innebär att Sverige kommer att få en fängelsepopulation som är högre än i de flesta västeuropeiska länder. Samtidigt som regeringen är beredd att satsa stora summor pengar på fängelser har den gjort väldigt lite för att stoppa nyrekryteringen av barn och unga i kriminalitet, och i princip inget alls för att stärka arbetet med avhopparprogram och tidigare dömdas återanpassning i samhället.

Jag har inget emot att påföljdssystemet ses över i syfte att göra nödvändiga förändringar och moderniseringar, tvärtom. Förslaget om villkorligt fängelse skulle t.ex. kunna komplettera de befintliga påföljderna villkorlig dom och skyddstillsyn för att möjliggöra en större individanpassning för dömda gärningspersoner. Jag anser också, i likhet med regeringen, att det är bra att

brottsofferperspektivet lyfts fram mer i lagstiftningen. Även detta kan göras genom anpassningar av det befintliga påföljdssystemet.

Jag och mitt parti har stått bakom flera av regeringens förslag inom straffrättens område. Alla genomförda förslag behöver dock utvärderas innan fler ändringar av straffrättssystemet kan göras. Straffrättssystemet behöver hänga ihop och vara förutsägbart. Fokus kan inte bara vara höjda straff. Tidigare dömda behöver, i den mån det är möjligt, återanpassas till samhället. Ännu viktigare är att det tas krafttag mot nyrekryteringen av barn in i kriminalitet. På dessa områden vill jag se mycket större satsningar och fler åtgärder än vad regeringen hittills har presenterat.

Min inställning är att straff för vålds-, sexual-, vapen- och narkotikabrott samt ekonomisk brottslighet kan behöva höjas för att motsvara brottens allvar. Jag och mitt parti har däremot aldrig förespråkat generella straffhöjningar enbart för höjningens skull eftersom det bara är symbolpolitik som dessutom saknar stöd i forskningen. Regeringens förslag kommer att innebära generella straffskärpningar oavsett brott och saknar därför precision. Detta trots att regeringen själv påstår sig rikta fokus mot gängkriminella och den organiserade brottsligheten.

Kriminalvården är redan hårt pressad, och överbeläggningen har resulterat i att intagna får dela rum, även där de grövst kriminella avtjänar sina straff. Det medför att såväl arbetsmiljön för de anställda som livsmiljön för de intagna försämras. Vålds- och konfliktnivån drivs upp samtidigt som Kriminalvården pressas av regeringen att minska dygnskostnaden för de intagna. Det innebär i klartext färre kriminalvårdare på fler intagna, sämre möjligheter för intagna att delta i programverksamhet och utbildning samt en försämrad inslussning och återanpassning till samhället. Det är grundläggande med en god och välfungerande kriminalvård som inte handlar om ren inlåsning av människor. För att utföra uppdraget på ett bra sätt behöver arbetet vara klientnära, professionellt, rättssäkert och pålitligt. Jag kommer att fortsätta arbeta för att de rehabiliterande inslagen i kriminalvården ska utvecklas i stället för att avvecklas som med Tidöregeringens politik.

Slutligen saknar regeringens förslag en tydlig plan för när förslagen ska kunna träda i kraft. Det saknas dessutom en genomtänkt redogörelse för kostnadsutvecklingen och hur den kraftiga utbyggnaden av Kriminalvården ska finansieras. Det är inte seriöst att stressa igenom en så pass omfattande reform som till stora delar avstyrks av Lagrådet, kritiserats av i princip samtliga remissinstanser, är ofattbart dyr och sannolikt kan träda i kraft först om ca 14 år.

Sammantaget är förslagen så pass bristfälliga att jag inte kan stå bakom dem.

3. Regeringens lagförslag, punkt 1 (C)

Ulrika Liljeberg (C) anför:

Jag och mitt parti driver rättspolitik med stolthet och målmedvetenhet som fokuserar på att effektivt bekämpa brottslighet. Arbetet har tre fokus: att förebygga och förhindra att brott begås, att stärka statens förmåga att utreda och lagföra brott samt att tro på att en positiv förändring är möjlig. Det finns ett behov av såväl kort- som långsiktiga reformer, särskilt i det förebyggande arbetet där jag och mitt parti vill se ett paradigmskifte för att vända den negativa utvecklingen.

Man kan ta hårda tag mot brottsligheten utan att göra avkall på rätts-säkerheten. Det är möjligt att bedriva en smart rättspolitik och samtidigt värna rättsstatens principer. Det är viktigt att stå emot frestelsen att landa i de mest rubriksåttande, men många gånger ineffektiva, förslagen. Min utgångspunkt är att arbetet måste bedrivas resultatnriktat, rättssäkert och kunskapsbaserat.

Straffrättsliga reaktioner på brott ska vara rimliga och rättvisa samt i linje med det allmänna rättsmedvetandet. Därför har jag och mitt parti vid flertalet tillfällen under mandatperioden stått bakom såväl generella som riktade straffskärpningar. Det nu aktuella förslaget är inte orimligt i sak och jag instämmer i syftet, men delar samtidigt den samlade kritiken från remissinstanser och Lagrådet mot ärendets bristande beredning.

Det centrala problemet är regeringens förslag om att lagändringarna ska träda i kraft den dag som regeringen bestämmer. Kriminalvården är redan i en mycket ansträngd situation med långvarig överbeläggning på grund av en markant ökning av antalet klienter under de senaste åren. Om ytterligare reformer ska genomföras är det grundläggande att vårt rättsväsende är rustat för att omhänderta dem. Kriminalvården bedömer att plats- och personalbehoven till följd av bl.a. de nu aktuella förslagen kommer att kunna omhändertas tidigast 2040.

Jag delar vidare remissinstansen Domstolsverkets bedömning att förslaget riskerar att leda till kompetensbrist, ökade handläggningstider, stora kostnadsökningar och ökade förhandlingstider. På både kort och lång sikt är det en orimlig situation som riskerar att drabba enskilda och medarbetare samt påverka allmänhetens förtroende för rättsväsendet som helhet.

Trots detta vill regeringen driva igenom några av de största straffrättsliga reformerna i modern tid och förflytta beslutsrätten om dess ikraftträdande från riksdagen till regeringen. Jag kan inte ställa mig bakom en ordning där omfattande lagändringar lämnar riksdagens bord utan att ha reella förutsättningar att bli till faktisk lagstiftning inom en överskådlig framtid. En mer demokratiskt välutformad, ändamålsenlig och överskådlig ordning vore att stärka rättsväsendets kapacitet först och sedan fatta beslut i riksdagen. Sveriges rättsväsende måste fungera, från anmälan till dom och sedermera kriminalvård. Det kräver inte bara resurser och kapacitetsbyggande, utan även en effektiv styrning och ledning, vilket är något som regeringen uppenbarligen har misslyckats med.

Det är mycket angeläget att nödvändiga lagändringar utreds noga och sedan genomförs i en takt som vårt rättsväsende klarar av, utan att allmänhetens

förtroende för rättsväsendet riskerar att skadas. Det är viktigt med en skyndsam handläggning för att bekämpa dagens brottslighet, men det får inte ske på bekostnad av kvalitet eller att det som i detta fall blir lagstiftning som läggs på hyllan.

Jag anser även att tidigare beslutade förändringar måste följas upp innan ytterligare reformer genomförs. Endast på det sättet skapas ett fungerande rättsväsende med kapacitet att omhänderta lagändringar.

Sammanfattningsvis bör regeringens förslag avslås.

4. Regeringens lagförslag, punkt 1 (MP)

Ulrika Westerlund (MP) anför:

Den grova brottsligheten i Sverige är ett mycket allvarligt samhällsproblem. Samhället måste göra mer för att förebygga kriminalitet och skydda människor från brott. Brottsoffer ska få upprättelse och den som begår allvarliga brott ska mötas av tydliga men proportionerliga och rättssäkra straff. Straffskärpningar kan vara motiverade när de är väl avvägda, rättssäkra, träffsäkra och förankrade i ett tydligt behov. Under mitt partis tid i regering genomfördes ett stort antal straffskärpningar och andra reformer för att stärka samhällets förmåga att bekämpa brott. Straffen för brott som ofta förekommer i den kriminella miljön skärptes, lagstiftningen mot sexualbrott stärktes och det blev straffbart att involvera barn i brottslighet.

Det jag vänder mig mot är långtgående, påskyndade och ogenomtänkta straffskärpningar som inte har någon påvisad effekt för brottsligheten. Det yttersta målet med skärpta straff måste vara att minska risken för att brott begås, men också stärka rättssäkerheten och göra påföljdssystemet mer sammanhängande.

De straffskärpningar som regeringen föreslår visar däremot på stora brister. Det handlar inte bara om enstaka brister, utan om att förslaget som helhet vilar på en svag analys, otydlig systematik och otillräcklig hänsyn till hur reformen påverkar lagstiftningen, rättsväsendet och Kriminalvården som helhet.

Vad först gäller förslaget om villkorligt fängelse kan det vid en första anblick framstå som en mindre förändring av dagens påföljdssystem. Förslaget är dock betydligt mer genomgripande än vad begreppet villkorligt fängelse ges av. Med regeringens förslag utmönstras påföljderna villkorlig dom och skyddstillsyn, och domstolen ska i stället, när böter inte är en tillräcklig påföljd och det inte är fråga om särskilda ungdomspåföljder eller rättspsykiatrisk vård, alltid döma till fängelse med en angiven strafftid. Detta är en principiell förskjutning som jag ser mycket allvarligt på och som riskerar att leda till orimliga straff, att fler dras in i kriminalitet, ökad belastning för Kriminalvården samt sämre möjligheter att bryta missbruk, psykisk ohälsa och återfall i brott.

Jag är också kritisk till förslaget om att straffmätningen ska ske på ett mer nyanserat sätt. Lagrådet tolkar förslaget som att lagstiftaren vill styra rättstillämpningen i en viss riktning. Därmed tangerar förslaget en principiell fråga

om ansvarsfördelningen mellan lagstiftaren och domstolarna. I en rättsstat är det centralt att värna domstolarnas uppgift att skipa rättvisa i det enskilda fallet. I linje med det är det rimligt att lagstiftaren sätter de ramar som straffskalorna innebär och ger viss vägledning kring vilka omständigheter som ska beaktas i det enskilda fallet, men domstolarna bör avgöra den exakta straffmätningen. Flera remissinstanser har dessutom ifrågasatt om det över huvud taget finns behov av en sådan generell lagändring, eftersom domstolarna redan i dag gör nyanserade straffvärdebedömningar och förändringen riskerar att få svåröverblickbara konsekvenser. Återigen driver regeringen igenom ett förslag utan att klargöra dess konsekvenser.

När det gäller regeringens förslag om att i princip slopa mängdrabatten, menar jag att det måste finnas utrymme för domstolarna att beakta omständigheterna i det enskilda fallet och inte minst ta hänsyn till vilken typ av brottslighet det handlar om. Det är inte heller realistiskt att döma ut straff som är en fullständig summering av straffvärdet för de enskilda brotten. En sådan ordning gör påföljdssystemet mer osammanhängande och oproportionerligt. I teorin kan det innebära att flera mindre allvarliga brott kommer upp i samma straffvärde som ett eller ett par mycket allvarliga brott. Jag menar att en helhetsbedömning måste göras från fall till fall, och det måste finnas ett mått av proportionalitet när tillkommande brotts inverkan på straffmätningen ska bedömas.

Även förslaget om att ta bort eller begränsa vissa billighetsskäl är problematiskt. Jag delar Lagrådets kritik i denna del. Att domstolarna får sämre möjligheter att undvika uppenbart orimliga utfall är inte något som stärker brottsofferperspektivet.

Vidare är det särskilt anmärkningsvärt och en närmast unik ordning att pressa igenom en av de största straffrättsliga reformerna någonsin utan att kunna ange när den ska träda i kraft. Att regeringen inte kan föreslå ett datum för ikraftträdande visar det som rättsväsendet, myndigheter, civilsamhället och Lagrådet har varnat för hela mandatperioden: att regeringens rättspolitik har pressat rättsväsendet för hårt. Konsekvenserna blir att regeringen inte ens kan förverkliga sin egen politik på ett ansvarsfullt sätt.

Jag anser också att den ovanligt skarpa kritik som Lagrådet har riktat mot förslagen väger tungt. Att regeringen väljer att gå vidare trots kritiken visar på ett anmärkningsvärt lågt intresse för rättsstatens grundläggande principer. Om regeringen vill genomföra en så genomgripande omläggning av straffrätten måste förslagen vila på forskning och beprövad erfarenhet, lagstiftningen måste hålla hög kvalitet och lagstiftningsprocessen måste få ta tid.

Slutligen är det uppenbart att regeringens straffrättsreform kommer att få stora ekonomiska och praktiska konsekvenser. Belastningen på Kriminalvården är redan i dag stor. Överbeläggningen ökar risken för hot och våld för både intagna och personal, och den snabba expansionen riskerar att försämra vårdkvaliteten och det återfallsförebyggande arbetet. Reformen kommer att kräva en omfattande expansion hos en redan pressad myndighet. Jag vill ge Kriminalvården de resurser som krävs för att hantera dagens situation och

bygga ut kapaciteten där det behövs, men kan inte stå bakom en kriminalpolitik som fyller anstalterna i en högre takt än vad rättsväsendet och Kriminalvården rimligen kan hantera. Det är inte ansvarsfullt mot vare sig intagna, personal, brottsoffer eller skattebetalare.

Sammanfattningsvis bör regeringens förslag avslås.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2025/26:297 Ett nytt straffrättsligt påföljdssystem:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om verkställighet av villkorligt fängelse.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i brottsbalken.
3. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2025:1415) om ändring i brottsbalken.
4. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2025:1416) om ändring i brottsbalken.
5. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i rättegångsbalken.
6. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken.
7. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1930:173) om beräkning av lagstadgad tid.
8. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1946:804) om införande av nya rättegångsbalken.
9. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1957:668) om utlämning för brott.
10. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare.
11. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i passlagen (1978:302).
12. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1978:801) om internationellt samarbete rörande kriminalvård i frihet.
13. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i bötesverkställighetslagen (1979:189).
14. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1988:688) om kontaktförbud.
15. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall.
16. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1991:1137) om rättspsykiatrisk undersökning.
17. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1991:2041) om särskild personutredning i brottmål, m.m.
18. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1998:620) om belastningsregister.

19. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1998:714) om ersättning vid frihetsberövanden och andra tvångsåtgärder.
20. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i utlänningslagen (2005:716).
21. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i fängelselagen (2010:610).
22. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i häkteslagen (2010:611).
23. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2015:96) om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen.
24. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2015:650) om erkännande och verkställighet av frivårdspåföljder inom Europeiska unionen.
25. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2018:1250) om tillgodoräknannde av tid för frihetsberövande.
26. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i strafftidslagen (2018:1251).
27. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2018:1699) om kriminalvårdens behandling av personuppgifter inom brottsdatalogens område.
28. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2020:616) om verkställighet av ungdomsövervakning.
29. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2022:482) om elektronisk kommunikation.
30. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2024:326) om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder.
31. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2025:520) om internationell verkställighet i brottmål.
32. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2025:1053) om verkställighet av fängelsestraff med elektronisk övervakning.
33. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2026:786) om nordisk verkställighet i brottmål.

Följdmotionerna

2025/26:4213 av Teresa Carvalho m.fl. (S):

Riksdagen avslår propositionen.

2025/26:4223 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP):

1. Riksdagen avslår regeringens proposition 2025/26:297 Ett nytt straffrättsligt påföljdssystem.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör göra en ny översyn av brottsbalken, med brett mandat och ordentligt med tid att föreslå förbättringar och bara sådana straffskärpningar som bedöms motiverade, och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:4229 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C):

Riksdagen avslår regeringens förslag.

2025/26:4230 av Gudrun Nordborg m.fl. (V):

Riksdagen avslår proposition 2025/26:297.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om verkställighet av villkorligt fängelse

Härigenom föreskrivs följande.

1 kap. Inledande bestämmelser

Lagens innehåll

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om verkställighet av villkorligt fängelse.

Bestämmelser om verkställighet av dagsböter som tilläggssanktion till villkorligt fängelse finns i bötesverkställighetslagen (1979:189).

Inledande av verkställighet och nöjdförklaring

2 § Ett villkorligt fängelsestraff får verkställas när en dom eller ett beslut i den del som avser straffet har fått laga kraft mot den dömde.

Om rätten enligt 27 kap. 3 § tredje stycket brottsbalken har beslutat att den dömde ska stå under övervakning från dagen för domen eller beslutet får det villkorliga fängelsestraffet i den del som avser övervakningen verkställas utan att domen eller beslutet har fått laga kraft.

Verkställigheten ska påbörjas så snart som möjligt efter det att domen eller beslutet i den del som avser straffet är verkställbar mot den dömde.

3 § Den som har dömts till ett villkorligt fängelsestraff får förklara att han eller hon avstår från att överklaga eller fullfölja ett överklagande av en dom eller ett beslut i den del som avser straffet (nöjdförklaring). En sådan förklaring ska vid en dom på delvis villkorligt fängelse enligt 28 kap. 17 § brottsbalken avse även den del av straffet som är ovillkorlig.

En nöjdförklaring lämnas inför den domstol som har meddelat domen eller beslutet eller inför Kriminalvården. En nöjdförklaring får inte tas emot utan att både den som tar emot förklaringen och den dömde har tillgång till domen, beslutet eller rättens bevis om utgången i målet som rör den dömde (domsbevis). Innan en nöjdförklaring lämnas ska den som tar emot förklaringen på lämpligt sätt ha klargjort innebörden och verkan av nöjdförklaringen för den dömde.

När en nöjdförklaring lämnas ska ett vittne närvara. Något vittne behövs dock inte om nöjdförklaringen lämnas i samband med huvudförhandlingen i brottmålet. En nöjdförklaring ska dokumenteras.

En nöjdförklaring får inte tas tillbaka. En nöjdförklaring innebär att domen eller beslutet i den del som avser straffet får laga kraft mot den dömde.

Verkställighetens mål och utformning

4 § Kriminalvården ansvarar för verkställigheten av samhällstjänst och övervakning.

5 § Verkställigheten ska utformas på ett sätt som är ägnat att förebygga att den dömda återfaller i brott och så att den dömdes anpassning i samhället även i övrigt underlättas.

6 § En kontroll- eller tvångsåtgärd får endast användas om den står i rimlig proportion till syftet med åtgärden. Om en mindre ingripande åtgärd är tillräcklig ska den användas.

7 § Kriminalvården ska upprätta en individuellt utformad verkställighetsplan för den som har dömts till villkorligt fängelse med samhällstjänst eller övervakning.

Verkställighetsplanen ska vid samhällstjänst innefatta en arbetsplan och vid övervakning anvisningar om vad som ska gälla under övervakningen.

Den dömdes allmänna skyldigheter

8 § Den som har dömts till villkorligt fängelse med samhällstjänst eller övervakning är skyldig att

1. inställa sig hos Kriminalvården för planering och löpande uppföljning av verkställigheten,
2. medverka till att tilläggssanktionen fullgörs i enlighet med Kriminalvårdens anvisningar, och
3. hålla Kriminalvården underrättad om förhållanden som har betydelse för verkställigheten.

Fotografier

9 § Vid verkställighet av samhällstjänst eller övervakning får Kriminalvården fotografera den dömda för biometrisk autentisering eller annan identifiering av honom eller henne.

2 kap. Samhällstjänst

1 § Samhällstjänst fullgörs genom att den dömda under prövotiden utför oavlönat arbete eller deltar i programverksamhet, behandling eller någon annan särskilt anordnad verksamhet. Samhällstjänsten ska utföras under det antal timmar som anges i domen och på den tid och på det sätt som Kriminalvården anvisar.

Endast en mindre del av samhällstjänsten får utgöras av någon annan verksamhet än oavlönat arbete.

2 § Den dömda får vid fullgörandet av de skyldigheter som gäller vid samhällstjänsten inte vara påverkad av alkohol eller andra beroendeframkallande medel, sådana medel som avses i 1 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel eller sådana varor som omfattas av lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor.

Den dömden är, om inte annat motiveras av medicinska eller liknande skäl, skyldig att under verkställigheten på begäran lämna blod-, urin-, utandnings-, saliv-, svett- eller hårprov för kontroll av att han eller hon inte är påverkad av sådana medel eller varor som avses i första stycket. Elektroniska hjälpmedel får användas vid kontrollen. Urinprov får inte tas eller bevitnas av någon av motsatt kön som inte är läkare eller legitimerad sjuksköterska.

3 § Kriminalvården får förordna andra än anställda vid myndigheten att biträda vid kontroll av den som ska fullgöra samhällstjänst (biträdande kontrollör).

4 § Om det finns särskilda skäl får Kriminalvården sätta ner antalet timmar samhällstjänst.

3 kap. Övervakning

1 § Övervakning fullgörs genom att den dömden under övervakningstiden följer den verkställighetsplan som Kriminalvården har upprättat enligt 1 kap. 7 §.

2 § Kriminalvården ska planera och utforma övervakningen tillsammans med den dömden och i samverkan med berörda myndigheter.

3 § Kriminalvården ska förordna en övervakare. Övervakaren ska vara anställd vid Kriminalvården.

Kriminalvården får förordna en eller flera personer att biträda vid övervakningen (biträdande övervakare).

4 § Om det villkorliga fängelsestraffet uppgår till sex månader eller mer, ska Kriminalvården förbjuda den dömden att vistas utanför bostaden under kvällar och nätter mot lördag, söndag och måndag, från klockan arton på kvällen till klockan sju på morgonen (helghemarrest).

Helghemarresten ska gälla under lika många veckor som det antal hela månader fängelsestraffet uppgår till.

Om endast en del av fängelsestraffet är villkorlig ska Kriminalvården besluta om helghemarrest om den villkorliga delen av straffet uppgår till sex månader eller mer. Helghemarresten ska då gälla under lika många veckor som det antal hela månader straffet i den delen uppgår till.

Om den dömden med anledning av brott som prövats i målet eller som påföljden avser har varit berövad friheten på ett sådant sätt som enligt 2 § lagen (2018:1250) om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande ska tillgodoräknas som verkställighet av påföljd, avser det som sägs i denna paragraf om fängelsestraffet, straffets längd med avdrag för tiden för frihetsberövandet. Om endast en del av fängelsestraffet är villkorlig ska ett sådant avdrag inte göras.

5 § Om det bedöms lämpligt får Kriminalvården besluta att hela eller en del av helghemarresten enligt 4 § ska avse kvällar och nätter mot andra veckodagar samma vecka än lördag, söndag och måndag (annan hemarrest).

6 § Kontrollen av att ett beslut om helghemarrest enligt 4 § eller annan hemarrest enligt 5 § följs ska göras med elektroniska hjälpmedel, om det inte finns särskilda skäl mot det.

7 § Kriminalvården får besluta om undantag från vad som gäller för helghemarrest enligt 4 § eller annan hemarrest enligt 5 § om det finns särskilda skäl för det. Vid bedömningen av om det finns sådana skäl ska Kriminalvården särskilt beakta om innehållet i övervakningen ändå är tillräckligt ingripande med hänsyn till särskilda föreskrifter som meddelas enligt 8 §.

8 § Om det behövs för att minska risken att den som står under övervakning begår nya brott eller för att på annat sätt underlätta hans eller hennes anpassning i samhället, får Kriminalvården besluta om särskilda föreskrifter som ska följas av honom eller henne. En särskild föreskrift ska beslutas för en viss tid, högst ett år åt gången.

En särskild föreskrift får avse

1. på vilket sätt och i vilken omfattning den dömda ska hålla kontakt med Kriminalvården eller en biträdande övervakare,

2. deltagande i återfallsförebyggande eller missbruksrelaterad programverksamhet,

3. missbruksvård, psykiatrisk vård eller annan behandling,

4. arbete, utbildning eller annan sysselsättning,

5. anvisningar om boendet,

6. vistelseort eller andra anvisningar om på vilka platser eller inom vilka områden den dömda ska vistas eller inte får vistas, eller

7. skyldighet att lämna blod-, urin-, utandnings-, saliv-, svett- eller hårprov för kontroll av att den dömda inte är påverkad av alkohol eller andra beroendeframkallande medel, något sådant medel som avses i 1 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel eller någon sådan vara som omfattas av lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor.

Elektroniska hjälpmedel får användas vid kontrollen enligt andra stycket 7. Urinprov får inte tas eller bevitnas av någon av motsatt kön som inte är läkare eller legitimerad sjuksköterska.

En särskild föreskrift enligt andra stycket 6 får även beslutas om det kan antas behövas för att tillgodose målsägandens behov av trygghet.

9 § Om det behövs för att kontrollera att en särskild föreskrift enligt 8 § följs får Kriminalvården besluta om elektronisk övervakning.

Elektronisk övervakning får beslutas för högst sex månader åt gången.

10 § Om det finns skäl för det, får Kriminalvården under prövotiden

1. ändra beslut enligt 3–9 §§ eller besluta om nya åtgärder enligt de bestämmelserna, eller

2. besluta att övervakning som har förkortats enligt 27 kap. 3 § andra stycket brottsbalken ska förkortas ytterligare, förlängas eller återupptas.

4 kap. Förfarandet vid brister i fullgörandet av en tilläggsanktion

Anmälan till Kriminalvården

1 § En biträdande kontrollör eller en biträdande övervakare ska, om han eller hon bedömer att den dömden inte fullgör de skyldigheter som gäller vid samhällstjänst eller övervakning, omedelbart anmäla det till Kriminalvården.

2 § Om den som ansvarar för föreskriven vård eller behandling eller för motsvarande åtgärder bedömer att den dömden på ett allvarligt sätt bryter mot de skyldigheter som gäller vid samhällstjänst eller övervakning, ska den ansvarige omedelbart anmäla det till Kriminalvården.

Varning

3 § Kriminalvården ska avgöra en fråga om varning enligt 27 kap. 5 § brottsbalken skyndsamt. Innan en varning meddelas ska den dömden ges tillfälle att yttra sig.

Den dömden ska få ett skriftligt besked om varningen.

Omhändertagande

4 § Om Kriminalvården bedömer att den dömden bör omhändertas enligt 27 kap. 9 § första stycket brottsbalken, ska Kriminalvården utan dröjsmål anmäla frågan till övervakningsnämnden eller, om talan har väckts vid domstol efter begäran enligt 27 kap. 6 § brottsbalken, till åklagare.

5 § Kriminalvårdens beslut om omhändertagande enligt 27 kap. 9 § andra stycket brottsbalken ska omedelbart anmälas till övervakningsnämnden för prövning.

5 kap. Övriga bestämmelser

Bemyndigande

1 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om verkställighet av villkorligt fängelse och om nöjdförklaring.

Beslut och överklagande

2 § Kriminalvårdens beslut enligt denna lag gäller omedelbart, om inte något annat beslutas.

3 § Kriminalvårdens beslut får överklagas till allmän förvaltningsdomstol om beslutet gäller

1. skyldighet att lämna prov för kontroll enligt 2 kap. 2 § andra stycket,
2. helghemarrest enligt 3 kap. 4 §,
3. annan hemarrest enligt 3 kap. 5 §,

4. elektroniska hjälpmedel vid kontrollen av helghemarrest och annan hemarrest enligt 3 kap. 6 §,

5. undantag från helghemarrest och annan hemarrest enligt 3 kap. 7 §,

6. särskilda föreskrifter enligt 3 kap. 8 §, eller

7. elektronisk övervakning enligt 3 kap. 9 §.

Andra beslut enligt denna lag får inte överklagas.

Ett beslut enligt första stycket överklagas till den förvaltningsrätt inom vars domkrets det frivårdskontor ligger där den dömden är inskriven.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

2 Förslag till lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om brottsbalken¹

dels att 27–30 kap., 31 kap. 2 §, 34 kap. 7 § och 38 kap. 1–2 a §§ ska upphöra att gälla,

dels att 1 kap. 3 och 5 §§, 25 kap. 8 §, 26 kap. 1, 2 a, 4–6, 8 och 25 §§, 31 kap. 3 §, 34 kap. 1, 3, 4 och 6 §§, 35 kap. 7 §, 37 kap. 7 och 11 §§ och 38 kap. 3, 5, 6, 8, 9, 12, 19 och 20 §§ och rubriken till 31 kap. ska ha följande lydelse,

dels att rubriken till 32 kap. ska lyda ”Om påföljder för unga lagöverträdare”,

dels att det ska införas två nya kapitel, 27 och 28 kap., elva nya paragrafer, 26 kap. 4 a–4 d §§, 31 kap. 4–6 §§, 32 kap. 5 § och 34 kap. 4 a–4 c §§, och närmast före 26 kap. 1, 4, 5 och 6 §§, och 34 kap. 1, 3, 4, 4 a och 6 §§ nya rubriker av följande lydelse,

dels att det närmast före 26 kap. 10 § ska införas en ny rubrik som ska lyda ”Prövotid, övervakning och särskilda föreskrifter efter villkorlig frigivning”,

dels att det närmast före 26 kap. 21 § ska införas en ny rubrik som ska lyda ”Övriga bestämmelser”,

dels att det närmast före 34 kap. 2 § ska införas en ny rubrik som ska lyda ”Ny påföljd för ett nyupptäckt brott”,

dels att det närmast före 34 kap. 5 § ska införas en ny rubrik som ska lyda ”Förverkande av villkorligt medgiven frihet”,

dels att det närmast före 34 kap. 9 § ska införas en ny rubrik som ska lyda ”Särskilda bestämmelser för den som har dömts till säkerhetsförvaring”.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

3 §²

Med påföljd för brott förstås i denna balk straffen böter och

Med påföljd för brott förstås i denna balk straffen böter och

¹ Senaste lydelse av

27 kap. 1 § 1988:942
27 kap. 2 § 1991:240
27 kap. 2 a § 1998:604
27 kap. 4 § 2005:967
27 kap. 5 § 1987:761
27 kap. 6 § 2016:491
28 kap. 1 § 1988:942
28 kap. 2 § 1991:240
28 kap. 2 a § 2021:249
28 kap. 3 § 2026:924
28 kap. 4 § 1983:240
28 kap. 5 § 2021:249
28 kap. 5 a § 2021:249
28 kap. 6 § 2021:249
28 kap. 6 b § 2019:464
28 kap. 6 c § 2019:464

28 kap. 7 § 2021:249
28 kap. 8 § 2021:249
28 kap. 9 § 2020:373
28 kap. 11 § 2022:930
29 kap. 1 § 2010:370
29 kap. 2 § 2025:586
29 kap. 2 a § 2023:257
29 kap. 3 § 2010:370
29 kap. 4 § 2026:924
29 kap. 5 § 2026:516
29 kap. 5 a § 2022:792
29 kap. 6 § 2022:792
29 kap. 7 § 2021:1103
30 kap. 1 § 2026:253
30 kap. 2 § 1988:942
30 kap. 3 § 2016:491

30 kap. 4 § 2022:792
30 kap. 5 § 2026:516
30 kap. 6 § 2026:253
30 kap. 7 § 1998:604
30 kap. 8 § 2017:442
30 kap. 9 § 1998:604
30 kap. 10 § 1988:942
30 kap. 11 § 1988:942
31 kap. 2 § 2001:457
34 kap. 7 § 2016:491
38 kap. 1 § 2026:516
38 kap. 2 § 2006:891
38 kap. 2 a § 2018:1253
rubriken till 32 kap. 1975:667.

² Senaste lydelse 2026:253.

fängelse samt villkorlig dom, skyddstillsyn, överlämnande till särskild vård och säkerhetsförvaring.

fängelse samt överlämnande till rättspsykiatrisk vård, de särskilda ungdomspåföljder som anges i 32 kap. och säkerhetsförvaring.

5 §³

Fängelse är att anse som ett svårare straff än böter.

Om förhållandet mellan fängelse samt villkorlig dom, skyddstillsyn och säkerhetsförvaring föreskrivs i 30 kap. 1 §.

25 kap.

8 §⁴

Bestämmelser om uppbörd och indrivning av böter finns i bötesverkställighetslagen (1979:189).

Böter som inte betalas får, om inte annat är föreskrivet, förvandlas till fängelse i lägst en och högst tre månader enligt bestämmelserna i bötesverkställighetslagen.

Om undanröjande av dagsböter som dömts ut som tilläggssanktion till ett villkorligt fängelsestraff finns särskilda bestämmelser i 27 kap. 4 §.

Lydelse enligt SFS 2026:1318

Föreslagen lydelse

26 kap.

Om den tillämpliga straffskalan

1 §⁵

Fängelse döms ut på viss tid eller på livstid enligt vad som framgår av straffskalan för brottet eller annars är särskilt föreskrivet. Fängelse på viss tid får inte understiga en månad.

När fängelse enligt 28 kap. 3 § döms ut i förening med skyddstillsyn gäller i fråga om tiden för fängelsestraffet vad som föreskrivs i den paragrafen.

I fråga om fängelse som förvandlingsstraff för böter finns särskilda föreskrifter.

³ Senaste lydelse 2026:253. Ändringen innebär att andra stycket tas bort.

⁴ Senaste lydelse 2025:1414.

⁵ Ändringen innebär att andra och tredje styckena tas bort.

2 a §

Om någon omständighet som avses i 29 kap. 2 a § beaktas vid bedömningen av straffvärdet, får för brottet dömas till fängelse på viss tid som överstiger maximistraffet enligt straffskalan för brottet. Straffet får dock inte vara mer än dubbelt så högt som detta, om inte annat följer av 3 §. Det får inte heller överstiga arton år.

Nuvarande lydelse

Om någon omständighet som avses i 28 kap. 9 § beaktas vid bedömningen av straffvärdet, får för brottet dömas till fängelse på viss tid som överstiger maximistraffet enligt straffskalan för brottet. Straffet får dock inte vara mer än dubbelt så högt som detta, om inte annat följer av 3 §. Det får inte heller överstiga arton år.

Föreslagen lydelse

Ovillkorligt och villkorligt fängelse

4 §⁶

Den som dömts till fängelse *skall för verkställighet av straffet* tas in i kriminalvårdsanstalt om inte annat är särskilt föreskrivet.

Den som dömts till fängelse *ska tas in i kriminalvårdsanstalt för verkställighet av straffet* om inte annat är särskilt föreskrivet (*ovillkorligt fängelse*) eller rätten har beslutat att straffet ska vara villkorligt (*villkorligt fängelse*).

Förutsättningarna för att rätten ska få besluta att ett fängelsestraff ska vara villkorligt framgår av 28 kap. 15–17 §§, 31 kap. 5 § och 32 kap. 5 §.

Bestämmelser om tilläggssanktioner till villkorligt fängelse finns i 27 kap. och bestämmelser om valet av tilläggssanktion finns i 28 kap. 18–21 §§.

4 a §

Om rätten har beslutat att ett fängelsestraff ska vara villkorligt ska den dömda under en prøvotid fullgöra den eller de tilläggs-sanktioner som straffet har förenats med och avhålla sig från fortsatt brottslighet. Om den dömda brister i fullgörandet av en tilläggs-sanktion eller återfaller i brott får rätten, under de förutsättningar som anges i 27 kap. 7 § eller

⁶ Senaste lydelse 2018:1253.

34 kap. 4 a §, upphäva beslutet om att straffet ska vara villkorligt.

4 b §

Vid ett villkorligt fängelsestraff gäller en prøvotid under två år eller den längre tid som motsvarar straffets längd. Prövotiden räknas från den dag rättsens avgörande i den del som avser straffet får laga kraft mot den dömd.

Prövotiden räknas dock från dagen för domen om rätten enligt 27 kap. 3 § tredje stycket har beslutat att den dömd ska stå under övervakning från dagen för domen, eller att ett fängelsestraff i den ovillkorliga delen får verkställas omedelbart.

Tid under vilken högre rätt har beslutat att verkställigheten ska avbrytas ska inte räknas in i prøvotiden.

4 c §

Ett villkorligt fängelsestraff är helt verkställt vid prøvotidens utgång. Rätten får dock även därefter upphäva beslutet om att straffet ska vara villkorligt enligt 27 kap. 7 § eller 34 kap. 4 a §. För verkställighet av dagsböter som tilläggs-sanktion gäller regleringen i bötes-verkställighetslagen (1979:189).

4 d §

Närmare bestämmelser om verkställighet av villkorligt fängelse finns i lagen (2026:000) om verkställighet av villkorligt fängelse.

Omedelbar verkställighet av ovillkorligt fängelse

5 §⁷

Om ett fängelsestraff har börjat verkställas och hovrätten skärper fängelsestraffet, ska hovrättens

Om ett ovillkorligt fängelsestraff har börjat verkställas och hovrätten skärper fängelsestraffet, ska hov-

⁷ Senaste lydelse 2025:1054.

dom eller beslut gälla omedelbart, om inte rätten beslutar något annat.

Första stycket *ska* dock inte gälla i fråga om ett fängelsestraff som har börjat verkställas enligt lagen (2025:1053) om verkställighet av fängelsestraff med elektronisk övervakning.

rättens dom eller beslut gälla omedelbart, om inte rätten beslutar något annat.

Första stycket *gäller* dock inte om fängelsestraffet har börjat verkställas enligt lagen (2025:1053) om verkställighet av fängelsestraff med elektronisk övervakning.

Villkorlig frigivning från ovillkorligt fängelse

6 §⁸

När tre fjärdedelar av ett tidsbestämt fängelsestraff som uppgår till sex år eller mer har avtjänats ska den dömda friges villkorligt. Den som avtjänar ett fängelsestraff som är kortare än sex år ska friges villkorligt när två tredjedelar av fängelsestraffet har avtjänats.

Om en utländsk dom verkställs i Sverige och det framgår att den dömda kommer att vara frihetsberövad under avsevärt längre tid än om verkställighet hade skett i den andra staten, ska villkorlig frigivning ske vid en tidigare tidpunkt än vad som följer av första stycket.

Villkorlig frigivning får inte ske från

1. fängelse som har dömts ut enligt 28 kap. 3 §,

2. ett förvandlingsstraff för böter, eller

3. fängelse som verkställs på grund av beslut om förverkande av villkorligt medgiven frihet enligt 19 § andra stycket eller 34 kap. 5 §.

Den som avtjänar ett tidsbestämt ovillkorligt fängelsestraff ska, om straffet uppgår till sex år eller mer, friges villkorligt när tre fjärdedelar av straffet har avtjänats. Den som avtjänar ett ovillkorligt fängelsestraff som är kortare än sex år ska friges villkorligt när två tredjedelar av straffet har avtjänats.

1. ovillkorligt fängelse som verkställs med anledning av en dom där rätten har beslutat att en del av straffet ska vara villkorlig enligt 28 kap. 17 §,

Om rätten har upphävt ett beslut om att ett fängelsestraff ska vara villkorligt och fastställt en tid som ska avräknas med anledning av vad den dömda har fullgjort av en tilläggsanktion, avser det som sägs i första stycket om fängelsestraff, den tid som återstår av straffet efter sådan avräkning.

⁸ Senaste lydelse 2025:1414.

8 §⁹

Om flera fängelsestraff verkställs samtidigt, ska vid tillämpning av 6 § första stycket hänsyn tas till den sammanlagda fängelsetiden. Detta gäller dock inte tid för fängelse som verkställs

1. med tillämpning av 6 § andra stycket,
2. med anledning av en dom enligt 28 kap. 3 §,
2. med anledning av en dom där rätten har beslutat att en del av straffet ska vara villkorlig enligt 28 kap. 17 §,

3. på grund av ett beslut om förverkande av villkorligt medgiven frihet enligt 19 § andra stycket eller 34 kap. 5 §, eller

4. som förvandlingsstraff för böter.

Såsom avtjänad tid räknas även tid under vilken straffet ska anses verkställt enligt bestämmelserna i lagen (2018:1250) om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande.

Som avtjänad tid räknas även tid under vilken straffet ska anses verkställt enligt bestämmelserna i lagen (2018:1250) om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande.

Lydelse enligt SFS 2026:516

Föreslagen lydelse

25 §

Förekommer till verkställighet på en gång dom på fängelse på livstid och dom på böter, förvandlingsstraff för böter, fängelse på viss tid, *villkorlig dom*, *skyddstillsyn*, ungdomsvård, ungdomstjänst, ungdomsövervakning eller säkerhetsförvaring, ska livstidsstraffet träda i stället för den andra påföljden.

Förekommer till verkställighet på en gång dom på säkerhetsförvaring och dom på böter, förvandlingsstraff för böter, fängelse på viss tid, *villkorlig dom*, *skyddstillsyn*, ungdomsvård, ungdomstjänst eller ungdomsövervakning, ska säkerhetsförvaringen träda i stället för den andra påföljden.

Förekommer till verkställighet på en gång en dom på fängelse på viss tid i minst två år och en dom på böter eller förvandlingsstraff för böter som har meddelats innan den förstnämnda påföljden har börjat verkställas, ska fängelsestraffet träda i stället för den andra påföljden.

Förekommer till verkställighet på en gång dom på fängelse på livstid och dom på böter, förvandlingsstraff för böter, fängelse på viss tid, ungdomsvård, ungdomstjänst, ungdomsövervakning eller säkerhetsförvaring, ska livstidsstraffet träda i stället för den andra påföljden.

Förekommer till verkställighet på en gång dom på säkerhetsförvaring och dom på böter, förvandlingsstraff för böter, fängelse på viss tid, ungdomsvård, ungdomstjänst eller ungdomsövervakning, ska säkerhetsförvaringen träda i stället för den andra påföljden.

⁹ Senaste lydelse 2025:1414.

27 kap. Om tilläggssanktioner till villkorligt fängelse

Tilläggssanktionerna

1 § Villkorligt fängelse får förenas med dagsböter. Antalet dagsböter ska bestämmas till lägst 30 och högst 200.

2 § Villkorligt fängelse får förenas med samhällstjänst. Antalet timmar samhällstjänst ska bestämmas till lägst 40 och högst 300.

3 § Villkorligt fängelse får förenas med övervakning.

Övervakningen upphör vid prøvotidens utgång. Kriminalvården får besluta att övervakningen ska upphöra tidigare. Övervakningstiden får dock inte understiga ett år.

Om det finns särskilda skäl, får rätten besluta att den dömde ska stå under övervakning redan från dagen för domen eller, om straffet endast är delvis villkorligt, att den ovillkorliga delen av straffet ska börja avtjänas trots att domen inte har fått laga kraft. Om domen överklagas, får högre rätt besluta att verkställigheten ska avbrytas. Tid under vilken verkställigheten har avbrutits räknas inte in i övervakningstiden.

Åtgärder vid brister i fullgörandet av en tilläggssanktion

4 § Om ett villkorligt fängelsestraff har förenats med dagsböter och förutsättningarna för bötesförvandling enligt 15 § bötesverkställighetslagen (1979:189) är uppfyllda, får rätten, på talan av åklagare, undanröja de böter som inte har betalats och förena det villkorliga fängelsestraffet med en annan tilläggssanktion. Rätten får också besluta att förlänga prøvotiden med högst två år från den dag beslutet får laga kraft mot den dömde.

Talan ska väckas före prøvotidens utgång.

5 § Om den dömde inte fullgör de skyldigheter som gäller vid samhällstjänst får Kriminalvården meddela honom eller henne en varning.

Om den dömde inte fullgör de skyldigheter som gäller vid övervakning får Kriminalvården besluta att föreskrifter eller andra villkor ändras eller besluta nya föreskrifter enligt 3 kap. 8 § lagen (2026:000) om verkställighet av villkorligt fängelse. Om sådana åtgärder anses otillräckliga får Kriminalvården meddela den dömde en varning.

En åtgärd enligt denna paragraf får inte beslutas efter prøvotidens utgång.

6 § Om den dömde på ett allvarligt sätt har brutit mot de skyldigheter som gäller vid samhällstjänst eller övervakning och det kan antas att han eller hon inte kommer att rätta sig genom någon sådan åtgärd som Kriminalvården kan vidta, ska myndigheten skyndsamt begära att åklagare vid domstol för talan om upphävande av beslutet om att fängelsestraffet ska vara villkorligt.

Talan ska väckas före prøvotidens utgång.

Första och andra styckena gäller också om det, av något annat skäl än att den dömde har brutit mot sina skyldigheter, har visat sig att en samhällstjänst- eller övervakningssanktion till väsentlig del inte kan fullgöras inom skäligen tid.

7 § Rätten får på talan av åklagare upphäva ett beslut om att fängelsestraffet ska vara villkorligt. Ett sådant beslut får meddelas endast om domen har fått laga kraft och den dömde på ett allvarligt sätt har brutit mot de skyldigheter som gäller vid samhällstjänst eller övervakning eller om förhållandena är sådana som avses i 6 § tredje stycket.

Vid bedömningen av om den dömde på ett allvarligt sätt har brutit mot sina skyldigheter ska det särskilt beaktas om den dömde

1. har fortsatt att bryta mot det som gäller för honom eller henne, trots att en varning har meddelats,

2. vid upprepade tillfällen har brutit mot de skyldigheter som gäller för sanktionen, eller

3. på annat sätt har gett uttryck för att han eller hon inte har för avsikt att följa de skyldigheter som gäller för sanktionen.

I 31 kap. finns särskilda bestämmelser om påföljder för brott som har begåtts under påverkan av en allvarlig psykisk störning.

8 § Om rätten med stöd av 7 § upphäver ett beslut om att fängelsestraffet ska vara villkorligt och den dömde delvis har fullgjort de skyldigheter som gäller vid samhällstjänst eller övervakning, ska rätten fastställa den tid, räknad i månader, som skäligen ska avräknas med anledning av fullgörandet. Detsamma gäller om det villkorliga fängelsestraffet även är förenat med eller tidigare har varit förenat med dagsböter och den dömde helt eller delvis har betalat böterna.

9 § Om det uppkommer fråga om att upphäva ett beslut om att ett fängelsestraff ska vara villkorligt, eller om att besluta åtgärder som avses i 5 §, får övervakningsnämnden eller den domstol där talan enligt 6 § förs besluta att den dömde på lämpligt sätt ska omhändertas tills vidare, om omständigheterna föranleder det. Ett sådant beslut ska omprövas så ofta det finns anledning till det.

Under de förutsättningar som anges i första stycket får Kriminalvården besluta att tillfälligt omhänderta den dömde. Kriminalvårdens beslut gäller omedelbart och ska omprövas om det finns anledning till det. Övervakningsnämnden ska senast dagen därpå pröva om beslutet ska fortsätta att gälla. Om nämnden inte fastställer beslutet inom den tiden, upphör det att gälla.

Ett omhändertagande får inte pågå längre tid än en vecka. Om det finns synnerliga skäl, får ett nytt beslut fattas om att den dömde ska vara omhändertagen ytterligare högst en vecka.

Är den dömde omhändertagen när rätten med stöd av 7 § upphäver beslutet om att fängelsestraffet ska vara villkorligt, får rätten besluta att den dömde ska vara omhändertagen till dess beslutet får laga kraft.

Ett omhändertagande får inte pågå efter provotidens utgång.

28 kap. Om bestämmande av straff

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns

- allmänna bestämmelser om hur straff och andra påföljder bestäms (2–4 §§),
- bestämmelser om straffmätningen (5–14 §§),
- bestämmelser om under vilka förutsättningar rätten får besluta att ett fängelsestraff helt eller delvis ska vara villkorligt (15–17 §§),
- bestämmelser om valet av tillägssanktion till villkorligt fängelse (18–21 §§), och
- en bestämmelse om påföljdseftergift (22 §).

Allmänna bestämmelser

2 § Straff ska bestämmas till böter eller fängelse enligt vad som följer av detta kapitel. Förutsättningarna för att välja en annan påföljd framgår av 31–33 kap.

3 § Ingen får dömas till flera påföljder för samma brott, om inte något annat är föreskrivet.

4 § När någon döms för flera brott, ska rätten döma till en gemensam påföljd för brotten, om inte något annat är föreskrivet.

Om det finns särskilda skäl, får rätten för ett eller flera brott döma till böter och samtidigt döma till annan påföljd för brottsligheten i övrigt.

När högre rätt dömer för brott som prövats i flera domar i lägre rätt, ska brottsligheten i varje sådan dom leda till en särskild påföljd.

Straffmätningen

Utgångspunkter för straffmätningen

5 § Straff ska, med beaktande av intresset av en enhetlig rättstillämpning, bestämmas inom ramen för den tillämpliga straffskalan med utgångspunkt i brottets eller den samlade brottslighetens straffvärde.

Bedömningen av straffvärdet

6 § Vid bedömningen av straffvärdet för ett brott ska det beaktas vilken skada, kränkning eller fara som gärningen har inneburit för brottsoffret eller de andra intressen som straffbestämmelsen ska skydda. Det ska också beaktas vad den tilltalade har insett eller borde ha insett om detta och vilka avsikter eller motiv som han eller hon har haft.

De omständigheter vid brottet som går utöver vad som krävs för att döma till ansvar för den aktuella brottstypen ska ges ett tydligt genomslag vid straffvärdebedömningen.

7 § Vid straffvärdebedömningen ska det, vid sidan av vad som i övrigt gäller för varje brottstyp, som försvårande omständigheter särskilt beaktas om

1. den tilltalade har avsett att brottet skulle få allvarligare följder än det faktiskt har fått,

2. den tilltalade har visat stor hänsynslöshet,
3. den tilltalade har utnyttjat ett numerärt överläge eller annars har utnyttjat någon annans skyddslösa ställning eller svårigheter att värja sig,
4. den tilltalade har utnyttjat sin ställning eller i övrigt har missbrukat ett särskilt förtroende,
5. den tilltalade har förmått någon annan att medverka till brottet genom tvång, svek eller missbruk av hans eller hennes ungdom, oförstånd eller beroende ställning,
6. brottet har utgjort ett led i en brottslighet som utövats systematiskt eller om brottet har föregåtts av särskild planering,
7. ett motiv för brottet har varit att kränka en person, en folkgrupp eller en annan sådan grupp av personer på grund av ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse, sexuell läggning, kön, könsidentitet eller könsuttryck eller annan liknande omständighet,
8. brottet har varit ägnat att skada tryggheten och tilliten hos ett barn i dess förhållande till en närstående person,
9. brottet har begåtts mot en person på grund av att han eller hon eller någon närstående har innehaft ett uppdrag som förtroendevald i stat, kommun, region, Sametinget eller Europaparlamentet,
10. ett motiv för brottet har varit att bevara eller återupprätta en persons eller familjs, släkts eller annan liknande grupps heder, eller
11. brottet har begåtts mot en person på grund av att han eller hon eller någon närstående yrkesmässigt har bedrivit nyhetsförmedling eller annan journalistik.

8 § Vid straffvärdebedömningen ska det, vid sidan av vad som i övrigt gäller för varje brottstyp eller är föreskrivet för vissa fall, som förmildrande omständigheter särskilt beaktas om

1. brottet har föranletts av någon annans uppenbart kränkande beteende,
2. den tilltalade till följd av en allvarlig psykisk störning har haft nedsatt förmåga att inse gärningens innebörd eller att anpassa sitt handlande efter en sådan insikt eller annars till följd av en psykisk störning, sinnesrörelse eller av någon annan orsak har haft nedsatt förmåga att kontrollera sitt handlande,
3. den tilltalades handlande har stått i samband med hans eller hennes bristande utveckling, erfarenhet eller omdömesförmåga,
4. brottet har föranletts av stark mänsklig medkänsla, eller
5. gärningen, utan att vara fri från ansvar, är sådan som avses i 24 kap.

Om det är påkallat med hänsyn till brottets straffvärde, får det dömas till lindrigare straff än vad som är föreskrivet för brottet.

9 § Vid straffvärdebedömningen ska det, vid sidan av vad som i övrigt gäller för varje brottstyp, som synnerligen försvårande omständigheter beaktas om brottet har utgjort ett led i

1. en brottslighet som har utövats i organiserad form, eller
2. verksamheten inom en grupp av personer som har utövat allvarlig brottslighet.

Detsamma gäller om brottet har inneburit eller, om det rört sig om försök, förberedelse eller stämpling till brott, gärningsmannens uppsåt har omfattat ett allvarligt angrepp på någons liv eller hälsa eller trygghet till

person eller en uppsåtlig framkallad fara för annans liv eller hälsa eller för omfattande förstörelse av annans egendom och brottet

1. har innefattat användning av skjutvapen eller sprängämne eller annat liknande ämne och har begåtts på allmän plats eller en annan plats där människor brukar samlas eller har samlats eller, om det rört sig om försök, förberedelse eller stämpling till brott, gärningsmannens uppsåt har omfattat att det fullbordade brottet skulle begås på ett sådant sätt, eller

2. har haft bakgrund i eller varit ägnat att framkalla en konflikt mellan grupper av personer i vilken skjutvapen eller sprängämne eller annat liknande ämne används.

I fall som avses i första eller andra stycket ska straffvärdet bedömas som dubbelt så högt som det annars hade varit, om inte den tilltalades roll i verksamheten eller övriga omständigheter motiverar en annan bedömning.

10 § När ett gemensamt straff för flera brott bestäms ska rätten vid bedömningen av den samlade brottslighetens straffvärde som utgångspunkt lägga samman straffvärdena för vart och ett av brotten. Vid bedömningen ska också brottslighetens sammantagna allvar och det samband som kan finnas mellan brotten beaktas.

Straffmätningen i övrigt

11 § Vid straffmätningen ska rätten, utöver brottets straffvärde, i skärpande riktning ta hänsyn till om den tilltalade tidigare har gjort sig skyldig till brott. Detta gäller dock inte om rätten beslutar att ett fängelsestraff ska vara villkorligt. Det gäller inte heller om den tidigare brottsligheten i tillräcklig utsträckning beaktas genom att

1. det döms till ett ovillkorligt fängelsestraff,
2. villkorligt medgiven frihet förklaras förverkad, eller
3. ett beslut om att ett tidigare utdömt fängelsestraff ska vara villkorligt upphävs.

Vid bedömningen av den tidigare brottslighetens betydelse för straffmätningen ska det särskilt beaktas

1. vilken omfattning den tidigare brottsligheten har haft,
2. vilken tid som har förflutit mellan brotten eller mellan tidpunkten för villkorlig frigivning och den nya brottsligheten, och
3. om den tidigare och den nya brottsligheten är likartade, om brottsligheten i båda fallen är särskilt allvarlig eller om den nya brottsligheten är mer allvarlig än den tidigare brottsligheten.

12 § Vid straffmätningen ska rätten, utöver brottets straffvärde, i skälig omfattning beakta om

1. den tilltalade efter förmåga har försökt förebygga, avhjälpa eller begränsa skadliga verkningar av brottet,
2. den tilltalade frivilligt har angett sig,
3. ett straff utmätt efter brottets straffvärde skulle framstå som oproportionerligt strängt med hänsyn till andra rättsliga sanktioner till följd av brottet, eller
4. någon annan omständighet av samma tyngd särskilt påkallar att den tilltalade får ett lägre straff än brottets straffvärde motiverar.

Finns det någon sådan omständighet som avses i första stycket, får rätten döma till ett lindrigare straff än vad som är föreskrivet för brottet, om det finns särskilda skäl för det.

13 § Vid straffmätningen ska rätten, utöver brottets straffvärde, i skälighetsomfattning beakta om den tilltalade har lämnat uppgifter som är av väsentlig betydelse för utredningen av brottet.

Detsamma gäller om den tilltalade har lämnat uppgifter som är av väsentlig betydelse för utredningen av någon annans brott för vilket det inte är föreskrivet ett lindrigare straff än fängelse i sex månader eller av någon annans försök, förberedelse eller stämpling till ett sådant brott om gärningen är belagd med straff.

Finns det någon sådan omständighet som avses i första eller andra stycket, får rätten döma till ett lindrigare straff än vad som är föreskrivet för brottet, om det finns särskilda skäl för det.

14 § Om någon har begått brott innan han eller hon fyllt arton år ska hans eller hennes ungdom beaktas i skälighetsomfattning vid straffmätningen. Vid denna bedömning ska hänsyn tas till den tilltalades ålder vid tidpunkten för brottet och till brottstypen. Rätten får då döma till lindrigare straff än vad som är föreskrivet för brottet.

För brott som någon har begått innan han eller hon fyllt arton år får det inte dömas till svårare straff än fängelse i arton år.

Förutsättningarna för villkorligt fängelse

15 § Rätten får besluta att ett fängelsestraff på viss tid ska vara villkorligt om inte straffets längd, brottslighetens art eller den tilltalades tidigare brottslighet medför att ett sådant straff inte skulle bli tillräckligt ingripande.

16 § Om det finns synnerliga skäl får rätten besluta att ett fängelsestraff på viss tid ska vara villkorligt även om straffets längd, brottslighetens art eller den tilltalades tidigare brottslighet talar mot villkorligt fängelse. Vid bedömningen av om det finns sådana skäl ska rätten särskilt beakta om

1. den tilltalade på grund av hög ålder eller dålig hälsa skulle drabbas oskäligt hårt,

2. en påtaglig förbättring har skett av den tilltalades personliga eller sociala situation i något hänseende som kan antas ha haft samband med hans eller hennes brottslighet, eller

3. den tilltalade genomgår behandling för missbruk eller annat förhållande som kan antas ha samband med hans eller hennes brottslighet.

17 § Rätten får besluta att en del av ett fängelsestraff på viss tid ska vara villkorligt (delvis villkorligt fängelse), om

1. sådana omständigheter som avses i 16 § eller andra särskilda förhållanden talar för ett villkorligt fängelsestraff, men det med hänsyn till straffets längd, brottslighetens art eller den tilltalades tidigare brottslighet krävs att en del av straffet är ovillkorligt, eller

2. det är fråga om ett gemensamt straff för flera brott och det endast för något eller några av brotten krävs att straffet är ovillkorligt.

Den ovillkorliga delen av straffet ska vara lägst en månad och får inte överstiga vare sig sex månader eller en tredjedel av straffets längd.

Valet av tilläggssanktion till villkorligt fängelse

18 § Ett villkorligt fängelsestraff ska förenas med dagsböter, samhällstjänst eller övervakning, om inte annat följer av 21 §.

19 § Dagsböter ska väljas som tilläggssanktion om en sådan sanktion kan anses tillräckligt ingripande med hänsyn till straffets längd, brottslighetens art och den tilltalades tidigare brottslighet. Om dagsböter inte kan anses tillräckligt ingripande, ska straffet förenas med samhällstjänst eller övervakning.

Straffet får förenas med fler än en tilläggssanktion, om det behövs för att straffet ska bli tillräckligt ingripande med hänsyn till den tilltalades tidigare brottslighet eller när rätten har beslutat att straffet ska vara villkorligt med stöd av 16 §.

20 § I valet mellan samhällstjänst och övervakning ska rätten beakta behovet av stöd eller kontroll och övriga omständigheter. Detsamma gäller när rätten, i fall som avses i 19 § andra stycket, väljer vilken kombination av flera tilläggssanktioner som straffet ska vara förenat med. Samhällstjänst får inte väljas om en sådan sanktion är olämplig för den tilltalade.

21 § Rätten får avstå från att förena ett villkorligt fängelsestraff med en tilläggssanktion, eller välja en mindre ingripande sanktion än vad som följer av 19 § första stycket, om

1. den tilltalade med anledning av brott som prövats i målet eller som påföljden avser har varit berövad friheten på sätt som enligt 2 § lagen (2018:1250) om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande ska tillgodoräknas som verkställighet av påföljd, eller

2. det annars finns särskilda skäl mot att förena straffet med en tilläggssanktion eller för att välja en mindre ingripande sanktion.

Påföljdseftergift

22 § Om det med hänsyn till någon sådan omständighet som avses i 12 eller 13 § är uppenbart oskäligt att döma till påföljd, ska rätten meddela påföljdseftergift.

31 kap. Om överlämnande till särskild vård i vissa fall

31 kap. Om påföljder för lagöverträdare med en allvarlig psykisk störning¹⁰

3 §¹¹

Lider den som har begått ett brott, för vilket påföljden inte bedöms kunna stanna vid böter, av en all-

Lider den som har begått ett brott, för vilket påföljden inte bedöms kunna stanna vid böter, av en allvar-

¹⁰ Senaste lydelse 2006:891.

¹¹ Senaste lydelse 1991:1138.

varlig psykisk störning, får rätten överlämna honom till rättspsykiatrisk vård, om det med hänsyn till hans psykiska tillstånd och personliga förhållanden i övrigt är påkallat att han är intagen på en sjukvårdsinrättning för psykiatrisk vård, som är förenad med frihetsberövande och annat tvång.

Har brottet begåtts under påverkan av en allvarlig psykisk störning, får rätten besluta att särskild utskrivningsprövning enligt lagen (1990:1129) om rättspsykiatrisk vård *skall* äga rum vid vården, om det till följd av den psykiska störningen finns risk för *att han återfaller* i brottslighet, som är av allvarligt slag.

Om det med hänsyn till den tilltalades tidigare brottslighet eller av andra särskilda skäl är påkallat, får rätten i samband med överlämnande till rättspsykiatrisk vård döma till annan påföljd, dock inte fängelse *eller överlämnande till annan särskild vård*.

lig psykisk störning, får rätten överlämna honom *eller henne* till rättspsykiatrisk vård, om det med hänsyn till hans *eller hennes* psykiska tillstånd och personliga förhållanden i övrigt är påkallat att han *eller hon* är intagen på en sjukvårdsinrättning för psykiatrisk vård, som är förenad med frihetsberövande och annat tvång.

Har brottet begåtts under påverkan av en allvarlig psykisk störning, får rätten besluta att särskild utskrivningsprövning enligt lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård *ska* äga rum vid vården, om det till följd av den psykiska störningen finns risk för *återfall* i brottslighet, som är av allvarligt slag.

Om det med hänsyn till den tilltalades tidigare brottslighet eller av andra särskilda skäl är påkallat, får rätten i samband med överlämnande till rättspsykiatrisk vård döma till annan påföljd, dock inte *ovillkorligt fängelse, en särskild ungdomspåföljd enligt 32 kap. eller säkerhetsförvaring*.

4 §¹²

Den som har begått ett brott under påverkan av en allvarlig psykisk störning får dömas till ovillkorligt fängelse eller säkerhetsförvaring endast om det finns synnerliga skäl. Vid bedömningen av om det finns sådana skäl ska rätten beakta

1. om brottet har ett högt straffvärde,

2. om den tilltalade saknar eller har ett begränsat behov av psykiatrisk vård,

3. om den tilltalade i anslutning till brottet själv har vållat sitt tillstånd genom rus eller på något annat liknande sätt, och

¹² Tidigare 31 kap. 4 § upphävd genom 1991:1138.

4. omständigheterna i övrigt.

Rätten får inte döma till ovillkorligt fängelse eller säkerhetsförvaring, om den tilltalade till följd av den allvarliga psykiska störningen har saknat förmåga att inse gärningens innebörd eller att anpassa sitt handlande efter en sådan insikt. Detta gäller dock inte om den tilltalade har vållat sin bristande förmåga på det sätt som anges i första stycket 3.

Det som sägs i första och andra styckena om att döma till ovillkorligt fängelse gäller också i fråga om att upphäva ett beslut om att ett tidigare utdömt fängelsestraff ska vara villkorligt enligt 27 kap. 7 § eller 34 kap. 4 a §.

5 §

Om det i fall som avses i 4 § saknas förutsättningar att döma till ovillkorligt fängelse, får den tilltalade dömas till villkorligt fängelse även om förutsättningarna enligt 28 kap. 15 § inte är uppfyllda.

6 §

Om rätten i sådana fall som avses i 4 § finner att någon påföljd inte bör dömas ut, ska den tilltalade vara fri från påföljd.

32 kap.*5 §¹³*

Den som har begått brott innan han eller hon har fyllt arton år får dömas till fängelse endast om en särskild ungdomspåföljd enligt 1, 2 eller 3 § inte bör väljas och påföljden inte heller kan stanna vid böter.

Om påföljden bestäms till fängelse, ska rätten besluta att straffet ska vara villkorligt om det inte framstår som uppenbart otillräckligt med hänsyn till straffets längd, brottslighetens art eller den

¹³ Tidigare 5 § upphävd genom 2026:516.

unges tidigare brottslighet. Rätten får också besluta att straffet ska vara villkorligt eller delvis villkorligt i fall som avses i 28 kap. 16 och 17 §§. Bestämmelser om valet av tilläggssanktion till villkorligt fängelse finns i 28 kap. 18–21 §§.

Lydelse enligt SFS 2026:516

Föreslagen lydelse

34 kap.

Grundläggande bestämmelser

1 §

Om den som har dömts till fängelse, *villkorlig dom*, *skyddstillsyn*, *ungdomsvård*, *ungdomstjänst* eller *ungdomsövervakning* har begått ett annat brott före domen (nyupptäckt brott) eller om den dömde begår ett nytt brott efter domen men innan påföljden helt har verkställts eller annars upphört (nytt brott), ska rätten bestämma en ny påföljd för den tillkommande brottsligheten.

Om den som har dömts till fängelse eller *en särskild ungdomspåföljd enligt 32 kap.* har begått ett annat brott före domen (nyupptäckt brott) eller om den dömde begår ett nytt brott efter domen men innan påföljden helt har verkställts eller annars upphört (nytt brott), ska rätten bestämma en ny påföljd för den tillkommande brottsligheten.

I stället för att bestämma en ny påföljd för den tillkommande brottsligheten får rätten, i de fall som avses i 3 och 4 §§, besluta att den tidigare utdömda påföljden ska avse också den brottsligheten, eller undanröja den utdömda påföljden och döma till gemensam påföljd för den samlade brottsligheten.

Ungergår den dömde fängelse på livstid får rätten endast besluta att den tidigare utdömda påföljden ska avse också den tillkommande brottsligheten.

För den som har dömts till säkerhetsförvaring finns särskilda bestämmelser i 9–11 §§.

Konsumtionsdom

3 §

Rätten får besluta att en tidigare utdömd påföljd ska avse också tillkommande brottslighet. Ett sådant beslut får meddelas endast om det är fråga om nyupptäckt brottslighet som i jämförelse med den brottslighet som omfattas av den tidigare domen med hänsyn till påföljden är utan nämnvärd betydelse.

Rätten får besluta att en tidigare utdömd påföljd ska avse också tillkommande brottslighet (*konsumtionsdom*). Ett sådant beslut får meddelas endast om det är fråga om nyupptäckt brottslighet som i jämförelse med den brottslighet som omfattas av den tidigare domen med hänsyn till påföljden är utan nämnvärd betydelse.

Är den tidigare påföljden *ungdomsvård, ungdomstjänst eller ungdomsövervakning*, får rätten, om det finns särskilda skäl för det, även i andra fall besluta att den tidigare utdömda påföljden ska avse också den tillkommande brottsligheten.

Nuvarande lydelse

Är den tidigare påföljden en *särskild ungdomspåföljd enligt 32 kap.* får rätten, om det finns särskilda skäl för det, även i andra fall besluta att den tidigare utdömda påföljden ska avse också den tillkommande brottsligheten.

Föreslagen lydelse

Undanröjande av tidigare påföljd

4 §¹⁴

Rätten får undanröja en tidigare utdömd påföljd och döma till gemensam påföljd för den samlade brottsligheten. Ett sådant beslut får meddelas endast om det finns särskilda skäl för det samt den tidigare domen har fått laga kraft och dom meddelas innan den tidigare påföljden helt har verkställts.

Rätten får undanröja en tidigare utdömd påföljd och döma till gemensam påföljd för den samlade brottsligheten. Ett sådant beslut får meddelas endast om det finns särskilda skäl för det samt den tidigare domen har fått laga kraft och dom meddelas innan den tidigare påföljden helt har verkställts. *Är den tidigare påföljden villkorligt fängelse får ett sådant beslut inte meddelas om det finns förutsättningar för att upphäva beslutet om villkorlighet med stöd av 4 a §.*

När påföljden för den samlade brottsligheten bestäms, ska rätten ta skälig hänsyn till vad den dömde har undergått till följd av den tidigare domen. Rätten får då döma till fängelse på kortare tid än vad som är föreskrivet för brottet.

Om fängelse döms ut och en uppgift som avses i 27 kap. 2 a § andra stycket, 28 kap. 2 a § andra stycket eller 28 kap. 6 b § första stycket har lämnats, ska detta beaktas när straffets längd bestäms.

¹⁴ Senaste lydelse 2019:464. Ändringen innebär bl.a. att tredje stycket tas bort.

Upphävande av beslut om att ett fängelsestraff ska vara villkorligt***4 a §***

Om rätten med tillämpning av 1 § första stycket bestämmer påföljden till ett i sin helhet ovillkorligt fängelsestraff med anledning av brott som har begåtts efter en tidigare dom på villkorligt fängelse, ska den upphäva beslutet om att straffet ska vara villkorligt om

1. den tidigare brottsligheten inte kan anses tillräckligt beaktad genom att det döms ut ett ovillkorligt fängelsestraff för den nya brottsligheten, eller

2. det med hänsyn till verkstäligheten av det nya fängelsestraffet kan antas att en tilläggssanktion enligt 27 kap. 2 eller 3 § som det villkorliga fängelsestraffet har föränsats med inte kommer att fullgöras inom prövotiden.

Ett sådant beslut om upphävande får dock endast meddelas om den tidigare domen fått laga kraft och frågan tas upp i ett mål där den tilltalade häktats eller fått del av åtal inom ett år från prövotidens utgång.

Rätten får avstå från att upphäva ett beslut om att ett tidigare utdömt fängelsestraff ska vara villkorligt om det finns särskilda skäl.

4 b §

Om rätten med stöd av 4 a § upphäver ett beslut om att ett fängelsestraff ska vara villkorligt och den dömda helt eller delvis har fullgjort en tilläggssanktion, ska rätten fastställa den tid, räknad i månader, som skäligen ska avräknas med anledning av fullgörandet.

4 c §

I 31 kap. finns särskilda bestämmelser om påföljder för brott som har begåtts under påverkan av en allvarlig psykisk störning.

Lydelse enligt SFS 2026:516

Föreslagen lydelse

Ändrade förhållanden m.m.

6 §

Om rätten med tillämpning av 3 § eller 9 § första stycket genom dom som fått laga kraft har beslutat att fängelse, *villkorlig dom, skyddstillsyn, ungdomsvård, ungdomstjänst, ungdomsövervakning* eller säkerhetsförvaring som *har* dömts ut i tidigare mål ska avse ytterligare brott, och om den tidigare påföljden ändras av högre rätt genom dom som får laga kraft, ska frågan om påföljd för den tillkommande brottsligheten efter anmälan av åklagare prövas på nytt. Detsamma ska gälla, när *påföljd avseende fängelse, villkorlig dom eller skyddstillsyn* bestämts med tillämpning av 2 § och den tidigare påföljden ändras.

Visar det sig, när en dom på fängelse på viss tid eller säkerhetsförvaring ska verkställas, att den dömde har begått brottet före det att en påföljd som han eller hon dömts till för något annat brott har dömts ut, och framgår det inte av domarna att den andra påföljden har beaktats, ska, sedan domarna fått laga kraft, rätten efter anmälan av åklagare med tillämpning av 2 § bestämma vad den dömde ska undergå till följd av den dom som sist ska verkställas. En sådan prövning hindrar inte att domen får verkställas, om inte rätten beslutar något annat.

Om rätten med tillämpning av 3 § eller 9 § första stycket genom dom som *har* fått laga kraft har beslutat att fängelse, *en särskild ungdomspåföljd enligt 32 kap.* eller säkerhetsförvaring som dömts ut i tidigare mål ska avse ytterligare brott, och om den tidigare påföljden ändras av högre rätt genom dom som får laga kraft, ska frågan om påföljd för den tillkommande brottsligheten efter anmälan av åklagare prövas på nytt. Detsamma ska gälla när *ett fängelsestraff har* bestämts med tillämpning av 2 § och den tidigare påföljden ändras.

Visar det sig, när en dom på *ovillkorligt* fängelse på viss tid eller säkerhetsförvaring ska verkställas, att den dömde har begått brottet före det att en påföljd som han eller hon dömts till för något annat brott har dömts ut, och framgår det inte av domarna att den andra påföljden beaktats, ska, sedan domarna *har* fått laga kraft, rätten efter anmälan av åklagare med tillämpning av 2 § bestämma vad den dömde ska undergå till följd av den dom som sist ska verkställas. En sådan prövning hindrar inte att domen får verkställas, om inte rätten beslutar något annat.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse***35 kap.**7 §¹⁵

Ett bötesstraff preskriberas fem år efter det att domen har fått laga kraft. Detta gäller dock inte om den dömde inom denna tid har delgetts en ansökan om att böterna ska förvandlas till fängelse och ansökan inte har prövats slutligt. Om ansökan inte leder till att böterna förvandlas, preskriberas de när beslutet har fått laga kraft.

Ett bötesstraff preskriberas om den dömde avlider. Om domen har fått laga kraft och lös egendom har utmätts eller tagits i förvar för betalning av böterna under den dömdes livstid, ska böterna dock betalas ur egendomen.

Första och andra styckena gäller även vite som har dömts ut.

Första och andra styckena gäller även *sådana böter som avses i 27 kap. 1 §* och vite som har dömts ut.

37 kap.7 §¹⁶

Kriminalvårdens beslut i frågor som avses i 26 kap. 12 §, 13 § andra stycket, 15 § andra stycket, 16 och 17 §§ och 19 § första stycket samt 28 kap. 7 § får överklagas till den övervakningsnämnd inom vars verksamhetsområde det frivårdskontor ligger där den övervakade är inskriven.

Kriminalvårdens beslut i frågor som avses i 26 kap. 12 §, 13 § andra stycket, 15 § andra stycket, 16 och 17 §§ och 19 § första stycket samt 27 kap. 3 § *andra stycket* och 5 § får överklagas till den övervakningsnämnd inom vars verksamhetsområde det frivårdskontor ligger där den övervakade är inskriven.

11 §¹⁷

Beslut av en övervakningsnämnd i frågor som avses i 26 kap. 12, 16, 17, 19 och 22 §§ samt 28 kap. 7 och 11 §§ får överklagas till tingsrätten i den ort där övervakningsnämnden ligger. Om beslutet rör frågor som avses i 26 kap. 12, 16, 17 eller 19 § eller 28 kap. 7 §, får det överklagas av Kriminalvården. Överklagandet ska ges in till övervakningsnämnden. Klagotiden räknas från den dag då den klagande fick del av beslutet. Vid överklagande gäller

Beslut av en övervakningsnämnd i frågor som avses i 26 kap. 12, 16, 17, 19 och 22 §§ samt 27 kap. 3 § *andra stycket*, 5 och 9 §§ får överklagas till tingsrätten i den ort där övervakningsnämnden ligger. Om beslutet rör frågor som avses i 26 kap. 12, 16, 17 eller 19 § eller 27 kap. 3 § *andra stycket* eller 5 §, får det överklagas *även* av Kriminalvården. Överklagandet ska ges in till övervakningsnämnden. Klagotiden räknas från den dag då den

¹⁵ Senaste lydelse 2025:151.

¹⁶ Senaste lydelse 2025:1414.

¹⁷ Senaste lydelse 2025:1414.

lagen (1996:242) om domstols-
ärenden. Övervakningsnämnden
ska dock inte vara part i domstolen.

klagande fick del av beslutet. Vid
överklagande gäller lagen
(1996:242) om domstolsärenden.
Övervakningsnämnden ska dock inte
vara part i domstolen.

Beslut enligt denna balk av en övervakningsnämnd i andra frågor än som
avses i första stycket får inte överklagas.

38 kap.

3 §¹⁸

Fråga om åtgärd enligt 27 kap. 2 a § tredje stycket, 5 § tredje stycket eller 6 § tas upp av den rätt som först avgjort det mål där villkorlig dom meddelats. Fråga om åtgärd enligt 32 kap. 4 § tas upp av den rätt som först avgjort det mål där ungdomsvård, ungdomstjänst eller ungdomsövervakning dömts ut.

Fråga om åtgärd enligt 32 kap. 4 § tas upp av den rätt som först har avgjort det mål där den särskilda ungdomspåföljden dömts ut.

Talan enligt 28 kap. 8 § väcks vid den tingsrätt, inom vars område det frivårdskontor ligger där den skyddstillsynsdömde är inskriven, eller vid den rätt som först avgjort det mål där skyddstillsyn dömts ut.

Talan enligt 27 kap. 4 eller 6 § väcks vid den tingsrätt, inom vars område det frivårdskontor ligger där den dömde är inskriven, eller vid den rätt som först har avgjort det mål där dom på villkorligt fängelse meddelats.

Mål som avses i denna paragraf får också tas upp av den rätt, där brottmål mot den dömde är väckt eller där mål om åtgärd mot den dömde enligt 32 kap. 4 § redan tagits upp, eller av rätten i den ort där den dömde mera varaktigt uppehåller sig, om rätten med hänsyn till utredningen samt kostnader och andra omständigheter finner det lämpligt.

Mål som avses i denna paragraf får också tas upp av den rätt, där brottmål mot den dömde är väckt eller där mål om åtgärd mot den dömde enligt 32 kap. 4 § redan har tagits upp, eller av rätten i den ort där den dömde mera varaktigt uppehåller sig, om rätten med hänsyn till utredningen samt kostnader och andra omständigheter finner det lämpligt.

5 §¹⁹

Talan som avses i 27 kap. 6 § eller 28 kap. 8 § skall anses anhängiggjord, då ansökan om målets upptagande delgavs den dömde.

Talan som avses i 27 kap. 4 eller 6 § ska anses väckt när åklagarens ansökan delgavs den dömde.

¹⁸ Senaste lydelse 2021:249.

¹⁹ Senaste lydelse 1981:211.

6 §²⁰

Nämndemän ska delta när en tingsrätt avgör en fråga som avses i 2 eller 2 a § eller i 27 kap. 6 §, 28 kap. 9 §, 32 kap. 4 §, 33 kap. 6, 8 eller 9 § eller 34 kap. 6 § andra stycket eller 8 §. Detsamma ska gälla i fråga om undanröjande av påföljd enligt 34 kap. 4 §, förverkande av villkorligt medgiven frihet eller annan åtgärd enligt 34 kap. 5 §.

Vid avgörande av en fråga som avses i 27 kap. 2 a § tredje stycket eller 5 § tredje stycket eller 28 kap. 11 § första och tredje styckena, är en tingsrätt domför med en lagfaren domare.

Nämndemän ska delta när en tingsrätt avgör en fråga som avses i 27 kap. 4 eller 7 §, 32 kap. 4 §, 33 kap. 6, 8 eller 9 § eller 34 kap. 6 § andra stycket eller 8 §. Detsamma gäller i fråga om undanröjande av påföljd enligt 34 kap. 4 §, upphävande av ett beslut om att ett fängelsestraff ska vara villkorligt enligt 34 kap. 4 a § eller förverkande av villkorligt medgiven frihet eller annan åtgärd enligt 34 kap. 5 §.

Vid avgörande av en fråga som avses i 27 kap. 9 § första och tredje styckena är en tingsrätt domför med en lagfaren domare.

8 §²¹

I mål om åtgärd enligt 2 eller 2 a § eller 27 kap. 2 a § tredje stycket, 5 § tredje stycket eller 6 §, 28 kap. 9 §, 32 kap. 4 § eller 34 kap. 6 § andra stycket ska tingsrätten ge den dömde tillfälle att yttra sig. Begär denne att bli hörd muntligen, ska han eller hon ges tillfälle till det. I mål om åtgärd enligt 34 kap. 8 § ska den dömde ges tillfälle att yttra sig, om det är möjligt. Rättens avgörande av saken sker genom beslut.

En åtgärd enligt 28 kap. 11 § första och tredje styckena får beslutas utan att den dömde ges tillfälle att yttra sig.

I mål om åtgärd enligt 27 kap. 4 eller 7 §, 32 kap. 4 § eller 34 kap. 6 § andra stycket ska tingsrätten ge den dömde tillfälle att yttra sig. Begär denne att bli hörd muntligen, ska han eller hon ges tillfälle till det. I mål om åtgärd enligt 34 kap. 8 § ska den dömde ges tillfälle att yttra sig, om det är möjligt. Rättens avgörande av saken sker genom beslut.

En åtgärd enligt 27 kap. 9 § första och tredje styckena får beslutas utan att den dömde ges tillfälle att yttra sig.

9 §²²

Rättens beslut om åtgärd enligt 27 kap. 2 a § tredje stycket eller 5 § tredje stycket, 28 kap. 11 § första och tredje styckena eller 34 kap. 6 § andra stycket eller 8 § gäller omedelbart, om inte något annat

Rättens beslut om åtgärd enligt 27 kap. 9 § första och tredje styckena eller 34 kap. 6 § andra stycket eller 8 § gäller omedelbart, om inte något annat beslutas. Detsamma gäller avgöranden enligt

²⁰ Senaste lydelse 2026:253.

²¹ Senaste lydelse 2022:930.

²² Senaste lydelse 2022:930.

beslutas. Detsamma gäller avgöranden enligt 27 kap. 6 §, 28 kap. 9 § eller 34 kap. 5 § angående föreskrifter, övervakning eller prövotid.

34 kap. 5 § angående föreskrifter, övervakning eller prövotid.

12 §²³

Polismyndigheten ska lämna domstolar, övervakningsnämnder och Kriminalvården handräckning för den dömdes inställelse i mål eller ärende enligt denna balk eller för hans eller hennes omhändertagande enligt 26 kap. 22 § eller 28 kap. 6 c § eller 11 §.

Polismyndigheten ska lämna domstolar, övervakningsnämnder och Kriminalvården handräckning för den dömdes inställelse i mål eller ärende enligt denna balk eller för hans eller hennes omhändertagande enligt 26 kap. 22 § eller 27 kap. 9 §.

19 §²⁴

Mål om uppskjuten villkorlig frigivning enligt 26 kap. 6 a och 7 §§ ska handläggas skyndsamt av domstolen.

Mål om uppskjuten villkorlig frigivning enligt 26 kap. 6 a och 7 §§ ska handläggas skyndsamt av domstolen. *Detsamma gäller mål om undanröjande av dagsböter som tillägssanktion till villkorligt fängelse enligt 27 kap. 4 § samt mål om upphävande av beslut om att ett fängelsestraff ska vara villkorligt enligt 27 kap. 7 §.*

Lydelse enligt prop. 2025/26:293

Föreslagen lydelse

20 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om ersättning från staten för skador som har orsakats av den dömden vid sådant oavlönat arbete som avses i 27 kap. 2 a § första stycket, 28 kap. 2 a § första stycket och 32 kap. 2 §.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om ersättning från staten för skador som har orsakats av den dömden vid sådant oavlönat arbete som avses i 27 kap. 2 § och 32 kap. 2 §.

-
1. Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.
 2. I fråga om verkställigheten av dom på fängelse som har dömts ut enligt den upphävda 28 kap. 3 § gäller 26 kap. 6 och 8 §§ i den äldre lydelsen.

²³ Senaste lydelse 2019:464.

²⁴ Senaste lydelse 2021:249.

3. Förekommer till verkställighet på en gång dom på fängelse på livstid och dom avseende villkorlig dom eller skyddstillsyn gäller 26 kap. 25 § i den äldre lydelsen.

4. I fråga om verkställighet av villkorlig dom gäller de upphävda 27 kap. 2 a–6 §§.

5. I fråga om verkställighet av dom på skyddstillsyn gäller de upphävda 28 kap. 2 a, 4–6, 6 c–9 och 11 §§.

6. I fråga om den som har dömts till villkorlig dom eller skyddstillsyn gäller 34 kap. 1, 4 och 6 §§ i den äldre lydelsen.

7. Den upphävda 34 kap. 7 § gäller i fråga om den som har dömts till skyddstillsyn som förenats med fängelse enligt den upphävda 28 kap. 3 §.

8. I fråga om villkorlig dom eller skyddstillsyn gäller 37 kap. 7 och 11 §§ och 38 kap. 3, 5, 6, 8, 9, 12 och 20 §§ i den äldre lydelsen.

9. Den upphävda 38 kap. 1 § gäller i fråga om den som har dömts till villkorlig dom.

10. Den upphävda 38 kap. 2 § gäller i fråga om den som har överlämnats till vård med stöd av den upphävda 31 kap. 2 §.

11. Den upphävda 38 kap. 2 a § gäller i fråga om påföljd som bestämts med tillämpning av den upphävda bestämmelsen i 29 kap. 5 § första stycket 6.

3 Förslag till lag om ändring i lagen (2025:1415) om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs att 26 kap. 6 § brottsbalken i stället för lydelsen enligt lagen (2025:1415) om ändring i den balken ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt SFS 2025:1415

Föreslagen lydelse

26 kap.

6 §

När tre fjärdedelar av ett tidsbestämt fängelsestraff som uppgår till tre år eller mer har avtjänats ska den dömden frigives villkorligt. Den som avtjänar ett fängelsestraff som är kortare än tre år ska frigives villkorligt när två tredjedelar av fängelsestraffet har avtjänats.

Den som avtjänar ett tidsbestämt ovillkorligt fängelsestraff ska, om straffet uppgår till tre år eller mer, frigives villkorligt när tre fjärdedelar av straffet har avtjänats. Den som avtjänar ett ovillkorligt fängelsestraff som är kortare än tre år ska frigives villkorligt när två tredjedelar av straffet har avtjänats.

Om en utländsk dom verkställs i Sverige och det framgår att den dömden kommer att vara frihetsberövad under avsevärt längre tid än om verkställighet hade skett i den andra staten, ska villkorlig frigivning ske vid en tidigare tidpunkt än vad som följer av första stycket.

Villkorlig frigivning får inte ske från

1. fängelse som har dömts ut enligt 28 kap. 3 §,

1. ovillkorligt fängelse som verkställs med anledning av en dom där rätten har beslutat att en del av straffet ska vara villkorlig enligt 28 kap. 17 §,

2. ett förvandlingsstraff för böter, eller

3. fängelse som verkställs på grund av beslut om förverkande av villkorligt medgiven frihet enligt 19 § andra stycket eller 34 kap. 5 §.

Om rätten har upphävt ett beslut om att ett fängelsestraff ska vara villkorligt och fastställt en tid som ska avräknas med anledning av vad den dömden har fullgjort av en tilläggssanktion, avser det som sägs i första stycket om fängelsestraff, den tid som återstår av straffet efter sådan avräkning.

4 Förslag till lag om ändring i lagen (2025:1416) om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs att 26 kap. 6 § brottsbalken i stället för lydelsen enligt lagen (2025:1416) om ändring i den balken ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt SFS 2025:1416

Föreslagen lydelse

26 kap.

6 §

När tre fjärdedelar av ett tidsbestämt fängelsestraff har avtjänats ska den dömda frigges villkorligt.

När tre fjärdedelar av ett tidsbestämt *ovillkorligt* fängelsestraff har avtjänats ska den dömda frigges villkorligt.

Om en utländsk dom verkställs i Sverige och det framgår att den dömda kommer att vara frihetsberövad under avsevärt längre tid än om verkställighet hade skett i den andra staten, ska villkorlig frigivning ske vid en tidigare tidpunkt än vad som följer av första stycket.

Villkorlig frigivning får inte ske från

1. *fängelse som har dömts ut enligt 28 kap. 3 §,*

1. *ovillkorligt fängelse som verkställs med anledning av en dom där rätten har beslutat att en del av straffet ska vara villkorlig enligt 28 kap. 17 §,*

2. ett förvandlingsstraff för böter, eller

3. fängelse som verkställs på grund av beslut om förverkande av villkorligt medgiven frihet enligt 19 § andra stycket eller 34 kap. 5 §.

Om rätten har upphävt ett beslut om att ett fängelsestraff ska vara villkorligt och fastställt en tid som ska avräknas med anledning av vad den dömda har fullgjort av en tilläggssanktion, avser det som sägs i första stycket om fängelsestraff, den tid som återstår av straffet efter sådan avräkning.

5 Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom föreskrivs att 20 kap. 7 §, 21 kap. 3 a §, 23 kap. 10 §, 29 kap. 2 §, 30 kap. 6 §, 33 kap. 6 a och 6 b §§, 45 kap. 4 och 10 a §§, 46 kap. 15 a §, 48 kap. 2, 4 och 10 §§, 49 kap. 5 §, 51 kap. 8, 13 och 25 §§ och 59 kap. 7 § rättegångsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

20 kap.

7 §¹

Åklagare får besluta att underlåta åtal för brott (åtalsunderlåtelse) under förutsättning att något väsentligt allmänt eller enskilt intresse *ej* åsidosätts:

1. om det kan antas att brottet inte skulle föranleda annan påföljd än böter,

2. om det kan antas att påföljden skulle bli *villkorlig dom* och det finns särskilda skäl för åtalsunderlåtelse,

3. om den misstänkte begått annat brott och det utöver påföljden för detta brott inte krävs påföljd med anledning av det föreliggande brottet, eller

4. om psykiatrisk vård eller insatser enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade kommer till stånd.

Åtal får underlåtas i andra fall än som nämns i första stycket, om det av särskilda skäl är uppenbart att det inte krävs någon påföljd för att avhålla den misstänkte från vidare brottslighet och att det med hänsyn till omständigheterna inte heller krävs av andra skäl att åtal väcks.

21 kap.

3 a §²

Är den misstänkte anhållen eller häktad ska offentlig försvarare förordnas för honom eller henne, om han eller hon begär det. Offentlig försvarare ska också på begäran förordnas för den som är misstänkt för ett brott, för vilket det inte är stadgat lindrigare straff än fängelse i sex månader.

Offentlig försvarare ska därutöver förordnas

1. om den misstänkte är i behov av försvarare med hänsyn till utredningen om brottet,

2. om försvarare behövs med hänsyn till att det är tveksamt vilken påföljd som ska väljas och det finns

2. om försvarare behövs med hänsyn till att det är tveksamt vilken påföljd som ska väljas och det finns

¹ Senaste lydelse 1997:726.

² Senaste lydelse 2019:263.

anledning att döma till en annan påföljd än böter *eller villkorlig dom* påföljd än böter, *villkorligt fängelse* eller *sådana påföljder i förening,* utan tilläggssanktion eller *villkorligt fängelse med dagsböter,* eller

3. om det i övrigt finns särskilda skäl med hänsyn till den misstänktes personliga förhållanden eller till vad målet rör.

Om den misstänkte biträds av en försvarare som han eller hon själv har utsett, ska det inte förordnas någon offentlig försvarare vid sidan av denne. Offentlig försvarare ska dock förordnas om det finns synnerliga skäl.

23 kap.

10 §³

Undersökningsledaren bestämmer, med de begränsningar som följer av andra–sjunde styckena, vem som får närvara vid ett förhör.

Vid ett förhör ska om möjligt ett trovärdigt vittne utsett av undersökningsledaren närvara.

Ett biträde till en person som förhörs har rätt att närvara vid förhöret om det kan ske utan men för utredningen och om biträdet uppfyller de krav som ställs på en försvarare i 21 kap. 3 § tredje stycket.

Den misstänkte har rätt att själv närvara och ha sin försvarare närvarande vid ett förhör som hålls på den misstänktes begäran enligt 18 b § första stycket. Vid andra förhör med den misstänkte har han eller hon rätt att ha sin försvarare närvarande. En försvarare som inte uppfyller de krav som ställs i 21 kap. 5 § första stycket får dock förhindras att närvara om det är nödvändigt för att sakens utredning inte väsentligen ska försvåras eller för att avvärja fara för någons liv, fysiska hälsa eller frihet. Vid förhör med någon annan än den misstänkte får den misstänktes försvarare närvara om det kan ske utan men för utredningen.

Om en person förhörs i en annan förundersökning än den i vilken han eller hon är misstänkt, har personen rätt att ha sin försvarare närvarande om han eller hon medverkar i den utredningen på ett sådant sätt att 29 kap. 5 a § brottsbalken kan komma att tillämpas. Försvararen får, i den ordning som undersökningsledaren bestämmer, ställa frågor vid förhöret.

Ett målsägandebiträde har rätt att närvara vid förhör med målsäganden. Detsamma gäller en stödperson, om hans eller hennes närvaro inte är till men för utredningen.

När den som hörs är under 15 år bör den som har vårdnaden om honom eller henne vara närvarande vid förhöret, om det kan ske utan men för utredningen.

Undersökningsledaren får besluta att det som har förekommit vid ett förhör inte får uppenbaras.

Om en person förhörs i en annan förundersökning än den i vilken han eller hon är misstänkt, har personen rätt att ha sin försvarare närvarande om han eller hon medverkar i den utredningen på ett sådant sätt att 28 kap. 13 § brottsbalken kan komma att tillämpas. Försvararen får, i den ordning som undersökningsledaren bestämmer, ställa frågor vid förhöret.

³ Senaste lydelse 2022:791.

*Lydelse enligt SFS 2026:515**Föreslagen lydelse***29 kap.****2 §**

Över en fråga, som hör till rättegången, ska det röstas särskilt.

Över frågor som avser ansvar ska det röstas i ett sammanhang. Om det kan påverka utgången i målet, ska det dock röstas särskilt angående

1. frågan om den tilltalade har begått gärningen och hur denna i sådant fall ska bedömas,

2. frågor om åtgärder, som inte avser påföljd men som har omedelbar betydelse för bestämmande av påföljd,

3. frågan om påföljd, utom såvitt gäller storleken av dagsbot, föreskrifter, varning, övervakning, förlängning av provotid eller verkställighet av påföljd,

4. återstående frågor som avser ansvar.

Om någon ledamot anser att den tilltalade ska överlämnas till *särskild* vård, ska det före omröstning enligt andra stycket 3 röstas särskilt angående denna mening.

Om någon ledamot anser att den tilltalade ska överlämnas till *rättspsykiatrisk vård eller dömas till en särskild ungdomspåföljd enligt 32 kap. brottsbalken*, ska det före omröstning enligt andra stycket 3 röstas särskilt angående denna mening.

30 kap.**6 §**

Om den tilltalade har erkänt gärningen och påföljden bestäms till *annat än fängelse eller till fängelse* i högst sex månader, får domen utfärdas i förenklad form. Dom, varigenom högre rätt fastställer lägre rätts dom, får också utfärdas i förenklad form.

Om den tilltalade har erkänt gärningen och påföljden bestäms till *ovillkorligt fängelse* i högst sex månader, *villkorligt fängelse eller annat än fängelse*, får domen utfärdas i förenklad form. Dom, varigenom högre rätt fastställer lägre rätts dom, får också utfärdas i förenklad form.

Förs i målet talan om enskilt anspråk i anledning av brott, gäller vad som sägs i första stycket första meningen endast om den tilltalade medger anspråket eller om rätten finner saken vara uppenbar.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse***33 kap.****6 a §⁴**

Bestämmelserna i 6 § andra stycket gäller även handlingar i ett mål enligt 27 kap. 6 § eller 28 kap. 9 § brottsbalken, om informationen har delgetts den dömda personligen eller genom ljud- och bildöverföring av en anställd inom Kriminalvården med anledning av myndighetens beslut att *anmäla till åklagare, eller* begära att åklagare för talan om, att *den villkorliga domen eller skyddstillsynen ska undanröjas.*

Bestämmelserna i 6 § andra stycket gäller även handlingar i ett mål enligt 27 kap. 7 § brottsbalken, om informationen har delgetts den dömda personligen eller genom ljud- och bildöverföring av en anställd inom Kriminalvården med anledning av myndighetens beslut att begära att åklagare för talan om att *upphäva ett beslut om att ett fängelsestraff ska vara villkorligt.*

*Lydelse enligt SFS 2026:1204**Föreslagen lydelse***6 b §**

Tillgänglighetsdelgivning enligt 52–54 §§ delgivningslagen (2010:1932) får användas för att delge

1. den misstänkte en underrättelse om slutförd förundersökning enligt 23 kap. 18 a § första stycket,

2. den tilltalade stämning och andra handlingar i ett brottmål,

3. den tilltalades vårdnadshavare stämning och andra handlingar i ett brottmål där ett enskilt anspråk har framställts med stöd av 3 kap. 5 § skadeståndslagen (1972:207), och

4. den dömda handlingar i ett mål om *undanröjande av villkorlig dom* enligt 27 kap. 6 § brottsbalken eller av *skyddstillsyn enligt 28 kap. 9 § samma balk.*

Informationen om tillgänglighetsdelgivning får delges av någon av de tjänstemän som anges i 6 § tredje stycket eller, i fall som avses i första stycket 4, av en anställd inom Kriminalvården med anledning av myndighetens beslut att *anmäla till åklagare, eller* begära att åklagare för talan om, att *påföljden ska undanröjas.*

4. den dömda handlingar i ett mål om *upphävande av ett beslut om att ett fängelsestraff ska vara villkorligt* enligt 27 kap. 7 § brottsbalken.

Informationen om tillgänglighetsdelgivning får delges av någon av de tjänstemän som anges i 6 § tredje stycket eller, i fall som avses i första stycket 4, av en anställd inom Kriminalvården med anledning av myndighetens beslut att begära att åklagare för talan om att *upphäva ett beslut om att ett fängelsestraff ska vara villkorligt.*

⁴ Senaste lydelse 2022:1532.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse***45 kap.****4 §⁵**

I stämningsansökan ska åklagaren uppge

1. den tilltalade,
2. målsäganden, om någon sådan finns,
3. den brottsliga gärningen med uppgift om tid, plats och de övriga omständigheter som behövs för dess kännetecknande samt de bestämmelser som är tillämpliga,
4. de bevis som åberopas och vad som ska styrkas med varje bevis, och
5. de omständigheter som gör domstolen behörig, om inte behörigheten framgår på annat sätt.

Om åklagaren anser att det finns skäl att beakta sådana omständigheter som anges i 29 kap. 5 a § brottsbalken ska han eller hon i stämningsansökan lämna ett förslag till påföljd.

Vill åklagaren i samband med att åtalet väcks även väcka talan om enskilt anspråk enligt 22 kap. 2 §, ska han eller hon i stämningsansökan lämna uppgift om anspråket och de omständigheter som det grundas på samt de bevis som åberopas och vad som ska styrkas med varje bevis.

Om den tilltalade är eller har varit anhöllen eller häktad på grund av misstanke om brott som omfattas av åtalet, ska åklagaren ange detta i stämningsansökan. Åklagaren ska även lämna uppgift om tiden för frihetsberövandet.

Har åklagaren några önskemål om hur målet ska handläggas, bör dessa anges i stämningsansökan.

10 a §⁶

Ett mål ska avgöras efter huvudförhandling. Utan en sådan förhandling får rätten dock

1. avgöra ett mål på annat sätt än genom dom, 2. meddela frikännande dom enligt 20 kap. 9 § andra stycket, och 3. meddela dom i mål där det inte finns anledning att döma till annan påföljd än böter eller villkorlig dom eller sådana påföljder i förening, om huvudförhandling varken begärs av någon av parterna eller behövs med hänsyn till utredningen i målet.	3. meddela dom i mål där det inte finns anledning att döma till annan påföljd än böter, villkorligt fängelse utan tilläggsstraff eller villkorligt fängelse med dagsböter, om huvudförhandling varken begärs av någon av parterna eller behövs med hänsyn till utredningen i målet.

Innan ett mål avgörs med stöd av första stycket 3, ska

1. den tilltalade informeras om att målet kan komma att avgöras utan huvudförhandling och om sin rätt till en sådan förhandling, och

⁵ Senaste lydelse 2022:791.

⁶ Senaste lydelse 2021:1095.

2. parterna, om de inte kan anses redan ha slutfört sin talan, ges tillfälle till detta.

Ett beslut enligt 34 kap. 3 § brottsbalken likställs med de påföljder som anges i första stycket 3, om det inte samtidigt finns anledning att förverka villkorligt medgiven frihet från fängelsestraff. *Det som sägs i första stycket 3 om villkorlig dom gäller inte villkorlig dom som förenas med föreskrift om samhällstjänst.*

Ett beslut enligt 34 kap. 3 § brottsbalken likställs med de påföljder som anges i första stycket 3, om det inte samtidigt finns anledning att förverka villkorligt medgiven frihet från fängelsestraff.

46 kap.

15 a §⁷

Kan saken utredas tillfredsställande, får målet avgöras trots att den tilltalade har inställt sig endast genom ombud eller har uteblivit, om

1. det inte finns anledning att döma till annan påföljd än böter, fängelse i högst sex månader, villkorlig dom eller skyddstillsyn eller sådana påföljder i förening,

2. den tilltalade, sedan han eller hon har delgetts stämning, har avvikit eller håller sig undan på ett sådant sätt att han eller hon inte kan hämtas till huvudförhandlingen eller

3. den tilltalade lider av en allvarlig psykisk störning och hans eller hennes närvaro därför inte är nödvändig.

Första stycket 1 gäller också vid förverkande av villkorligt medgiven frihet från fängelse om det inte finns anledning att förverka en strafftid som, sammantagen med ett fängelsestraff som döms ut, överstiger sex månader. Ett beslut enligt 34 kap. 3 § brottsbalken ska likställas med de påföljder som anges i första stycket 1.

1. det inte finns anledning att döma till annan påföljd än ovillkorligt fängelse i högst sex månader, villkorligt fängelse eller böter,

2. den tilltalade, sedan han eller hon har delgetts stämning, har avvikit eller håller sig undan på ett sådant sätt att han eller hon inte kan hämtas till huvudförhandlingen, eller

Första stycket 1 gäller också vid förverkande av villkorligt medgiven frihet enligt 34 kap. 5 § brottsbalken och vid upphävande av ett beslut om att ett tidigare utdömt fängelsestraff ska vara villkorligt enligt 34 kap. 4 a § samma balk, om den sammanlagda strafftiden inte överstiger sex månader. Ett beslut enligt 34 kap. 3 § brottsbalken ska likställas med de påföljder som anges i första stycket 1.

Rättegångsfrågor får avgöras trots att den tilltalade har uteblivit.

⁷ Senaste lydelse 2018:120.

48 kap.**2 §⁸**

Strafföreläggande enligt detta kapitel innebär att den misstänkte föreläggs ett bötesstraff, efter vad åklagaren anser att brottet bör föranleda, som den misstänkte får godkänna omedelbart eller inom en viss tid. Under de förutsättningar som anges i 4 § andra stycket får strafföreläggande avse *villkorlig dom eller en sådan påföljd i förening med böter*. Under de förutsättningar som anges i 4 § fjärde stycket får strafföreläggande avse ungdomstjänst. Av 5 a § framgår att ett strafföreläggande också får omfatta ett enskilt anspråk som avser betalningsskyldighet.

Föreläggande av ordningsbot enligt detta kapitel innebär att den misstänkte föreläggs ett bötesstraff, efter vad som bestämts enligt 14 §, som han eller hon får godkänna omedelbart eller inom en viss tid.

Om ett brott är förenat med egendoms förverkande, annan sådan särskild rättsverkan eller särskild rättsverkan i form av avgift enligt lagen (1994:419) om brottsofferfond, ska också en sådan särskild rättsverkan omfattas av ett strafföreläggande eller ett föreläggande av ordningsbot. Detsamma gäller kostnad för provtagning och analys av blod, urin och saliv som avser den misstänkte och som har gjorts för utredning om brottet. I fråga om sådan kostnad ska 31 kap. 1 § och bestämmelserna om särskild rättsverkan tillämpas.

Om ett brott är förenat med företagsbot ska boten också föreläggas genom strafföreläggande som den misstänkte får godkänna.

4 §⁹

Bötesstraff får föreläggas genom strafföreläggande för brott där böter ingår i straffskalan, dock inte normerade böter. Det finns särskilda bestämmelser om föreläggande av bötesstraff för brott som har begåtts av någon som är under arton år. Bestämmelsen i 34 kap. 1 § första stycket brottsbalken är tillämplig vid föreläggande av bötesstraff.

Villkorlig dom eller sådan påföljd i förening med böter får föreläggas genom strafföreläggande i fall då det är sannolikt att rätten skulle döma till sådan påföljd. Detta gäller dock inte för brott som har begåtts av någon som inte har fyllt arton år eller om det finns anledning att

Villkorligt fängelse utan tilläggs-sanktion och villkorligt fängelse med dagsböter får föreläggas i fall då det är sannolikt att rätten skulle döma till en sådan påföljd. Detta gäller dock inte för brott som har begåtts av någon som inte har fyllt arton år.

⁸ Senaste lydelse 2023:311.

⁹ Senaste lydelse 2023:311.

förena den villkorliga domen med en föreskrift om samhällstjänst.

Företagsbot får föreläggas genom straffföreläggande i fall då boten inte överstiger tre miljoner kronor.

Ungdomstjänst får föreläggas genom straffföreläggande för brott som har begåtts av någon innan han eller hon har fyllt arton år under de förutsättningar som anges i 32 kap. 2 § brottsbalken. Innan ungdomstjänst föreläggs ska ett sådant yttrande som avses i 11 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare inhämtas.

10 §¹⁰

Ett straffföreläggande kan godkännas på förhand av den misstänkte, om föreläggandet inte kommer att avse *villkorlig dom* eller ungdomstjänst. Ett förhandsgodkännande ska vara skriftligt, skrivas under av den misstänkte och innehålla

Ett straffföreläggande kan godkännas på förhand av den misstänkte, om föreläggandet inte kommer att avse *villkorligt fängelse* eller ungdomstjänst. Ett förhandsgodkännande ska vara skriftligt, skrivas under av den misstänkte och innehålla

1. uppgift om det brott som godkännandet avser, varvid brottets art samt tiden och platsen för brottet ska anges, och

2. uppgift om den bötespåföljd, den särskilda rättsverkan och det enskilda anspråk som den misstänkte godtar.

Om ett förhandsgodkännande lämnas elektroniskt gäller 9 § andra stycket.

Ett förhandsgodkännande av ett straffföreläggande får återkallas av den misstänkte.

Straffföreläggandet anses godkänt enligt 3 § andra stycket när det har utfärdats.

49 kap.

5 §¹¹

En tingsrätts beslut får överklagas särskilt, om tingsrätten i beslutet

1. avvisat ett ombud, ett biträde eller en försvarare eller ogillat ett yrkande om detta,

2. ogillat ett yrkande av tredje man att få delta i rättegången som intervenient eller målsägande eller prövat en fråga enligt 13 kap. 7 § om övertagande av ett käromål,

3. förelagt en part eller någon annan att lägga fram skriftligt bevis eller att tillhandahålla föremål för syn eller besiktning eller vid prövning enligt 3 kap. 4 § första stycket 4 eller 5 tryckfrihetsförordningen eller 2 kap. 4 § första stycket 4 eller 5 yttrandefrihetsgrundlagen funnit det vara av synnerlig vikt att en uppgift som avses där lämnas vid vittnesförhör eller förhör med en part under sanningsförsäkran,

4. prövat en fråga om utdömande av förelagt vite eller häkte eller om ansvar för förseelse i rättegången eller om skyldighet för någon att ersätta rättegångskostnad,

¹⁰ Senaste lydelse 2023:311.

¹¹ Senaste lydelse 2018:1909.

5. prövat en fråga om ersättning eller förskott av allmänna medel till målsägande eller enskild part eller om ersättning eller förskott till biträde, försvarare, vittne, sakkunnig eller någon annan,

6. prövat en fråga i tvistemål om kvarstad eller annan åtgärd enligt 15 kap. eller i brottmål om häktning, tillstånd till restriktioner enligt 24 kap. 5 a §, en åtgärd som avses i 25–28 kap. eller omhändertagande enligt 28 kap. brottsbalken,

6. prövat en fråga i tvistemål om kvarstad eller annan åtgärd enligt 15 kap. eller i brottmål om häktning, tillstånd till restriktioner enligt 24 kap. 5 a §, en åtgärd som avses i 25–28 kap. eller omhändertagande enligt 27 kap. 9 § brottsbalken,

7. avslagit en begäran om biträde eller försvarare, avslagit en begäran om byte av biträde eller försvarare eller utsett någon annan än den parten föreslagit till ett sådant uppdrag,

8. prövat en fråga som gäller rättshjälp enligt rättshjälpslagen (1996:1619) i annat fall än som avses i 5 eller 7, eller

9. avslagit en begäran om att ersättning till vittne som åberopats av en enskild part ska betalas av allmänna medel enligt 36 kap. 24 § andra stycket.

51 kap.

8 §¹²

Beviljas prövningstillstånd eller krävs inte sådant tillstånd, *skall* överklagandet delges motparten med föreläggande att svara skriftligen inom en viss tid, om detta inte redan har skett eller inte behövs enligt andra stycket. I mål om allmänt åtal får överklagandet dock översändas till åklagaren utan delgivning. Uppgift om målsägandes eller vittnens ålder, yrke och bostadsadress som saknar betydelse för åtalet *skall* inte framgå av de handlingar som delges den tilltalade i mål om allmänt åtal.

Beviljas prövningstillstånd eller krävs inte sådant tillstånd, *ska* överklagandet delges motparten med föreläggande att svara skriftligen inom en viss tid, om detta inte redan har skett eller inte behövs enligt andra stycket. I mål om allmänt åtal får överklagandet dock översändas till åklagaren utan delgivning. Uppgift om målsägandes eller vittnens ålder, yrke och bostadsadress som saknar betydelse för åtalet *ska* inte framgå av de handlingar som delges den tilltalade i mål om allmänt åtal.

Om det är uppenbart att överklagandet är ogrundat, får hovrätten genast meddela dom i målet.

Har tingsrätten avslagit ett yrkande om en åtgärd som avses i 26–28 kap. eller upphävt ett beslut om en sådan åtgärd, får hovrätten omedelbart bevilja åtgärden att gälla tills vidare. Har tingsrätten beviljat en sådan åtgärd, får hovrätten omedelbart besluta att tingsrättens beslut tills vidare inte

Har tingsrätten avslagit ett yrkande om en åtgärd som avses i 26–28 kap. eller upphävt ett beslut om en sådan åtgärd, får hovrätten omedelbart bevilja åtgärden att gälla tills vidare. Har tingsrätten beviljat en sådan åtgärd, får hovrätten omedelbart besluta att tingsrättens beslut tills vidare inte

¹² Senaste lydelse 2005:683.

får verkställas. I frågor om häktning, reseförbud eller omhändertagande enligt 28 kap. brottsbalken får hovrätten ändra tingsrättens beslut även om motparten inte hörts.

Om hovrätten beslutat häkta någon som inte är personligen närvarande vid rätten, *skall* 24 kap. 17 § tredje och fjärde styckena tillämpas.

får verkställas. I frågor om häktning, reseförbud eller omhändertagande enligt 27 kap. 9 § brottsbalken får hovrätten ändra tingsrättens beslut även om motparten inte *har* hörts.

Om hovrätten beslutat häkta någon som inte är personligen närvarande vid rätten, *ska* 24 kap. 17 § tredje och fjärde styckena tillämpas.

13 §¹³

Hovrätten får avgöra målet utan huvudförhandling, om det är uppenbart att överklagandet är ogrundat.

Om saken kan utredas tillfredsställande får hovrätten avgöra målet utan huvudförhandling,

1. om åklagaren har överklagat endast till den tilltalades förmån,

2. om endast den tilltalade har överklagat och hans eller hennes ändringsyrkande godtas av motparten,

3. om det inte finns anledning att döma den tilltalade till ansvar eller döma ut påföljd eller döma till annan påföljd än böter eller villkorlig dom eller sådana påföljder i förening,

4. om parterna har begärt att målet ska avgöras utan huvudförhandling, eller

5. om ingen av parterna, sedan fråga väckts om avgörande utan huvudförhandling, haft någon invändning mot detta.

Om en part har begärt huvudförhandling i fall som avses i andra stycket 1–3, ska sådan hållas, om det inte är obehövligt.

Med de påföljder som anges i andra stycket 3 likställs vite och, om det inte samtidigt är fråga om förverkande av villkorligt medgiven frihet från fängelsestraff, beslut enligt 34 kap. 3 § brottsbalken. Det som sägs i andra stycket 3 om villkorlig dom gäller inte villkorlig dom som förenas med föreskrift om samhällstjänst.

3. om det inte finns anledning att döma den tilltalade till ansvar eller döma ut påföljd eller döma till annan påföljd än ovillkorligt fängelse i högst sex månader, villkorligt fängelse eller böter,

4 a § samma balk, om den sammanlagda strafftiden inte överstiger sex månader. Med de påföljder som anges i andra stycket 3 jämföras beslut om utdömmande av vite och beslut enligt 34 kap. 3 § brottsbalken.

Andra stycket 3 gäller också via förverkande av villkorligt medgiven frihet enligt 34 kap. 5 § brottsbalken och vid upphävande av beslut om att ett tidigare utdömt fängelsestraff ska vara villkorligt enligt 34 kap. 4 a § samma balk, om den sammanlagda strafftiden inte överstiger sex månader. Med de påföljder som anges i andra stycket 3 jämföras beslut om utdömmande av vite och beslut enligt 34 kap. 3 § brottsbalken.

Om överklagandet avser även annat än ansvar, får målet avgöras utan huvudförhandling endast om denna talan enligt 50 kap. 13 § får prövas utan huvudförhandling.

¹³ Senaste lydelse 2016:492.

För prövning som inte avser själva saken behöver huvudförhandling inte hållas.

Lydelse enligt SFS 2026:515

Föreslagen lydelse

25 §

Om endast den tilltalade har överklagat tingsrättens dom eller om åklagaren har överklagat domen till den tilltalades fördel får hovrätten inte döma till en påföljd som är att anse som svårare eller mer ingripande för den tilltalade än den som tingsrätten dömt till. Hovrätten får dock överlämna den tilltalade till *särskild vård enligt 31 eller 32 kap. brottsbalken* eller, om tingsrätten *beslutat om sådan vård*, döma till annan påföljd.

Första stycket gäller inte om

1. *tingsrätten har förenat en villkorlig dom eller en skyddstillsyn med en föreskrift som förutsätter samtycke och den tilltalade inte längre samtycker till föreskriften,*

2. *tingsrätten har bestämt påföljden till skyddstillsyn och den tilltalade har misskött skyddstillsynen på ett sådant sätt att det finns förutsättningar enligt 28 kap. 8 § brottsbalken att undanröja den, eller*

3. det kommer fram utredning som innebär att det enligt 58 kap. 3 § första stycket 3 finns förutsättningar för resning i fråga om påföljd.

Om endast den tilltalade har överklagat tingsrättens dom eller om åklagaren har överklagat domen till den tilltalades fördel får hovrätten inte döma till en påföljd som är att anse som svårare eller mer ingripande för den tilltalade än den som tingsrätten dömt till. Hovrätten får dock överlämna den tilltalade till *rättsspsykiatrisk vård eller döma till en särskild ungdomspåföljd enligt 32 kap. brottsbalken* eller, om tingsrätten *bestämt en sådan påföljd*, döma till annan påföljd.

Första stycket gäller inte om det kommer fram utredning som innebär att det enligt 58 kap. 3 § första stycket 3 finns förutsättningar för resning i fråga om påföljd.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

59 kap.

7 §¹⁴

Den som vill klaga på strafföreläggande *skall* göra detta skriftligen. Skrivelsen *skall* ges in till tingsrätt som kunnat ta upp åtal för brottet.

Skrivelsen *skall* ha kommit in till tingsrätten inom ett år efter det att åtgärd för verkställighet av före-

Den som vill klaga på strafföreläggande *ska* göra detta skriftligen. Skrivelsen *ska* ges in till tingsrätt som kunnat ta upp åtal för brottet.

Skrivelsen *ska* ha kommit in till tingsrätten inom ett år efter det att åtgärd för verkställighet av före-

¹⁴ Senaste lydelse 1996:1462.

läggandet företogs hos den misstänkte. Om föreläggandet *inte* avser någon annan brottspåföljd än villkorlig dom räknas tiden från prøvotidens början. I fråga om handläggningen skall 52 kap. 2, 3 och 5–12 §§ tillämpas. Bestämmelse som avser hovrätt gäller därvid i stället tingsrätten.

läggandet företogs hos den misstänkte. Om föreläggandet avser villkorligt fängelse räknas tiden från prøvotidens början. I fråga om handläggningen ska 52 kap. 2, 3 och 5–12 §§ tillämpas. Bestämmelse som avser hovrätt gäller då i stället tingsrätten.

1. Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.
2. Äldre bestämmelser gäller för den som får dömas, döms eller har dömts till villkorlig dom eller skyddstillsyn.

6 Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs att 7 kap. 2 §, 102 kap. 20 § och 106 kap. 19, 27 och 31 §§ socialförsäkringsbalken ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 2025/26:294 Föreslagen lydelse

7 kap.

2 §

Försäkrad för statligt personskadeskydd enligt 43 kap. är

1. den som tjänstgör enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarspplikt, eller inställer sig till mönstring eller annan uttagning enligt den lagen eller genomgår militär utbildning inom Försvarsmakten som rekryt,

2. den som medverkar i räddningstjänst eller i övning med en kommunal organisation för räddningstjänst enligt lagen (2003:778) om skydd mot olyckor, eller i räddningstjänst enligt 10 kap. 1 § andra stycket luftfartslagen (2010:500),

3. den som är intagen i kriminalvårdsanstalt, i ett hem som avses i 15 kap. 1 § lagen (2026:000) om omhändertagande för vård av barn och unga eller i ett hem som avses i 22 § lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall samt den som avtjänar fängelsestraff med elektronisk övervakning i kontrollerat boende, är häktad, anhållen eller i annat fall intagen eller tagen i förvar i kriminalvårdsanstalt, häkte eller polisarrest,

4. den som utför samhällstjänst *på grund av en föreskrift som har meddelats med stöd av 27 kap. 2 a § eller 28 kap. 2 a § brottsbalken,*

4. den som utför samhällstjänst *som tilläggs sanktion till ett villkorligt fängelsestraff enligt 27 kap. 2 § brottsbalken,*

5. den som utför ungdomstjänst enligt 32 kap. 2 § brottsbalken, och

6. den som utför oavlönat arbete enligt en föreskrift som har meddelats med stöd av 2 kap. 5 § första stycket 2 lagen (2025:1053) om verkställighet av fängelsestraff med elektronisk övervakning.

Lydelse enligt SFS 2026:1232 Föreslagen lydelse

102 kap.

20 §

När den bidragsgrundande inkomsten och reduceringsinkomsten beräknas ska den handläggande myndigheten bortse från sådan förändring i utbetalning av aktivitetsersättning, sjukersättning, pensionsförmåner, äldreförsörjningsstöd och livränta som följer av att den försäkrade

– är häktad eller likställs med att vara det enligt 106 kap. 3 a §,

– är intagen i kriminalvårdsanstalt eller likställs med att vara det enligt 106 kap. 3 b §,

– avtjänar fängelsestraff med elektronisk övervakning i kontrollerat boende eller likställs

– är intagen i kriminalvårdsanstalt eller likställs med att vara det enligt 106 kap. 3 b §, *eller*

– avtjänar fängelsestraff med elektronisk övervakning i kontrollerat boende eller likställs

med den som gör det enligt 106 kap. 3 b §, *eller*

– *på grund av skyddstillsyn med särskild behandlingsplan vistas i ett sådant familjehem, stödboende eller hem för vård eller boende som avses i socialtjänstlagen (2025:400).*

med den som gör det enligt 106 kap. 3 b §.

106 kap.

19 §

Om en försäkrad som får sjukersättning eller aktivitetsersättning vistas i ett familjehem, stödboende eller hem för vård eller boende inom socialtjänsten på grund av skyddstillsyn med särskild behandlingsplan, ska han eller hon för varje dag betala för sitt uppehälle när staten bekostar vistelsen. Detsamma gäller för tid

1. *när* den försäkrade enligt 11 kap. 1 § fängelselagen (2010:610) avtjänar en del av fängelsestraffet i ett sådant hem som avses i 9 kap. 1 § socialtjänstlagen (2025:400), *eller*

2. *när* påföljden verkställs utanför anstalt enligt 4 kap. 3 eller 4 § lagen (2026:252) om verkställighet av säkerhetsförvaring, om verkställigheten utanför anstalt innebär att den dömden är placerad i ett sådant hem som avses i 9 kap. 1 § socialtjänstlagen.

En försäkrad som får sjukersättning eller aktivitetsersättning ska för varje dag betala för sitt uppehälle när staten bekostar vistelsen, om

1. den försäkrade enligt 11 kap. 1 § fängelselagen (2010:610) avtjänar en del av fängelsestraffet i ett sådant hem som avses i 9 kap. 1 § socialtjänstlagen (2025:400), *eller*

2. påföljden verkställs utanför anstalt enligt 4 kap. 3 eller 4 § lagen (2026:252) om verkställighet av säkerhetsförvaring, om verkställigheten utanför anstalt innebär att den dömden är placerad i ett sådant hem som avses i 9 kap. 1 § socialtjänstlagen.

27 §¹

Den försäkrade ska betala för sitt uppehälle för varje dag som han eller hon

1. *är häktad, är intagen i kriminalvårdsanstalt eller avtjänar fängelsestraff med elektronisk övervakning i kontrollerat boende, eller*

2. *vistas i familjehem eller hem för vård eller boende inom socialtjänsten på grund av skyddstillsyn med särskild behandlingsplan.*

Den försäkrade ska betala för sitt uppehälle för varje dag som han eller hon är häktad, är intagen i kriminalvårdsanstalt eller avtjänar fängelsestraff med elektronisk övervakning i kontrollerat boende.

¹ Ändringen innebär bl.a. att andra stycket tas bort.

Vid vistelse i ett familjehem eller ett hem för vård eller boende gäller detta endast när staten bekostar vistelsen.

31 §

Om den som får omställningspension, garantipension till omställningspension eller änkepension vistas i ett familjehem, stödboende eller hem för vård eller boende inom socialtjänsten på grund av skyddstillsyn med särskild behandlingsplan ska han eller hon för varje dag betala för sitt uppehälle när staten bekostar vistelsen. Detsamma gäller för tid när en pensionsberättigad

1. enligt 11 kap. 1 § fängelselagen (2010:610) avtjänar en del av fängelsestraffet i ett sådant hem som avses i 9 kap. 1 § socialtjänstlagen (2025:400), eller

2. har dömts till säkerhetsförvaring och påföljden verkställs utanför anstalt enligt 4 kap. 3 eller 4 § lagen (2026:252) om verkställighet av säkerhetsförvaring, om verkställigheten utanför anstalt innebär att den dömda är placerad i ett sådant hem som avses i 9 kap. 1 § socialtjänstlagen.

Den som får omställningspension, garantipension till omställningspension eller änkepension ska för varje dag betala för sitt uppehälle när staten bekostar vistelsen, om han eller hon

1. enligt 11 kap. 1 § fängelselagen (2010:610) avtjänar en del av fängelsestraffet i ett sådant hem som avses i 9 kap. 1 § socialtjänstlagen (2025:400), eller

2. har dömts till säkerhetsförvaring och påföljden verkställs utanför anstalt enligt 4 kap. 3 eller 4 § lagen (2026:252) om verkställighet av säkerhetsförvaring, om verkställigheten utanför anstalt innebär att den dömda är placerad i ett sådant hem som avses i 9 kap. 1 § socialtjänstlagen.

-
1. Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.
 2. Äldre bestämmelser gäller för den som har dömts till villkorlig dom eller skyddstillsyn.

7 Förslag till lag om ändring i lagen (1930:173) om beräkning av lagstadgad tid

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (1930:173) om beräkning av lagstadgad tid ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §¹

Infaller den tid, då enligt lag eller särskild författning en åtgärd senast ska vidtas, på en söndag, annan allmän helgdag, lördag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton, får åtgärden vidtas nästa vardag.

Första stycket gäller inte i fråga om

1. de frister för häktningsframställning och häktningsförhandling som anges i 24 kap. 12 och 13 §§, 17 § fjärde stycket och 19 § rättegångsbalken,

2. den frist för sammanträde som anges i 19 § andra stycket lagen (1988:688) om kontaktförbud och som gäller

a) i ärende om kontaktförbud avseende gemensam bostad, och

b) i ärende om förbud enligt 3 kap. 5 § första stycket 2 lagen (2015:642) om europeisk skyddsorder, och

3. den frist för övervakningsnämndens prövning av Kriminalvårdens beslut om tillfälligt omhändertagande som anges i 26 kap. 22 § och 28 kap. 11 § brottsbalken.

3. den frist för övervakningsnämndens prövning av Kriminalvårdens beslut om tillfälligt omhändertagande som anges i 26 kap. 22 § och 27 kap. 9 § brottsbalken.

1. Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

2. Äldre bestämmelser gäller för frist för övervakningsnämndens prövning av Kriminalvårdens beslut om tillfälligt omhändertagande i fråga om undanröjande av skyddstillsyn.

¹ Senaste lydelse 2022:931.

8 Förslag till lag om ändring i lagen (1946:804) om införande av nya rättegångsbalken

Härigenom föreskrivs att 19 § lagen (1946:804) om införande av nya rättegångsbalken ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt SFS 2026:518

Föreslagen lydelse

19 §

En person som har dömts till straff eller någon annan påföljd för brott genom en dom som får verkställas trots att den inte har fått laga kraft, och som är intagen i kriminalvårdsanstalt för verkställighet av påföljden, ska vid överklagande av domen anses som häktad för brottet. Detsamma gäller den som är omhändertagen enligt 28 kap. 11 § brottsbalken.

Det som i rättegångsbalken föreskrivs för brottmål ska gälla även vid förfarande om undanröjande av påföljd och utdömande av annan påföljd för brott eller om någon annan åtgärd i fråga om utdömd påföljd, om inget annat är föreskrivet. Om den dömde är intagen i anstalt för verkställighet av påföljd, ska han eller hon anses som häktad för brottet.

Om en offentlig försvarare har förordnats för den dömde i mål om undanröjande av *påföljd* enligt 27 kap. 6 § eller 28 kap. 8 § brottsbalken, ska 31 kap. rättegångsbalken om ersättningsskyldighet för den tilltalade tillämpas. I övriga mål om undanröjande av påföljd eller någon annan åtgärd i fråga om utdömd påföljd ska ersättning till försvararen alltid betalas av staten.

En person som har dömts till straff eller någon annan påföljd för brott genom en dom som får verkställas trots att den inte har fått laga kraft, och som är intagen i kriminalvårdsanstalt för verkställighet av påföljden, ska vid överklagande av domen anses som häktad för brottet. Detsamma gäller den som är omhändertagen enligt 27 kap. 9 § brottsbalken.

Det som i rättegångsbalken föreskrivs för brottmål ska gälla även vid förfarande om undanröjande av påföljd och utdömande av annan påföljd för brott *samt om undanröjande av dagsböter som tilläggssanktion till villkorligt fängelse eller upphävande av beslut om att ett fängelsestraff ska vara villkorligt* eller om någon annan åtgärd i fråga om utdömd påföljd, om inget annat är föreskrivet. Om den dömde är intagen i anstalt för verkställighet av påföljd, ska han eller hon anses som häktad för brottet.

Om en offentlig försvarare har förordnats för den dömde i mål om undanröjande av *dagsböter som tilläggssanktion till villkorligt fängelse* enligt 27 kap. 4 § brottsbalken *eller mål om upphävande av beslut om att ett fängelsestraff ska vara villkorligt* enligt 27 kap. 7 § samma balk, ska 31 kap. rättegångsbalken om ersättningsskyldighet för den tilltalade tillämpas. I övriga mål om undanröjande av påföljd eller någon annan åtgärd i fråga om utdömd påföljd ska ersättning till försvararen alltid betalas av staten.

-
1. Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.
 2. Äldre bestämmelser gäller för den som har dömts till villkorlig dom eller skyddstillsyn.

9 Förslag till lag om ändring i lagen (1957:668) om utlämning för brott

Härigenom föreskrivs att 11 § lagen (1957:668) om utlämning för brott ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 §¹

Den som *här i riket* är åtalad för annat brott, för vilket är *stadgat* fängelse, eller som enligt dom mot honom *skall undergå* fängelse eller *eljest omhändertagas* på anstalt, *må ej* utlämnas så länge hindret består. *Samma lag vare*, om förundersökning inletts för brott *som nyss nämnts*.

Utan hinder av vad i första stycket sägs må utlämning *äga rum* för rättegång om den gärning som avses med den främmande statens begäran, på villkor att den utlämnade senare överlämnas till svensk myndighet enligt vad regeringen bestämmer.

Den som i *Sverige* är åtalad för annat brott, för vilket är *föreskrivet* fängelse, eller som enligt dom mot honom *eller henne ska avtjäna ovillkorligt* fängelse eller *annars omhändertas* på anstalt, *får inte* utlämnas så länge hindret består. *Detsamma gäller* om förundersökning *har* inletts för *ett sådant* brott.

Första stycket *hindrar inte att* utlämning *får ske* för rättegång om den gärning som avses med den främmande statens begäran, på villkor att den utlämnade senare överlämnas till svensk myndighet enligt vad regeringen bestämmer.

Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

¹ Senaste lydelse 1975:292.

10 Förslag till lag om ändring i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare

Härigenom föreskrivs att 27 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 2025/26:293 Föreslagen lydelse

27 §

Mål mot den som inte har fyllt arton år ska, om målet avser brott på vilket fängelse kan följa, om möjligt sättas ut till handläggning på ett sådant sätt att målet inte drar till sig uppmärksamhet.

Rätten får i mål mot den som inte har fyllt arton år besluta att målet ska handläggas inom stängda dörrar, om offentlighet vid förhandlingen är till uppenbar olägenhet på grund av den uppmärksamhet den tilltalade kan antas bli föremål för. Om rätten anser att ett sådant beslut bör meddelas och om någon som har fyllt arton år också är tilltalad i målet, ska rätten handlägga åtalet mot den som är under arton år som ett särskilt mål, om det kan ske utan att utredningen avsevärt försvåras.

Även om beslut meddelas enligt andra stycket får rättens ordförande tillåta att den tilltalades anhöriga och andra vars närvaro kan väntas bli till nytta får närvara vid handläggningen.

I mål mot den som inte har fyllt arton år ska tingsrätten hålla huvudförhandling även om det inte finns anledning att döma till någon annan påföljd än böter *eller villkorlig dom eller sådana påföljder i förening.*

I mål mot den som inte har fyllt arton år ska tingsrätten hålla huvudförhandling även om det inte finns anledning att döma till någon annan påföljd än böter, *villkorligt fängelse utan tilläggssanktion eller villkorligt fängelse med dagsböter.*

Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

11 Förslag till lag om ändring i passlagen (1978:302)

Härigenom föreskrivs att 19 § passlagen (1978:302) ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt SFS 2026:520

Föreslagen lydelse

19 §

Passtillstånd krävs för den som

1. avtjänar fängelsestraff och inte är villkorligt frigiven, *utom när straffet är en månad eller kortare tid,*

2. avtjänar säkerhetsförvaring, eller

3. står under övervakning efter dom på *skyddstillsyn* eller efter villkorlig frigivning från fängelse.

1. avtjänar *ett ovillkorligt* fängelsestraff och inte är villkorligt frigiven,

3. står under övervakning efter dom på *villkorligt fängelse* eller efter villkorlig frigivning från fängelse.

-
1. Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.
 2. Äldre bestämmelser gäller i frågor om passtillstånd för den som står under övervakning efter dom på skyddstillsyn.

12 Förslag till lag om ändring i lagen (1978:801) om internationellt samarbete rörande kriminalvård i frihet

Härigenom föreskrivs att 2, 13 och 20 §§ lagen (1978:801) om internationellt samarbete rörande kriminalvård i frihet ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §¹

Samarbete enligt denna lag avser

1. verkställighet i Sverige av

a) utländsk *brottmålsdom*, varigenom den dömden har erhållit villkorligt anstånd med ådömande av straff eller verkställighet av frihetsstraff eller på annat liknande sätt ålagts att under en prøvotid undergå kriminalvård i frihet,

b) utländsk *brottmålsdom* avseende frihetsberövande påföljd, sedan den dömden enligt beslut i den främmande staten har frigivits villkorligt eller annars överförs till kriminalvård utom anstalt,

2. verkställighet i främmande stat av

a) svensk dom på *skyddstillsyn*,

b) svensk dom på fängelse, sedan den dömden enligt beslut här i landet har frigivits villkorligt.

Vad som föreskrivs i denna lag om utländsk brottmålsdom gäller även i fråga om annat avgörande i främmande stat som har meddelats efter rättegång i brottmål.

a) utländsk *brottmålsdom*, varigenom den dömden har erhållit villkorligt anstånd med ådömande av straff eller verkställighet av frihetsstraff eller på annat liknande sätt ålagts att under en prøvotid undergå kriminalvård i frihet,

b) utländsk *brottmålsdom* avseende frihetsberövande påföljd, sedan den dömden enligt beslut i den främmande staten har frigivits villkorligt eller annars överförs till kriminalvård utom anstalt,

a) svensk dom på *villkorligt fängelse med övervakning eller samhällstjänst*,

13 §²

I fråga om kriminalvården under prøvotiden tillämpas 26 kap. 11, 13–18 §§ och 19 § första stycket brottsbalken.

En föreskrift eller ett beslut enligt 26 kap. 16 eller 17 § brottsbalken får inte innebära en skärpning i förhållande till vad som bestämts i den främmande staten.

I fråga om kriminalvården under prøvotiden tillämpas 26 kap. 11, 13–18 §§ och 19 § första stycket brottsbalken *och lagen (2026:000) om verkställighet av villkorligt fängelse*.

En föreskrift eller ett beslut enligt 26 kap. 16 eller 17 § brottsbalken *eller 3 kap. 4, 5, 6, 7, 8 eller 9 § lagen om verkställighet av villkorligt fängelse* får inte innebära en

¹ Senaste lydelse 1981:222.

² Senaste lydelse 2021:445.

skärpning i förhållande till vad som bestämts i den främmande staten.

20 §

Undanröjs villkorlig dom eller skyddstillsyn, som har ådömts enligt 18 §, och döms i stället till fängelse på viss tid, skall den dömden, i den mån det med hänsyn till omständigheterna prövas skäligt, räknas till godo dels vad han kan ha utstått av frihetsberövande påföljd som ådömts genom den utländska domen för brott som omfattades av framställningen om verkställighet, dels tid varunder han med anledning av sådant brott varit anhållen eller häktad i den främmande staten. Därvid får bestämmas lindrigare straff än vad som är föreskrivet för gärningen.

Om påföljden har bestämts till villkorligt fängelse enligt 18 § och rätten senare upphäver beslutet om villkorlighet ska den dömden, i den mån det är skäligt, tillgodoräknas dels tid som han eller hon har avtjänat av en frihetsberövande påföljd som dömts ut genom den utländska domen för brott som omfattades av framställningen om verkställighet, dels tid under vilken han eller hon med anledning av ett sådant brott varit anhållen eller häktad i den främmande staten. I sådana fall får det bestämmas ett lindrigare straff än vad som är föreskrivet för brottet.

-
1. Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.
 2. För domar som avser villkorlig dom eller skyddstillsyn gäller 2 och 20 §§ i den äldre lydelsen.
 3. För utländska påföljder som verkställs i Sverige i ärenden om överförande av verkställighet som har inletts före ikraftträdandet gäller 13 § i den äldre lydelsen.

13 Förslag till lag om ändring i bötesverkställighetslagen (1979:189)

Härigenom föreskrivs att 15 och 22 §§ bötesverkställighetslagen (1979:189) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

15 §¹

Om böter inte har kunnat drivas in och det beror på trots från den bötfällde, ska böterna på talan av åklagare förvandlas till fängelse. Bötesförvandling ska också ske om det av särskilda skäl är motiverat från allmän synpunkt.

Om den bötfällde, när förvandlingsstraffet ska beslutas, är skyldig att betala även andra böter än sådana som avses i första stycket, ska också dessa böter förvandlas.

Förvandlingsstraffet ska bestämmas till fängelse i lägst en och högst tre månader.

Om böter inte har kunnat drivas in och det beror på trots från den bötfällde, ska böterna på talan av åklagare förvandlas till *ovillkorligt* fängelse. Bötesförvandling ska också ske om det av särskilda skäl är motiverat från allmän synpunkt.

22 §²

Förvandling av böter får *ej* ske av

1. böter, som har *å dömts* för brott som enligt domen begåtts under påverkan av en allvarlig psykisk störning,

2. vite som har *ut dömts* för underlåtenhet att fullgöra dom eller beslut rörande saken i mål som har handlagts enligt lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister.

Om hinder i andra fall mot förvandling av böter eller viten finns särskilda bestämmelser.

Förvandling av böter får *inte* ske av

1. böter, som har *dömts ut* för brott som enligt domen begåtts under påverkan av en allvarlig psykisk störning,

2. böter som *utgör tilläggssanktion till villkorligt fängelse, eller*

3. vite som har *dömts ut* för underlåtenhet att fullgöra dom eller beslut rörande saken i mål som har handlagts enligt lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister.

Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

¹ Senaste lydelse 2025:1417.

² Senaste lydelse 1991:1140.

14 Förslag till lag om ändring i lagen (1988:688) om kontaktförbud

Härigenom föreskrivs att 1 a § lagen (1988:688) om kontaktförbud¹ ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt SFS 2026:522

Föreslagen lydelse

1 a §

Föresättningar i 1 § för att meddela ett kontaktförbud enligt den paragrafen ska alltid anses uppfyllda om

1. den som förbudet avses gälla mot har dömts för brott mot den som förbudet avses skydda,
2. brottsligheten har innefattat angrepp mot liv, hälsa, frihet eller frid,
3. brottsligheten har begåtts mot en närstående eller tidigare närstående,
4. brottslighetens straffvärde uppgår till fängelse i sex månader eller mer, och

5. det inte finns särskilda skäl mot att meddela ett kontaktförbud.

Om domen avser olaga förföljelse eller hedersförtryck enligt 4 kap. 4 b eller 4 e § brottsbalken, gäller första stycket även om de krav som följer av första stycket 3 eller 4 inte är uppfyllda.

Ett kontaktförbud får meddelas med stöd av första och andra styckena inom följande tider när den som förbudet avses gälla mot har dömts till

1. fängelse, fram till dess att påföljden helt har verkställts, dock under minst ett år från frigivningen, 2. rättspsykiatrisk vård, senast ett år från det att domen i den del som avser påföljd har fått laga kraft mot den dömde.	1. <i>ovillkorligt</i> fängelse, fram till dess att påföljden helt har verkställts, dock under minst ett år från frigivningen, 2. rättspsykiatrisk vård, senast ett år från det att vården har upphört, 3. <i>villkorligt fängelse eller annan</i> påföljd, senast ett år från det att domen i den del som avser påföljd har fått laga kraft mot den dömde.

Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 2011:487.

15 Förslag till lag om ändring i lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall¹

dels att 46 § ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 46 § ska utgå.

Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

¹ Senaste lydelse av 46 § 2005:467.

16 Förslag till lag om ändring i lagen (1991:1137) om rättspsykiatrisk undersökning

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1991:1137) om rättspsykiatrisk undersökning ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

I brottmål får rätten besluta om rättspsykiatrisk undersökning i syfte att kunna bedöma

1. om det finns medicinska förutsättningar att överlämna den misstänkte till rättspsykiatrisk vård enligt 31 kap. 3 § brottsbalken, eller

2. om den misstänkte har begått gärningen under påverkan av en allvarlig psykisk störning och i så fall tillståndets betydelse för frågan om påföljdsvalet enligt 30 kap. 6 § brottsbalken.

2. om den misstänkte har begått gärningen under påverkan av en allvarlig psykisk störning och i så fall tillståndets betydelse för frågor som avses i 31 kap. 4–6 §§ brottsbalken.

Ändamålet med undersökningen ska anges i rättens beslut. Avser beslutet en undersökning enligt första stycket 1, ska det av beslutet framgå om undersökningen ska omfatta förutsättningarna för vård med särskild utskrivningsprövning. Avser beslutet en undersökning enligt första stycket 2, får rätten besluta att undersökningen ska omfatta även frågan om huruvida den misstänkte

1. till följd av störningen har saknat förmåga att inse gärningens innebörd eller att anpassa sitt handlande efter en sådan insikt, eller

2. i anslutning till brottet själv genom rus eller på något annat liknande sätt har vållat det tillstånd som avses i 1 eller som utgör störningen.

Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

¹ Senaste lydelse 2008:321.

17 Förslag till lag om ändring i lagen (1991:2041) om särskild personutredning i brottmål, m.m.

Härigenom föreskrivs att 1 och 4 §§ lagen (1991:2041) om särskild personutredning i brottmål, m.m. ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

När det i ett brottmål för att avgöra påföljdsfrågan eller *annars* behövs en särskild utredning om en misstänkts personliga förhållanden eller om *åtgärder som kan antas bidra till att han eller hon avhåller sig från fortsatt brottslighet, skall* ett yttrande *inhämtas* från Kriminalvården.

Ett sådant yttrande behöver dock inte *inhämtas*, om den utredning som behövs ändå finns tillgänglig för rätten eller om den *inhämtas* på annat sätt.

När det i ett brottmål för att avgöra påföljdsfrågan eller *någon annan fråga som prövas i målet* behövs en särskild utredning om en misstänkts personliga förhållanden eller om *verkställigheten av en påföljd som den misstänkte kan komma att dömas till eller tidigare har dömts till, ska* ett yttrande *hämtas in* från Kriminalvården.

Ett sådant yttrande behöver dock inte *hämtas in*, om den utredning som behövs ändå finns tillgänglig för rätten eller om den *hämtas in* på annat sätt.

4 §²

Visar det sig under utredningen att den misstänkte behöver personligt stöd eller annan hjälp, får Kriminalvården förordna en förtroendeman för *honom*, om han samtycker till det. Om den misstänkte begär det, *skall* förtroendemannen entledigas.

Ett uppdrag som förtroendeman upphör när

1. förundersökningen avslutas utan att åtal väcks,
2. åtalet läggs ned,
3. dom meddelas varigenom den misstänkte frikänns eller förklaras fri från påföljd eller påföljd efterges,
4. dom meddelas varigenom den misstänkte döms till böter *eller villkorlig dom, eller*

Visar det sig under utredningen att den misstänkte behöver personligt stöd eller annan hjälp, får Kriminalvården förordna en förtroendeman för *den misstänkte*, om han *eller hon* samtycker till det. Om den misstänkte begär det, *ska* förtroendemannen entledigas.

5. verkställbar dom rörande annan påföljd föreligger mot den misstänkte.

¹ Senaste lydelse 2005:980.

² Senaste lydelse 2005:980.

-
1. Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.
 2. I fråga om den som döms till villkorlig dom gäller 4 § i den äldre lydelsen.

18 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:620) om belastningsregister

Härigenom föreskrivs att 3 och 17 §§ lagen (1998:620) om belastningsregister ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 2025/26:293 Förslagen lydelse

3 §

Registret ska innehålla uppgifter om den som

1. genom dom, beslut, strafföreläggande eller föreläggande av ordningsbot har ålagts påföljd för brott,

2. har ålagts förvandlingsstraff för böter,

3. med tillämpning av 30 kap. 6 § brottsbalken har förklarats fri från påföljd,

4. på grund av åklagares beslut enligt 20 kap. 7 § rättegångsbalken, 9 eller 17 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare eller 46 § lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall inte har åtalats för brott,

5. har meddelats

a) kontaktförbud enligt lagen (1988:688) om kontaktförbud,

b) tillträdesförbud enligt lagen (2005:321) om tillträdesförbud vid idrottsarrangemang, dock inte tillträdesförbud enligt 9 a § i den lagen,

c) förbud enligt 3 kap. 5 § lagen (2015:642) om europeisk skyddsorder,

d) tillträdesförbud enligt lagen (2021:34) om tillträdesförbud till butiker, badanläggningar och bibliotek, eller

e) vistelseförbud enligt lagen (2024:7) om preventiva vistelseförbud, eller

6. genom dom i mål om bevistalan enligt lagen med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare har förklarats ha begått brott.

17 §

Utöver vad som följer av 16 § ska uppgifter om

1. *fängelse-* eller förvandlingsstraff för böter gallras tio år efter frigivningen, 1. *ovillkorligt fängelse* eller förvandlingsstraff för böter gallras tio år efter frigivningen,

2. fängelsestraff som ska anses helt verkställt genom tidigare frihetsberövande eller från vilket någon genom beslut om nåd helt har befriats gallras tio år efter domen eller beslutet,

3. förvandlingsstraff för böter som har fallit bort enligt 18 § bötesverkställighetslagen (1979:189) gallras fem år efter det att straffet föll bort,

4. säkerhetsförvaring gallras tio år efter det att påföljden är helt verkställd,

5. *skyddstillsyn eller villkorlig dom* gallras 5. *villkorligt fängelse* gallras

a) tio år efter domen eller beslutet, eller

b) fem år efter domen eller beslutet, om uppgiften avser en person som var under 18 år vid tidpunkten för brottet eller brotten,

6. ungdomsvård, ungdomstjänst eller ungdomsövervakning gallras

a) tio år efter domen eller beslutet, eller

b) fem år efter domen eller beslutet, om uppgiften avser en person som var under 18 år vid tidpunkten för brottet eller brotten,

7. överlämnande till vård enligt lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall gallras

a) tio år efter domen eller beslutet, eller

b) fem år efter domen eller beslutet, om uppgiften avser en person som var under 18 år vid tidpunkten för brottet eller brotten,

8. överlämnande till rättspsykiatrisk vård gallras tio år efter utskrivningen,

9. böter gallras fem år efter domen, beslutet eller godkännandet av strafföreläggandet eller föreläggandet av ordningsbot,

10. att någon enligt 30 kap. 6 § brottsbalken har förklarats fri från påföljd gallras

a) tio år efter domen eller beslutet, eller

b) fem år efter domen eller beslutet, om uppgiften avser en person som var under 18 år vid tidpunkten för brottet eller brotten,

11. åklagares beslut att inte åtala för brott gallras

a) tio år efter beslutet, eller

b) tre år efter beslutet, om uppgiften avser en person som var under 18 år vid tidpunkten för brottet,

12. beslut om kontaktförbud enligt lagen (1988:688) om kontaktförbud och förbud enligt 3 kap. 5 § lagen (2015:642) om europeisk skyddsorder gallras tio år efter beslutet,

13. beslut om tillträdesförbud enligt lagen (2005:321) om tillträdesförbud vid idrottsarrangemang och lagen (2021:34) om tillträdesförbud till butiker, badanläggningar och bibliotek gallras fem år efter beslutet,

14. beslut om vistelseförbud enligt lagen (2024:7) om preventiva vistelseförbud gallras

7. överlämnande till rättspsykiatrisk vård gallras tio år efter utskrivningen,

8. böter gallras fem år efter domen, beslutet eller godkännandet av strafföreläggandet eller föreläggandet av ordningsbot,

9. att någon enligt 31 kap. 6 § brottsbalken har förklarats fri från påföljd gallras

10. åklagares beslut att inte åtala för brott gallras

11. beslut om kontaktförbud enligt lagen (1988:688) om kontaktförbud och förbud enligt 3 kap. 5 § lagen (2015:642) om europeisk skyddsorder gallras tio år efter beslutet,

12. beslut om tillträdesförbud enligt lagen (2005:321) om tillträdesförbud vid idrottsarrangemang och lagen (2021:34) om tillträdesförbud till butiker, badanläggningar och bibliotek gallras fem år efter beslutet,

13. beslut om vistelseförbud enligt lagen (2024:7) om preventiva vistelseförbud gallras

- a) tio år efter beslutet, eller
- b) fem år efter beslutet, om uppgiften avser en person som var under 18 år vid tidpunkten för beslutet, och

15. att någon genom dom i mål om bevistalan har förklarats ha begått brott gallras fem år efter domen.	14. att någon genom dom i mål om bevistalan har förklarats ha begått brott gallras fem år efter domen.
--	--

-
1. Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.
 2. För uppgift som avser beslut enligt lagen (1988:870) om vård av missbrukare gäller 3 § i den äldre lydelsen.
 3. För uppgift om domar och beslut som avser villkorlig dom, skyddstillsyn eller överlämnande till vård enligt lagen (1988:870) om vård av missbrukare gäller 17 § i den äldre lydelsen.

19 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:714) om ersättning vid frihetsberövanden och andra tvångsåtgärder

Härigenom föreskrivs att 4 § lagen (1998:714) om ersättning vid frihetsberövanden och andra tvångsåtgärder ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt SFS 2026:528

Föreslagen lydelse

4 §

Den som har avtjänat fängelsestraff, säkerhetsförvaring eller förvandlingsstraff för böter har rätt till ersättning, om det efter överklagande eller anlitande av särskilt rättsmedel meddelas frikännande dom eller döms ut en mindre ingripande påföljd eller om den dom som har legat till grund för verkställigheten undanröjs utan beslut om ny handläggning. Detsamma gäller den som efter beslut av domstol enligt 31 kap. 3 § brottsbalken har varit intagen för rättspsykiatrisk vård.

Den som har avtjänat *ett ovillkorligt* fängelsestraff, säkerhetsförvaring eller förvandlingsstraff för böter har rätt till ersättning, om det efter överklagande eller anlitande av särskilt rättsmedel meddelas frikännande dom eller döms ut en mindre ingripande påföljd eller om den dom som har legat till grund för verkställigheten undanröjs utan beslut om ny handläggning. Detsamma gäller den som efter beslut av domstol enligt 31 kap. 3 § brottsbalken har varit intagen för rättspsykiatrisk vård.

Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

20 Förslag till lag om ändring i utlänningslagen (2005:716)

Härigenom föreskrivs att 8 a kap. 1 § och 12 kap. 9 § utlänningslagen (2005:716) ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt SFS 2026:1259

Föreslagen lydelse

8 a kap.

1 §

En utlänning ska utvisas ur Sverige om

1. utlänningen döms för brott till en strängare påföljd än böter eller om en domstol undanröjer en påföljd som utlänningen har dömts till och dömer till en strängare påföljd än böter,

1. utlänningen döms för brott till en strängare påföljd än böter eller om en domstol undanröjer en påföljd som utlänningen har dömts till och dömer till en strängare påföljd än böter *eller upphäver ett beslut om att ett fängelsestraff ska vara villkorligt,*

2. de särskilda förutsättningarna enligt 3–6 §§ för utvisning av utlänningar som tillhör vissa personkategorier är uppfyllda, och

3. skälen som talar för utvisning väger tyngre än skälen som talar emot.

Lydelse enligt SFS 2026:1339

Föreslagen lydelse

12 kap.

9 §

Ett beslut om att avvisa eller utvisa en utlänning får inte verkställas förrän utlänningen har avtjänat ett fängelsestraff som han eller hon har dömts till eller verkställigheten av fängelsestraffet har flyttats över till ett annat land.

Ett beslut om att avvisa eller utvisa en utlänning får inte verkställas förrän utlänningen har avtjänat ett *ovillkorligt* fängelsestraff som han eller hon har dömts till eller verkställigheten av fängelsestraffet har flyttats över till ett annat land.

Om allmänt åtal har väckts mot utlänningen, får ett beslut om avvisning eller utvisning inte verkställas förrän åtalet har prövats slutligt eller åtalet har lagts ned.

Om en förundersökning har inletts mot en utlänning om brott för vilket fängelse är föreskrivet, får ett beslut om att avvisa eller utvisa utlänningen inte verkställas förrän förundersökningen har lagts ned eller avslutats utan att allmänt åtal har väckts.

Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

21 Förslag till lag om ändring i fängelselagen (2010:610)

Härigenom föreskrivs att 11 kap. 3 § fängelselagen (2010:610) ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt SFS 2026:927

Föreslagen lydelse

11 kap.

3 §

En frigivningsförebereadande åtgärd får inte beviljas innan minst halva strafftiden, dock minst tre månader, har avtjänats.

Om *det finns särskilda skäl* får en sådan åtgärd beviljas trots att den tid som avses i första stycket inte har förflutit.

Om *missbruk av beroendeframkallande medel eller något annat särskilt förhållande som kräver vård eller annan behandling i väsentlig grad har bidragit till att brottet har begåtts* får en sådan åtgärd beviljas trots att den tid som avses i första stycket inte har förflutit. *Detsamma gäller om det annars finns särskilda skäl.*

Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

22 Förslag till lag om ändring i häkteslagen (2010:611)

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 2 § häkteslagen (2010:611) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

2 §¹

Denna lag gäller den som är

1. häktad, anhållen eller gripen på grund av misstanke om brott,
2. häktad av annan anledning än misstanke om brott,
3. intagen i ett häkte eller en polisarrest i avvaktan på att han eller hon ska förpassas till en kriminalvårdsanstalt eller ett särskilt ungdomshem,
4. tillfälligt placerad i ett häkte med stöd av fängelselagen (2010:610), eller
5. omhändertagen enligt 28 kap. 5. omhändertagen enligt 27 kap. 9 § 11 § fjärde stycket brottsbalken i avvaktan på att ett beslut om undanröjande av skyddstillsyn får laga kraft.

Första stycket 1 gäller inte den som är gripen enligt 35 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare.

-
1. Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.
 2. Äldre bestämmelser gäller för den som är omhändertagen i samband med beslut om undanröjande av skyddstillsyn.

¹ Senaste lydelse 2022:932.

23 Förslag till lag om ändring i lagen (2015:96) om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 4 och 5 §§ och 3 kap. 12 och 21 §§ lagen (2015:96) om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt SFS 2026:532

Föreslagen lydelse

1 kap.

4 §

Med en svensk dom på frihetsberövande påföljd avses i denna lag en dom eller ett slutligt beslut

1. som har meddelats av en svensk domstol,
2. som avser fängelse, överlämnande till rättspsykiatrisk vård eller säkerhetsförvaring, och
2. som avser *ovillkorligt* fängelse, överlämnande till rättspsykiatrisk vård eller säkerhetsförvaring, och
3. som har fått laga kraft.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §

Med en utländsk dom på frihetsberövande påföljd avses i denna lag ett avgörande

1. som har meddelats efter ett straffrättsligt förfarande av en domstol i en medlemsstat inom Europeiska unionen,
2. som avser fängelse eller annan frihetsberövande åtgärd under en begränsad eller obegränsad tid på grund av en gärning som är straffbar i den medlemsstaten, och
2. som avser *ovillkorligt* fängelse eller annan frihetsberövande åtgärd under en begränsad eller obegränsad tid på grund av en gärning som är straffbar i den medlemsstaten, och
3. som har fått laga kraft.

Lydelse enligt SFS 2026:532

Föreslagen lydelse

3 kap.

12 §

Om den frihetsberövande påföljden i den utländska domen behöver anpassas för att kunna verkställas i Sverige, ska Kriminalvården

1. besluta i fråga om påföljdens art eller längd, eller
2. överlämna åt Åklagarmyndigheten att göra en ansökan hos tingsrätten om att en ny påföljd ska bestämmas.

Beslut enligt första stycket 1 får meddelas endast om anpassningen av påföljden är av enklare slag.

En utländsk dom på frihetsberövande påföljd får, med hänsyn till dess art, endast anpassas till

En utländsk dom på frihetsberövande påföljd får, med hänsyn till dess art, endast anpassas till

fängelse, överlämnande till rättspsykiatrisk vård eller säkerhetsförvaring.

ovillkorligt fängelse, överlämnande till rättspsykiatrisk vård eller säkerhetsförvaring.

En frihetsberövande påföljd som har anpassats enligt första stycket får inte bli strängare än den ursprungliga frihetsberövande påföljden.

21 §

Verkställighet i Sverige ska ske enligt vad som gäller vid verkställighet av fängelse, överlämnande till rättspsykiatrisk vård eller säkerhetsförvaring, om inte annat följer av denna lag.

Verkställighet i Sverige ska ske enligt vad som gäller vid verkställighet av *ovillkorligt* fängelse, överlämnande till rättspsykiatrisk vård eller säkerhetsförvaring, om inte annat följer av denna lag.

Verkställighet får ske även om påföljden är strängare än vad som enligt svensk lag hade kunnat följa på brottet eller brotten.

Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

24 Förslag till lag om ändring i lagen (2015:650) om erkännande och verkställighet av frivårdspåföljder inom Europeiska unionen

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 4 §, 2 kap. 5 § och 3 kap. 12 och 13 §§ lagen (2015:650) om erkännande och verkställighet av frivårdspåföljder inom Europeiska unionen ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

4 §

Med en svensk dom på frivårdspåföljd avses i denna lag en dom

1. som har meddelats av en svensk domstol,	
2. som avser fängelse i de fall den dömde villkorligt frigetts, <i>villkorlig dom</i> eller <i>skyddstillsyn</i> , och	2. som avser
a) fängelse i de fall den dömde har villkorligt frigetts, eller
b) <i>villkorligt fängelse</i> , och
3. som har fått laga kraft.	

Med en svensk dom på frivårdspåföljd avses i denna lag även ett

1. beslut om villkorlig frigivning, eller	
2. beslut som har meddelats med stöd av brottsbalken i samband med verkställigheten av en påföljd som avses i första stycket 2 och som inte innebär att <i>en villkorlig dom</i> eller <i>skyddstillsyn undanröjts</i> eller att villkorligt medgiven frihet förklarats förverkad.	2. beslut som har meddelats med stöd av brottsbalken <i>eller lagen (2026:000) om verkställighet av villkorligt fängelse</i> i samband med verkställigheten av en påföljd som avses i första stycket 2 och som inte innebär att <i>ett beslut om att ett fängelsestraff ska vara villkorligt upphävt</i> eller att villkorligt medgiven frihet förklarats förverkad.

2 kap.

5 §¹

Sedan domen på frivårdspåföljd har erkänts i den andra medlemsstaten, får följdbeslut meddelas i Sverige endast om den behöriga myndigheten i den andra medlemsstaten har återfört behörigheten att meddela sådana beslut hit.

Kriminalvården ska överlämna ett ärende om följdbeslut som myndigheten inte själv är behörig att besluta om, till

1. den övervakningsnämnd inom vars verksamhetsområde övervakningen bedrevs eller kunde ha bedrivits vid tiden för beslutet om översändande enligt 2 §, om domen avser fängelse i de fall den dömde villkorligt frigetts, eller	
2. åklagare, om domen avser <i>villkorlig dom</i> eller <i>skyddstillsyn</i> .	2. åklagare, om domen avser <i>villkorligt fängelse</i> .

¹ Senaste lydelse 2021:447.

3 kap.**12 §²**

Om en skyldighet som den dömde har enligt domen på frivårdspåföljd är oförenlig med de skyldigheter som följer av eller de möjligheter att meddela föreskrifter som finns i 26 kap. 11 och 14–17 §§ *eller i 28 kap. 2 a § brottsbalken*, ska Kriminalvården anpassa skyldigheten.

Om en skyldighet som den dömde har enligt domen på frivårdspåföljd är oförenlig med de skyldigheter som följer av eller de möjligheter att meddela föreskrifter som finns i 26 kap. 11 och 14–17 §§ *och 27 kap. 2 § brottsbalken och 1 kap. 5–8 §§, 2 kap. 4 § och 3 kap. 1 och 4–9 §§ lagen (2026:000) om verkställighet av villkorligt fängelse*, ska Kriminalvården anpassa skyldigheten.

Den anpassade skyldigheten ska så nära som möjligt motsvara det som bestämts i domen på frivårdspåföljd. Anpassningen får inte innebära att skyldigheten blir strängare än den ursprungliga skyldigheten.

13 §³

Verkställigheten av domen på frivårdspåföljd, i enlighet med verkställbarhetsförklaringen, ska påbörjas när beslutet enligt 9 § fått laga kraft.

Vid verkställigheten tillämpas 26 kap. 11–18 §§ *och 19 § första stycket och 28 kap. 2 a § tredje stycket, 5 a och 7 §§ brottsbalken*. För verkställigheten gäller även 37 och 38 kap. brottsbalken.

Vid verkställigheten tillämpas 26 kap. 11–18 §§, 19 § första stycket *och 27 kap. 5 § brottsbalken samt lagen (2026:000) om verkställighet av villkorligt fängelse*. För verkställigheten gäller även 37 och 38 kap. brottsbalken.

-
1. Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.
 2. För domar som avser villkorlig dom eller skyddstillsyn gäller 1 kap. 4 § och 2 kap. 5 § i den äldre lydelsen.
 3. För utländska påföljder som verkställs i Sverige i ärenden om överförande av verkställighet som har inletts före ikraftträdandet gäller 3 kap. 12 och 13 §§ i den äldre lydelsen.

² Senaste lydelse 2021:447.

³ Senaste lydelse 2021:447.

25 Förslag till lag om ändring i lagen (2018:1250) om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande

Härigenom föreskrivs att 2 och 3 §§ lagen (2018:1250) om tillgodoräknande av tid för frihetsberövande ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt SFS 2026:533

Föreslagen lydelse

2 §

Om någon har dömts till fängelse på viss tid eller till säkerhetsförvaring och den dömde med anledning av de brott som prövats i målet eller som påföljden avser har varit frihetsberövad i Sverige eller utomlands under en sammanhängande tid av minst 24 timmar, ska tiden för frihetsberövandet tillgodoräknas den dömde som verkställighet av påföljden.

Om någon har dömts till *ovillkorligt* fängelse på viss tid eller till säkerhetsförvaring och den dömde med anledning av de brott som prövats i målet eller som påföljden avser har varit frihetsberövad i Sverige eller utomlands under en sammanhängande tid av minst 24 timmar, ska tiden för frihetsberövandet tillgodoräknas den dömde som verkställighet av påföljden. *Detsamma gäller om rätten har upphävt ett beslut om att ett fängelsestraff ska vara villkorligt.*

Tillgodoräknande ska dock inte ske om

1. tiden för frihetsberövandet redan tillgodoräknats den dömde, eller
2. den dömde samtidigt avtjänat sådan frihetsberövande påföljd i annat mål.

Villkor som uppställts vid överförande av verkställighet från en annan stat till Sverige ska gälla vid tillämpning av denna paragraf.

3 §

Om någon döms till fängelse på viss tid och med anledning av de brott som prövats i målet eller som påföljden avser har varit frihetsberövad på ett sätt som enligt 2 § ska tillgodoräknas som verkställighet av påföljd, får rätten besluta att påföljden ska anses helt verkställd genom frihetsberövandet. En förutsättning för ett sådant beslut är att den tid som den utdömda påföljden överstiger frihetsberövandet med är ringa.

Om någon döms till *ovillkorligt* fängelse på viss tid, *eller om rätten har upphävt ett beslut om att ett fängelsestraff ska vara villkorligt*, och med anledning av de brott som prövats i målet eller som påföljden avser har varit frihetsberövad på ett sätt som enligt 2 § ska tillgodoräknas som verkställighet av påföljd, får rätten besluta att påföljden ska anses helt verkställd genom frihetsberövandet. En förutsättning för ett sådant beslut är att den tid som den utdömda påföljden överstiger frihetsberövandet med är ringa.

Om någon döms till böter, ungdomstjänst eller ungdomsövervakning och med anledning av de brott som prövats i målet eller som påföljden avser har varit frihetsberövad på ett sätt som enligt 2 § ska tillgodoräknas

som verkställighet av påföljd, får rätten besluta att påföljden ska anses helt eller delvis verkställd genom frihetsberövandet.

Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

26 Förslag till lag om ändring i strafftidslagen (2018:1251)

Härigenom föreskrivs att 1, 8, 17 och 18 §§ strafftidslagen (2018:1251) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Denna lag innehåller bestämmelser om när fängelsestraff får verkställas och hur strafftid ska beräknas.

Det som föreskrivs om fängelsestraff och strafftid i denna lag ska gälla även för säkerhetsförvaring och för tid för verkställighet av säkerhetsförvaring, om inte något annat är föreskrivet.

Det som föreskrivs om fängelsestraff i denna lag gäller endast ovillkorliga fängelsestraff.

I 1 kap. 3 § lagen (2026:000) om verkställighet av villkorligt fängelse finns särskilda bestämmelser om nöjdförklaring vid dom på delvis villkorligt fängelse.

8 §²

Om en dömd är häktad, omhändertagen enligt 26 kap. 22 § eller 28 kap. 11 § brottsbalken eller intagen i kriminalvårdsanstalt för verkställighet i ett annat mål när fängelsestraffet är verkställbart, ska verkställigheten påbörjas omedelbart där han eller hon förvaras.

Om den dömd inte förvaras i kriminalvårdsanstalt när verkställigheten enligt första stycket påbörjas och inte heller samtidigt är häktad eller omhändertagen enligt 26 kap. 22 § eller 28 kap. 11 § brottsbalken i ett annat mål, ska han eller hon överföras till kriminalvårdsanstalt för fortsatt verkställighet.

Om en dömd är häktad, omhändertagen enligt 26 kap. 22 § eller 27 kap. 9 § brottsbalken eller intagen i kriminalvårdsanstalt för verkställighet i ett annat mål när fängelsestraffet är verkställbart, ska verkställigheten påbörjas omedelbart där han eller hon förvaras.

Om den dömd inte förvaras i kriminalvårdsanstalt när verkställigheten enligt första stycket påbörjas och inte heller samtidigt är häktad eller omhändertagen enligt 26 kap. 22 § eller 27 kap. 9 § brottsbalken i ett annat mål, ska han eller hon överföras till kriminalvårdsanstalt för fortsatt verkställighet.

17 §³

Om inte annat framgår av särskilda bestämmelser ska strafftiden beräknas från och med den dag fängelsestraffet är verkställbart och

1. den dömd av den anledningen berövas friheten, eller

¹ Senaste lydelse 2026:261.

² Senaste lydelse 2022:933.

³ Senaste lydelse 2022:933.

2. den dömden berövas friheten eller redan är berövad friheten som häktad eller omhändertagen enligt 26 kap. 22 § eller 28 kap. 11 § brottsbalken.

2. den dömden berövas friheten eller redan är berövad friheten som häktad eller omhändertagen enligt 26 kap. 22 § eller 27 kap. 9 § brottsbalken.

Strafftiden ska beräknas till och med den dag den dömden blir frigiven.

Om ett fängelsestraff redan har avtjänats före den dag som avses i första stycket, ska tidpunkten för strafftidens början i stället anses vara den dag domen eller beslutet i den del som avser fängelsestraff fått laga kraft.

18 §⁴

När ett fängelsestraff på viss tid verkställs ska strafftiden beräknas i dagar. Ett fängelsestraff i månader eller år ska omräknas till dagar. Med en månad ska avses trettio dagar och med ett år trehundrasextiofem dagar. Vid säkerhetsförvaring gäller motsvarande i fråga om beräkning av minimitiden och ramtiden.

Om rätten har upphävt ett beslut om att ett fängelsestraff ska vara villkorligt och fastställt en tid som ska avräknas med anledning av vad den dömden har fullgjort av en tilläggsstraffsanktion, ska strafftiden enligt första stycket beräknas utifrån den tid som återstår efter sådan avräkning.

-
1. Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.
 2. Äldre bestämmelser gäller i fråga om den som berövas friheten som omhändertagen i mål om undanröjande av skyddstillsyn.

⁴ Senaste lydelse 2026:261.

27 Förslag till lag om ändring i lagen (2018:1699) om kriminalvårdens behandling av personuppgifter inom brottsdatalagens område

Härigenom föreskrivs att 4 kap. 2 och 3 §§ lagen (2018:1699) om kriminalvårdens behandling av personuppgifter inom brottsdatalagens område ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

2 §¹

I säkerhetsregistret får personuppgifter behandlas om en person som är häktad eller dömd till fängelse och som är eller har varit placerad på eller uppfyller kraven för att placeras på en säkerhetsavdelning.

I registret får även personuppgifter behandlas om en person som är häktad eller avtjänar ett fängelsestraff, om det finns risk för att han eller hon

1. under häktning eller verkställighet av fängelsestraff begår brott som inte är ringa eller utövar brottslig verksamhet som innefattar brott för vilket det är föreskrivet fängelse i två år eller mer,

2. förbereder rymning eller försöker rymma,

3. blir föremål för fritagning,

4. bidrar till att allvarligt störa ordningen eller säkerheten på ett häkte, i en kriminalvårdsanstalt eller i en annan lokal där Kriminalvården bedriver verksamhet,

5. under häktning eller verkställighet av ett fängelsestraff utsätts för våld eller hot, eller

6. utövar våld eller hot mot eller otillbörlig påverkan på personal eller andra personer som uppehåller sig i Kriminalvårdens lokaler.

3 §²

I säkerhetsregistret får även personuppgifter behandlas om en person som avtjänar en annan påföljd än fängelse inom Kriminalvården, om det finns risk för att han eller hon

1. bidrar till att allvarligt störa ordningen eller säkerheten i Kriminalvårdens lokaler,

2. under verkställighet utsätts för våld eller hot, eller

I säkerhetsregistret får personuppgifter behandlas om en person som är häktad eller dömd till *ovillkorligt* fängelse och som är eller har varit placerad på eller uppfyller kraven för att placeras på en säkerhetsavdelning.

I registret får även personuppgifter behandlas om en person som är häktad eller avtjänar ett *ovillkorligt* fängelsestraff, om det finns risk för att han eller hon

I säkerhetsregistret får även personuppgifter behandlas om en person som avtjänar en annan påföljd än *ovillkorligt* fängelse inom Kriminalvården, om det finns risk för att han eller hon

¹ Senaste lydelse 2026:102.

² Senaste lydelse 2026:102.

3. utövar våld eller hot mot eller otillbörlig påverkan på personal eller andra personer som uppehåller sig i Kriminalvårdens lokaler.

Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

28 Förslag till lag om ändring i lagen (2020:616) om verkställighet av ungdomsövervakning

Härigenom föreskrivs att 4 § lagen (2020:616) om verkställighet av ungdomsövervakning ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §

En dömd får förklara att han eller hon avstår från att överklaga eller fullfölja ett överklagande av en dom eller ett beslut i den del som avser ungdomsövervakning (nöjdförklaring).

En nöjdförklaring får lämnas inför den domstol som har meddelat domen eller beslutet eller inför Kriminalvården. En nöjdförklaring får inte tas emot utan att både den som tar emot förklaringen och den dömde har tillgång till domen, beslutet eller rättens bevis om utgången i målet som rör den dömde (domsbevis). Innan en nöjdförklaring lämnas ska den som tar emot förklaringen på lämpligt sätt ha klargjort innebörden och verkan av nöjdförklaringen för den dömde.

När en nöjdförklaring lämnas ska ett vittne närvara. En nöjdförklaring ska dokumenteras.

När en nöjdförklaring lämnas ska ett vittne närvara. *Något vittne behövs dock inte om nöjdförklaringen lämnas i samband med huvudförhandlingen i brottmålet.* En nöjdförklaring ska dokumenteras.

En nöjdförklaring får inte tas tillbaka. En nöjdförklaring innebär att domen eller beslutet i den del som avser ungdomsövervakning får laga kraft mot den dömde.

Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

29 Förslag till lag om ändring i lagen (2022:482) om elektronisk kommunikation

Härigenom föreskrivs att 9 kap. 33 § lagen (2022:482) om elektronisk kommunikation ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt SFS 2026:1024

Föreslagen lydelse

9 kap.

33 §

Den som tillhandahåller ett elektroniskt kommunikationsnät eller en elektronisk kommunikationstjänst som inte är en nummeroberoende interpersonell kommunikationstjänst och som har fått del av eller tillgång till en uppgift som avses i 31 § första stycket ska på begäran lämna

1. en uppgift som avses i 31 § första stycket 1 till

a) en myndighet som i ett särskilt fall behöver en sådan uppgift för delgivning enligt delgivningslagen (2010:1932), om myndigheten bedömer att det kan antas att den som söks för delgivning håller sig undan eller att det annars finns synnerliga skäl,

b) Finansinspektionen, om inspektionen bedömer att uppgiften är av väsentlig betydelse för utredningen av en misstänkt överträdelse av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 596/2014 av den 16 april 2014 om marknadsmissbruk (marknadsmissbruksförordning) och om upphävande av Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/6/EG och kommissionens direktiv 2003/124/EG, 2003/125/EG och 2004/72/EG,

c) Finansinspektionen, om inspektionen bedömer att uppgiften är av väsentlig betydelse i ett ärende om tillsyn när det gäller någon av bestämmelserna i 4 a kap. 1–8 §§ lagen (2010:751) om betaltjänster eller 1 kap. 5 § eller 4 kap. 7, 8, 9, 11, 13 eller 14 § lagen (2016:1024) om verksamhet med bostadskrediter och vissa andra konsumentkrediter,

d) Konsumentombudsmannen, om ombudsmannen bedömer att uppgiften är av väsentlig betydelse i ett ärende om tillsyn enligt lagen (1994:1512) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden eller marknadsföringslagen (2008:486), när det är fråga om en misstänkt överträdelse av unionslagstiftning som skyddar konsumenternas intressen enligt bilagan till Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/2394 av den 12 december 2017 om samarbete mellan de nationella myndigheter som har tillsynsansvar för konsumentskyddslagstiftningen och om upphävande av förordning (EG) nr 2006/2004,

e) Konsumentverket, om verket bedömer att uppgiften är av väsentlig betydelse i ett ärende om tillsyn enligt lagen (2019:59) med kompletterande bestämmelser till EU:s geoblockeringsförordning,

f) Kronofogdemyndigheten, om myndigheten behöver uppgiften i exekutiv verksamhet och myndigheten bedömer att uppgiften är av väsentlig betydelse för handläggningen av ett ärende,

g) Läkemedelsverket, om verket bedömer att uppgiften är av väsentlig betydelse i ett ärende om tillsyn när det gäller bestämmelserna om marknadsföring i 12 kap. läkemedelslagen (2015:315),

h) Polismyndigheten, om myndigheten bedömer att uppgiften behövs i samband med underrättelse, efterforskning eller identifiering vid olyckor

eller dödsfall eller för att myndigheten ska kunna fullgöra en uppgift som avses i 12 § polislagen (1984:387),

i) Polismyndigheten, om myndigheten bedömer att uppgiften behövs i ett särskilt fall för att myndigheten ska kunna lokalisera en person som är dömd till fängelse eller rättspsykiatrisk vård i syfte att möjliggöra verkställighet av påföljden, i) Polismyndigheten, om myndigheten bedömer att uppgiften behövs i ett särskilt fall för att myndigheten ska kunna lokalisera en person som är dömd till *ovillkorligt* fängelse eller rättspsykiatrisk vård i syfte att möjliggöra verkställighet av påföljden,

j) Polismyndigheten eller en åklagarmyndighet, om myndigheten bedömer att uppgiften behövs i ett särskilt fall för att myndigheten ska kunna fullgöra en underrättelseskyldighet enligt 33 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare,

k) Skatteverket, om verket bedömer att uppgiften är av väsentlig betydelse för handläggningen av ett ärende som avser kontroll av skatt eller avgift eller rätt folkbokföringsort enligt folkbokföringslagen (1991:481), och

l) Säkerhetspolisen, om myndigheten bedömer att uppgiften behövs i ett särskilt fall för att myndigheten ska kunna lokalisera en utlänning som inte har fullgjort sin anmälningsskyldighet enligt lagen (2022:700) om särskild kontroll av vissa utlänningar,

2. en uppgift som avses i 31 § första stycket 1 och som gäller brottslig verksamhet eller misstanke om brott till Ekobrottsmyndigheten, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen, Tullverket, Åklagarmyndigheten eller någon annan myndighet som ska ingripa mot brottet eller den brottsliga verksamheten,

3. en uppgift som avses i 31 § första stycket 1 eller 3 till en regional alarmeringscentral som avses i lagen (1981:1104) om verksamheten hos vissa regionala alarmeringscentraler,

4. en uppgift som avses i 31 § första stycket 1 eller 3 samt uppgift om i vilket geografiskt område en viss elektronisk kommunikationsutrustning finns eller har funnits till Polismyndigheten, om myndigheten bedömer att uppgiften behövs i samband med efterforskning av personer som har försvunnit under sådana omständigheter att det kan antas att det då fanns eller fortfarande finns fara för deras liv eller allvarlig risk för deras hälsa, och

5. en uppgift som avses i 31 § första stycket 3 om vilka övriga tillhandahållare av elektroniska kommunikationsnät eller elektroniska kommunikationstjänster som har deltagit vid överföringen av ett meddelande som omfattas av ett föreläggande enligt 27 kap. 16 § rättegångsbalken att bevara en viss lagrad uppgift till den myndighet som meddelat föreläggandet.

Ersättning för att lämna ut andra uppgifter enligt första stycket 3 än lokaliseringsuppgifter ska vara skälig med hänsyn till kostnaderna för utlämnandet.

Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

30 Förslag till lag om ändring i lagen (2024:326) om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder

Härigenom föreskrivs att 3 och 4 §§ lagen (2024:326) om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt SFS 2026:538

Föreslagen lydelse

3 §

Ett tillstånd till hemlig övervakning av elektronisk kommunikation enligt 27 kap. 19 § första stycket rättegångsbalken får meddelas om åtgärden är av synnerlig vikt för att kunna lokalisera en person som är dömd till fängelse eller rättspsykiatrisk vård i syfte att möjliggöra verkställighet av påföljden. Ett tillstånd får meddelas endast om den dom som ska verkställas omfattar brott som avses i 27 kap. 19 a § andra stycket rättegångsbalken eller avser rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning.

Ett tillstånd till hemlig övervakning av elektronisk kommunikation enligt 27 kap. 19 § första stycket rättegångsbalken får meddelas om åtgärden är av synnerlig vikt för att kunna lokalisera en person som är dömd till *ovillkorligt* fängelse eller rättspsykiatrisk vård i syfte att möjliggöra verkställighet av påföljden. Ett tillstånd får meddelas endast om den dom som ska verkställas omfattar brott som avses i 27 kap. 19 a § andra stycket rättegångsbalken eller avser rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning.

Ett tillstånd enligt första stycket får endast avse ett telefonnummer eller en annan adress eller en viss elektronisk kommunikationsutrustning som

1. under den tid som tillståndet avser innehas eller har innehafts av den eftersökte eller annars kan antas ha använts eller komma att användas av den eftersökte, eller

2. det finns synnerlig anledning att anta att den eftersökte under den tid som tillståndet avser har kontaktat eller kommer att kontakta.

Hemlig övervakning av elektronisk kommunikation enligt första stycket får inte avse meddelanden som endast överförs eller har överförts i ett elektroniskt kommunikationsnät som med hänsyn till sin begränsade omfattning och omständigheterna i övrigt får anses vara av mindre betydelse från allmän kommunikationssynpunkt.

4 §

Ett tillstånd till hemlig dataavläsning som gäller kommunikationsövervaknings- eller platsuppgifter enligt 2 § första stycket 2 eller 3 lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning får meddelas om det är av synnerlig vikt för att kunna lokalisera en person som är dömd till fängelse eller rättspsykiatrisk vård,

Ett tillstånd till hemlig dataavläsning som gäller kommunikationsövervaknings- eller platsuppgifter enligt 2 § första stycket 2 eller 3 lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning får meddelas om det är av synnerlig vikt för att kunna lokalisera en person som är dömd till *ovillkorligt* fängelse eller rätts-

i syfte att möjliggöra verkställighet av påföljden. Ett tillstånd får meddelas endast om den dom som ska verkställas omfattar brott som avses i 4 § lagen om hemlig dataavläsning eller avser rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning.

psykiatrisk vård, i syfte att möjliggöra verkställighet av påföljden. Ett tillstånd får meddelas endast om den dom som ska verkställas omfattar brott som avses i 4 § lagen om hemlig dataavläsning eller avser rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning.

Ett tillstånd enligt första stycket får endast avse ett avläsningsbart informationssystem som

1. används, eller det finns särskild anledning att anta har använts eller kommer att användas, av den eftersökte, eller

2. det finns synnerlig anledning att anta att den eftersökte har kontaktat eller kommer att kontakta.

Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

31 Förslag till lag om ändring i lagen (2025:520) om internationell verkställighet i brottmål

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 4 § och 3 kap. 11 och 20 §§ lagen (2025:520) om internationell verkställighet i brottmål ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

4 §¹

I denna lag avses med

1. svensk dom på frihetsberövande påföljd: en av svensk domstol meddelad lagakraftvunnen dom, eller ett av svensk domstol meddelat lagakraftvunnet beslut, som avser fängelse, överlämnande till rättspsykiatrisk vård eller säkerhetsförvaring,

2. svenskt bötesstraff: en av svensk domstol meddelad lagakraftvunnen dom, eller ett av svensk myndighet utfärdat och godkänt strafföreläggande eller föreläggande av ordningsbot, som avser böter enligt 25 kap. brottsbalken,

3. svenskt beslut om förverkande: ett av svensk domstol meddelat lagakraftvunnet beslut, eller ett av svensk myndighet utfärdat och godkänt strafföreläggande eller föreläggande av ordningsbot, om förverkande

a) som avser

– vinster från ett brott, eller

– egendom som någon har tagit emot som ersättning för kostnader i samband med ett brott eller värdet av den mottagna ersättningen,

b) som avser egendom

– som har använts eller varit avsedd att användas som hjälpmedel vid brott,

– som har framställts genom brott,

– vars användande utgör brott,

– som någon har tagit befattning med på ett sätt som utgör brott, eller

– som på annat liknande sätt har varit föremål för brott, eller

c) som meddelats med stöd av 36 kap. 5 eller 6 § brottsbalken,

4. utländsk dom på frihetsberövande påföljd: ett lagakraftvunnet avgörande som efter ett straffrättsligt förfarande har meddelats av en domstol i en annan stat och som avser fängelse eller någon annan frihetsberövande åtgärd under en begränsad eller obegränsad tid på grund av en

1. svensk dom på frihetsberövande påföljd: en av svensk domstol meddelad lagakraftvunnen dom, eller ett av svensk domstol meddelat lagakraftvunnet beslut, som avser *ovillkorligt* fängelse, överlämnande till rättspsykiatrisk vård eller säkerhetsförvaring,

2. svenskt bötesstraff: en av svensk domstol meddelad lagakraftvunnen dom, eller ett av svensk myndighet utfärdat och godkänt strafföreläggande eller föreläggande av ordningsbot, som avser böter enligt 25 kap. brottsbalken,

3. svenskt beslut om förverkande: ett av svensk domstol meddelat lagakraftvunnet beslut, eller ett av svensk myndighet utfärdat och godkänt strafföreläggande eller föreläggande av ordningsbot, om förverkande

a) som avser

– vinster från ett brott, eller

– egendom som någon har tagit emot som ersättning för kostnader i samband med ett brott eller värdet av den mottagna ersättningen,

b) som avser egendom

– som har använts eller varit avsedd att användas som hjälpmedel vid brott,

– som har framställts genom brott,

– vars användande utgör brott,

– som någon har tagit befattning med på ett sätt som utgör brott, eller

– som på annat liknande sätt har varit föremål för brott, eller

c) som meddelats med stöd av 36 kap. 5 eller 6 § brottsbalken,

4. utländsk dom på frihetsberövande påföljd: ett lagakraftvunnet avgörande som efter ett straffrättsligt förfarande har meddelats av en domstol i en annan stat och som avser *ovillkorligt* fängelse eller någon annan frihetsberövande åtgärd under en begränsad eller obegränsad tid på

¹ Senaste lydelse 2026:264.

gärning som är straffbar i den grund av en gärning som är straffbar i den staten,

5. *utländskt bötesstraff*: ett lagakraftvunnet avgörande som efter ett straffrättsligt förfarande har meddelats av en domstol i en annan stat och som avser en skyldighet för en fysisk person att betala ett penningbelopp på grund av en gärning som är straffbar i den staten,

6. *utländskt beslut om förverkande*: ett lagakraftvunnet avgörande som efter ett straffrättsligt förfarande har meddelats av en domstol i en annan stat och som avser ett slutligt berövande av egendom när domstolen

a) förklarat att egendomen har utgjort

– vinster från ett brott, eller

– ersättning för kostnader i samband med ett brott eller värdet av den mottagna ersättningen,

b) förklarat att förverkandet avser egendom

– som har använts eller varit avsedd att användas som hjälpmedel vid brott,

– som har framställts genom brott,

– vars användande utgör brott,

– som någon har tagit befattning med på ett sätt som utgör brott, eller

– som på annat liknande sätt har varit föremål för brott, eller

c) förklarat att egendomen härrör från brottslig verksamhet enligt regler som motsvarar bestämmelserna i 36 kap. 5 eller 6 § brottsbalken,

7. *utländsk utevarodom*: ett avgörande enligt 4, 5 eller 6 som inte behöver ha fått laga kraft, när avgörandet har meddelats efter talan av annan än den dömda eller den som beslutet om förverkande gäller och utan att han eller hon varit personligen närvarande vid förhandling i saken inför domstol.

Avgöranden som har meddelats av en domstol i en annan stat enligt första stycket 5 och 6 a och b ska likställas med avgöranden som i den staten meddelats av en myndighet efter ett straffrättsligt förfarande, i den utsträckning det har avtalats i en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige. Detsamma gäller sådana avgöranden som har meddelats efter ett förfarande som i den internationella överenskommelsen likställs med ett straffrättsligt förfarande.

3 kap.

11 §²

Om den frihetsberövande påföljden i den utländska domen behöver anpassas för att kunna verkställas i Sverige, ska Kriminalvården

1. besluta i fråga om påföljdens art eller längd, eller

2. överlämna åt Åklagarmyndigheten att ansöka hos rätten om att en ny påföljd ska bestämmas.

En frihetsberövande påföljd får, med hänsyn till dess art, endast anpassas till fängelse, överlämnande till rättspsykiatrisk vård eller säkerhetsförvaring.

En frihetsberövande påföljd får, med hänsyn till dess art, endast anpassas till *ovillkorligt* fängelse, överlämnande till rättspsykiatrisk vård eller säkerhetsförvaring.

² Senaste lydelse 2026:264.

En frihetsberövande påföljd som har anpassats får inte bli strängare än den ursprungliga frihetsberövande påföljden.

20 §³

Verkställighet i Sverige ska ske i enlighet med vad som gäller enligt svenska regler vid verkställighet av fängelse, överlämnande till rättspsykiatrisk vård eller säkerhetsförvaring.

Verkställighet i Sverige ska ske i enlighet med vad som gäller enligt svenska regler vid verkställighet av *ovillkorligt* fängelse, överlämnande till rättspsykiatrisk vård eller säkerhetsförvaring.

Verkställighet får ske även om påföljden är strängare än vad som enligt svensk lag hade kunnat följa på brottet eller brotten.

Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.

³ Senaste lydelse 2026:264.

32 Förslag till lag om ändring i lagen (2025:1053)
 om verkställighet av fängelsestraff med
 elektronisk övervakning

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 1 § lagen (2025:1053) om verkställighet av fängelsestraff med elektronisk övervakning ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

1 §

Denna lag är tillämplig vid verkställighet av dom på fängelse med elektronisk övervakning, dock inte fängelse som dömts ut enligt 28 kap. 3 § brottsbalken.

Denna lag är tillämplig vid verkställighet av dom på fängelse med elektronisk övervakning, dock inte fängelse som är villkorligt.

Kriminalvården ansvarar för verkställighet av fängelsestraff med stöd av denna lag.

-
1. Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.
 2. Äldre bestämmelser gäller för fängelse som har dömts ut enligt den upphävda 28 kap. 3 § brottsbalken.

33 Förslag till lag om ändring i lagen (2026:786) om nordisk verkställighet i brottmål

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2026:786) om nordisk verkställighet i brottmål

dels att 1 kap. 1 och 3 §§, 6 kap. 1 § och 10 kap. 16 § ska ha följande lydelse,

dels att rubriken till 6 kap. ska lyda ”Verkställighet i en annan nordisk stat av en svensk frivårdspåföljd”,

dels att rubriken till 7 kap. ska lyda ”Verkställighet i Sverige av en nordisk frivårdspåföljd”.

Lydelse enligt SFS 2026:786

Föreslagen lydelse

1 kap.

1 §

Denna lag innehåller bestämmelser om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge om verkställighet av

- bötesstraff,
- beslut om förverkande, rättegångskostnad i brottmål, kvarstad eller vite,
- fängelsestraff, och
- frivårdspåföljder som innefattar övervakning eller samhällstjänst.

Bestämmelserna avser följande:

– verkställighet i en annan nordisk stat av ett svenskt bötesstraff eller av ett svenskt beslut om förverkande, rättegångskostnad i brottmål, kvarstad eller vite (2 kap.),

– verkställighet i Sverige av ett nordiskt bötesstraff eller av ett nordiskt beslut om förverkande, rättegångskostnad i brottmål, kvarstad eller vite (3 kap.),

– verkställighet i en annan nordisk stat av ett svenskt fängelsestraff (4 kap.),

– verkställighet i Sverige av ett nordiskt fängelsestraff (5 kap.),

– verkställighet i en annan nordisk stat av en svensk frivårdspåföljd som innefattar övervakning eller samhällstjänst (6 kap.),

– verkställighet i Sverige av en nordisk frivårdspåföljd som innefattar övervakning eller samhällstjänst (7 kap.),

– verkställighet i en annan nordisk stat av övervakning av den som villkorligt frigetts i Sverige (8 kap.),

– verkställighet i Sverige av övervakning av den som villkorligt frigetts i en annan nordisk stat (9 kap.), och

– övriga frågor (10 kap.).

– verkställighet i en annan nordisk stat av en svensk frivårdspåföljd (6 kap.),

– verkställighet i Sverige av en nordisk frivårdspåföljd (7 kap.),

3 §

Med fängelse avses i denna lag fängelse i Sverige, faengsel i Danmark, fängelse i Finland, fangelsi i Island och fengsel i Norge.

Med fängelse avses i denna lag *ovillkorligt* fängelse i Sverige, faengsel i Danmark, fängelse i Finland, fangelsi i Island och fengsel i Norge.

6 kap.

1 §

En i Sverige utdömd frivårds-
påföljd *som innefattar* övervakning
eller samhällstjänst får verkställas i
en annan nordisk stat om den
dömde när verkställigheten ska ske

En i Sverige utdömd frivårds-
påföljd *med* övervakning eller
samhällstjänst *som tilläggsstraff*
får verkställas i en annan nordisk
stat om den dömda när verkställig-
heten ska ske

1. är bosatt i den staten,
2. avser att bosätta sig i den staten, eller
3. uppehåller sig i den staten och det är lämpligast att domen verkställs där.

Kriminalvården prövar om verkställighet ska begäras i en annan nordisk stat enligt första stycket. En begäran om verkställighet ska lämnas till en behörig myndighet i den andra nordiska staten.

10 kap.

16 §

Om någon som dömts till en frivårdspåföljd i en annan nordisk stat ska dömas för annan brottslighet i Sverige, och verkställigheten av frivårdspåföljden inte har förts över till Sverige, får rätten undanröja den tidigare påföljden och döma till gemensam påföljd för den samlade brottsligheten. Vid rättens prövning ska 34 kap. 4 § brottsbalken tillämpas.

Vid tillämpning av första stycket ska den nordiska domen, *beroende på innehållet i påföljden*, anses vara en dom på *skyddstillsyn eller villkorlig dom*.

Vid tillämpning av första stycket ska den nordiska domen anses vara en dom på *villkorligt fängelse*.

1. Denna lag träder i kraft den dag som regeringen bestämmer.
2. För frivårdspåföljder som innefattar övervakning eller samhällstjänst gäller 6 kap. 1 § i den äldre lydelsen.